

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Využití kulturního potenciálu v rozvoji lokality
(lidová rukodělná výroba v regionu Šumpersko)**

Smolková Martina

© 2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Smolková Martina

Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Šumperk

Název práce

Využití kulturního potenciálu v rozvoji lokality (lidová rukodělná výroba v regionu Šumpersko)

Anglický název

Utilization of cultural potential in local development (folk handcraft of the Šumpersko region)

Cíle práce

Obecným cílem této práce je posoudit a zhodnotit možnosti využití kulturního potenciálu představovaného lidovou rukodělnou výrobou v regionu Šumpersko. To umožní konstruovat soubor návrhů opatření, který lidovým řemeslníkům usnadní činnost v regionu, přispěje k jejich zviditelnění a podpoří prodej jejich výrobků. Tato opatření budou určena především představitelům obcí a pořadatelům kulturních akcí. Realizace souboru návrhů opatření v konečném důsledku přispěje k zatraktivnění sledovaného regionu Šumpersko.

Metodika

Teoretická část práce (jako předpoklad zpracování empirické části práce) vychází z důkladného zkoumání a prostudování relevantní teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, materiálů a příslušných dokumentů, vztahujících se k pojmům tradiční lidové kultury, kulturního potenciálu a problematiky související s rozvojem regionu a venkova. Navazující, empirická část bude (kromě studia dokumentů a sekundární analýzy dat o lidové rukodělné výrobě v regionu Šumpersko) řešena využitím dotazovacích technik, prostřednictvím kterých budou od dotazovaných (lidových řemeslníků sledovaného regionu) zjišťovány představy o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí ve sledovaném regionu. Doplňkově bude užitá také technika pozorování. Data, získaná terénním šetřením, budou zpracována, analyzována, vyhodnocena a interpretována a stanou se základem pro konstrukci souboru návrhů opatření, který zvýší možnosti podpory tradičních lidových řemesel na území regionu Šumpersko a přispěje tak k jeho zatraktivnění.

Harmonogram zpracování

04/2011 - 06/2011 Vypracování kapitol Úvod, Cíl a metodika práce (udělení 1. zápočtu)

07/2011 - 09/2011 Zpracování teoretického zázemí práce

10/2011 - 11/2011 Návrh, příprava a uskutečnění terénního šetření (udělení 2. zápočtu)

12/2011 - 01/2012 Zpracování, analýza a interpretace získaných dat

02/2012 - 02/2012 Syntéza teoretických východisek a empirických zjištění v závěrech práce

03/2012 - 03/2012 Dokončení formálních úprav a odevzdání práce (udělení 3. zápočtu)

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

kultura, kulturní potenciál, kulturní dědictví, řemesla, řemeslná výroba, rukodělná výroba, rozvoj, rozvoj regionů a venkova

Doporučené zdroje informací

Blahůšek, J. (ed.), Luther, D., Pospíšilová, J. aj.: Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006.
Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Praha: Karolinum, 2002.
Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002.
Giddens, A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999.
Patočka, J., Heřmanová, E.: Lokální a regionální kultura v České republice. Praha: ASPI, a. s., 2008.
Jančař, J.: Lidová rukodělná výroba na Moravě. Strážnice: Ústav lidového umění, 1988.
Jarmarová, H.: Šumperk: Zmizelá Morava s Slezsko. Praha; Litomyšl: Paseka, 2009.
Jehle, R.: Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice. Zemědělská ekonomika 44, 1998 (1), str. 9 – 17.
Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.
Wokoun, R., Malinovský, J., Damborský, M., Blažek, J. a kol: Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde Praha, a. s., 2008.

Osnova zadané práce

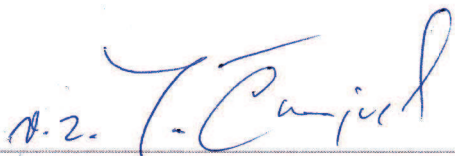
1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Regionální rozvoj se zřetelem k endogennímu přístupu
4. Lidová rukodělná výroba jako kulturní potenciál rozvoje regionu
5. Sekundární analýza dat o lidové rukodělné výrobě v regionu Šumpersko
6. Empirické šetření o možnostech využití lidové rukodělné výroby pro rozvoj regionu Šumpersko
7. Závěr
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

Vedoucí práce

Kocmánková Lucie, Ing., Ph.D.

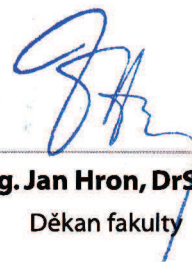
Termín odevzdání

březen 2012

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

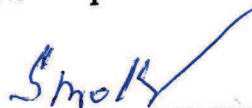
Děkan fakulty

V Praze dne 6.3.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Využití kulturního potenciálu v rozvoji lokality (lidová rukodělná výroba v regionu Šumpersko)“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2012

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lucii Kocmánkové, Ph. D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení bakalářské práce. Mé poděkování dále patří Mgr. Márii Kudelové z vlastivědného muzea v Šumperku za poskytnutí rad a materiálů. Děkuji rovněž všem lidovým řemeslníkům, kteří mi poskytli cenné informace o své činnosti a všem členům rodiny za podporu při zpracování práce.

Využití kulturního potenciálu v rozvoji lokality (lidová rukodělná výroba v regionu Šumpersko)

Souhrn

Bakalářská práce Využití kulturního potenciálu v rozvoji lokality se zabývá lidovou rukodělnou výrobou v regionu Šumpersko.

Cílem bylo posoudit a zhodnotit možnosti využití kulturního potenciálu představovaného lidovou rukodělnou výrobou v regionu Šumpersko. To umožnilo navrhnout soubor návrhů opatření, který lidovým řemeslníkům usnadní činnost v regionu, přispěje k jejich zviditelnění a podpoří prodej jejich výrobků.

Teoretická část byla věnována otázkám regionálního rozvoje s ohledem na endogenní přístup a lidovou rukodělnou výrobu jako kulturní potenciál rozvoje regionu. V sekundární analýze dat o lidové rukodělné výrobě byla provedena analýza historie rukodělné výroby a zároveň blíže prozkoumán a nastíněn současný stav lidové rukodělné výroby na tomto území. Následná empirická část se zaměřila na analýzu lokálních možností využití lidové rukodělné výroby z hlediska rozvoje regionu a na prozkoumání požadavků lidových řemeslníků na pořadatele kulturních akcí a představitele obcí, směřující ke kvalitnější organizaci a to na základě posouzení a zhodnocení využití kulturního potenciálu jako endogenního významného faktoru rozvoje lokality.

Provedený výzkum přispěje k lepší prezentaci tradičních kulturních hodnot regionu a v neposlední radě ke zvýšení atraktivity regionu Šumpersko.

Klíčová slova: kultura, kulturní potenciál, kulturní dědictví, řemesla, řemeslná výroba, rukodělná výroba, rozvoj, rozvoj regionů a venkova

Utilization of Cultural Potential in Local Development

(Folk Handicraft of the Šumpersko Region)

Summary

This bachelor thesis, called Utilization of Cultural Potential in Local Development, deals with folk handicraft in the Šumpersko region.

The aim of this thesis was to consider and evaluate the possibilities of utilization of the cultural potential represented by folk handicraft in the Šumpersko region. This made it possible to suggest a set of proposals for precautions that would facilitate the work in the region to the folk craftsmen, contribute to drawing attention to them and support the sales of their products.

The theoretical part was concerned with questions of regional development with respect to the endogenous approach and folk handicraft as the cultural potential of regional development. In the secondary analysis of the folk handicraft data, I have carried out the analysis of the handicraft history, as well as more closely examined and outlined the present state of folk handicraft in this area. The empirical part that follows was concentrated on the analysis of the local possibilities of utilization of folk handicraft from the viewpoint of the regional development and on the examination of the requirements of the folk craftsmen to the organizers of cultural events and municipal representatives, leading to superior organization, based on consideration and evaluation of the utilization of cultural potential as an endogenous, significant factor of the local development.

The performed research will contribute to a better presentation of traditional cultural values of the region and, last but not least, to raising the attractiveness of the Šumpersko region.

Keywords: culture, cultural potential, cultural heritage, crafts, handicraft, handmade production, development, development of the regions and countryside

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA.....	12
2.1	CÍL PRÁCE	12
2.2	METODIKA TVORBY PRÁCE.....	12
3	REGIONÁLNÍ ROZVOJ SE ZŘEATELEM K ENDOGENNÍMU PŘÍSTUPU	15
3.1	REGIONÁLNÍ ROZVOJ – ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ.....	15
3.2	REGIONÁLNÍ POLITIKA.....	16
3.2.1	<i>Integrovaný endogenní regionální rozvoj (IERR)</i>	19
3.3	STRATEGICKÉ DOKUMENTY VE VZTAHU K REGIONÁLNÍ POLITICE ČR	21
3.3.1	<i>Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007-2013</i>	22
3.4	ROZVOJ VENKOVSKÝCH OBLASTÍ V ČR	23
3.5	VZTAH REGIONÁLNÍHO ROZVOJE K SOCIOLOGII.....	24
4	LIDOVÁ RUKODĚLNÁ VÝROBA JAKO KULTURNÍ POTENCIÁL ROZVOJE REGIONU	26
4.1	ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE.....	26
4.2	KULTURNÍ POTENCIÁL	27
4.2.1	<i>Kulturní dědictví</i>	27
4.2.2	<i>Kulturněhistorický potenciál rozvoje regionu</i>	29
4.3	RUKODĚLNÁ VÝROBA.....	29
4.3.1	<i>Základní okruhy rukodělné práce</i>	30
4.3.2	<i>Znaky lidové výroby</i>	31
5	SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT O LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBĚ V REGIONU ŠUMPERSKO	32
5.1	CHARAKTERISTIKA REGIONU ŠUMPERSKO	32
5.2	HISTORIE LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBY NA ÚZEMÍ SEVEROZÁPADNÍ MORAVY	33
5.3	SOUČASNÝ STAV LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBY NA ÚZEMÍ REGIONU ŠUMPERSKO	36
5.3.1	<i>Národní ústav lidové kultury – lidová řemesla</i>	39
5.3.2	<i>Jeseníky originální produkt</i>	39
6	EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ O MOŽNOSTECH VYUŽITÍ LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBY PRO ROZVOJ REGIONU ŠUMPERSKO	40
6.1	METODOLOGIE EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ	40
6.2	POUŽITÉ TECHNIKY SBĚRU DAT	43
6.2.1	<i>Jednoduché strukturované pozorování</i>	43
6.2.2	<i>Rozhovory pomocí návodu</i>	44
6.3	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT ZÍSKANÝCH EMPIRICKÝM ŠETŘENÍM	45

6.3.1	<i>Analýza dat pomocí zakotvené teorie</i>	45
6.3.1.1	Otevřené kódování.....	45
6.3.1.2	Axiální kódování.....	56
6.3.1.3	Selektivní kódování.....	59
6.4	DISKUSE A SHRNUÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	62
7	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
	SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	76
	PŘÍLOHY	77

1 ÚVOD

Silným impulsem pro volbu tématu této bakalářské práce bylo osobní setkání s člověkem, který se stal v mých očích legendou šumperského regionu, proto mu bude věnována tato bakalářská práce. Na invalidní vozík upoutaného pana Miloše Šulu z Hrabenova, narozeného 1926, asi mnoho lidí nezná. A ještě méně lidí ví, že jeho rod i on sám, se celý život věnovali tkalcovství. V tomto oboru pracoval i v zaměstnání jako mistr, doma pak jako lidový řemeslník. Zdánlivě se jedná o nezajímavé informace, pouze však do okamžiku než se člověk s tímto starým pánem setká a objeví v něm skutečného mistra svého řemesla. Řemesla, které se v jeho rodě předávalo z generace na generaci a které patřilo k nejvýznamnějším řemeslům regionu Šumpersko. Pan Miloš Šula je posledním článkem tohoto řetězce, na který se bohužel již asi nepodaří napojit další článek. Není zde totiž nikdo, komu by mohl předat své dovednosti a získané zkušenosti.

V minulosti takovéto vazby, při nichž se předávaly rukodělné dovednosti z otce na syna, z matky na dceru, řemeslo z mistra na učně či tovaryše, byly četné i v tomto regionu. Některé z nich byly zdokumentovány. Díky historickým pramenům je tedy možné si alespoň částečně tuto dobu rekonstruovat. Získáváme tak svědectví o tom, že v životě prostého, především venkovského, člověka všechno, co uměl a dokázal vytvořit, směřovalo k prosté snaze přežít. Území severozápadní Moravy bylo v minulosti tvořeno převážně z malých vesniček a zvláště v těch podhorských byl život mimořádně těžký. To, že dříve musely pracovat i malé děti, je dnes všeobecně známo. Málo se ovšem již ví, že na tomto území to byly běžně i děti čtyřleté. A zdá se až neuvěřitelné, že v některých případech byly do podomácké výroby zapojovány děti dvouleté. I takováto svědectví lidí žijících více než před sto lety jsou obsahem této práce.

Území severozápadní Moravy procházelo složitým historickým vývojem a v důsledku toho zde docházelo k časté obměně obyvatelstva. Od 13. století postupně narůstal počet obyvatel hovořících německy. Některé vesnice tak byly postupem času téměř zcela německé. Často nekontrolovatelný odsun těchto obyvatel po druhé světové válce přetrhal mnoho kulturně-historických vazeb typických pro tento region. Proto je zde daleko obtížnější, oproti vnitrozemí naší republiky, navazovat v oblasti lidové rukodělné výroby na tradice.

Lidová řemesla patří dnes bezesporu k nejohroženějším projevům tradiční lidové kultury. Mnozí lidoví řemeslníci byli po roce 1989 vystaveni tvrdé ekonomické soutěži, na kterou nebyli připraveni. Ze strany státní správy se jim v této době nedostalo dostatečné podpory, a proto řada z nich svoji činnost ukončila, což mělo za následek zánik některých řemesel. Nejen výše zmíněné faktory se podílejí na přerušení kontinuity, ale i úmrtí těch, kteří uchovávali některá řemesla, způsobuje nenávratnou ztrátu znalostí technologií a dovedností, které tak nemohou být předány další generaci.

Sama se několik let aktivně lidovému řemeslu věnuji. Zúčastňuji se řady lidových jarmarků, folklórních i jiných řemeslných akcí v rámci celé České republiky, samozřejmě i v rámci tohoto regionu. Nejen na základě vlastních poznatků, ale také na příkladech některých nejmenších vesniček z této oblasti, se budu snažit ukázat, jak je možné přistupovat k lidové kultuře, jak ji uchovávat a jak díky ní přispívat k rozvoji oblasti, v níž je udržována.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíl práce

Obecným cílem této práce je posoudit a zhodnotit možnosti využití kulturního potenciálu představovaného lidovou rukodělnou výrobou v regionu Šumpersko. To umožní navrhnout soubor návrhů opatření, který by měl lidovým řemeslníkům usnadnit činnost v tomto regionu, napomoci k jejich zviditelnění a podpořit prodej jejich výrobků. Tato opatření budou určena především představitelům obcí a pořadatelům kulturních akcí. Jejich realizace by v konečném důsledku měla přispět k zatraktivnění tohoto regionu.

Cílem teoretické části této práce bude vymezení základních pojmů tradiční lidové kultury, kulturního potenciálu a problematiky související s rozvojem regionu a venkova, dále nastudování historie lidové rukodělné výroby ve zkoumané oblasti a zjištění jejího současného stavu v regionu Šumpersko.

Empirická část si klade za cíl zjistit pomocí rozhovorů s lidovými řemeslníky jejich představy o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů různých kulturních akcí v regionu Šumpersko. Na základě získaných informací bude možné posoudit a zhodnotit možnosti využití lidové rukodělné výroby při rozvoji regionu Šumpersko a následně bude navržen soubor návrhů opatření, který by měl vést k podpoře tradičních lidových řemesel na území tohoto regionu.

2.2 Metodika tvorby práce

Tvorba bakalářské práce je rozdělena do čtyř etap.

Etapa č. 1: Shromáždování dat

Přípravná fáze bude zahájena studiem odborné literatury a shromážděním dostupných informací souvisejících s řešenou problematikou této práce.

Literární rešerše je sestavena díky studiu základních pojmů tradiční lidové kultury, kulturního potenciálu a problematiky související s rozvojem regionu a venkova a díky nastudování odborné literatury, článků z vlastivědných sborníků a legislativních dokumentů týkajících se účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Neopomenutelným zdrojem informací jsou také odborné prameny z internetových zdrojů a to převážně z Národního ústavu lidové kultury.

K posouzení současného stavu rukodělné výroby na území regionu Šumpersko je převážně využito informací získaných z Výzkumné zprávy vlastivědného muzea v Šumperku. Tyto získané údaje jsou dále doplněny o informace z Národního ústavu lidové kultury, o informace z informačních center a propagačních materiálů tohoto regionu a z vlastních zkušeností a poznatků. Cenným přínosem při získávání dat a informací byla a je osobní účast na vybraných řemeslných akcích probíhajících v tomto i jiných regionech. Statistická data jsou převzata z Českého statistického úřadu.

Etapa č. 2: Vypracování teoretické části

V další fázi byly veškeré získané a nastudované informace utříděny a použity k vypracování teoretické části práce. Teoretickou část uvádí kapitoly, v nichž jsou nejprve vymezeny základní pojmy regionálního rozvoje se zřetelem k endogennímu přístupu a lidové rukodělné výrobě jako kulturnímu potenciálu rozvoje regionu. Hlavní důraz je kladen na historii rukodělné výroby na území severozápadní Moravy. V této části práce jde především o představení jednotlivých druhů rukodělné výroby tak, jak jsou zachyceny v různých dochovaných historických záznamech o tomto území.

Cílem kapitoly nazvané Sekundární analýza dat o lidové rukodělné výrobě ve zkoumané oblasti, regionu Šumpersko, je bližší specifikace skladby lidové výroby, lidových výrobců, technik a druhů výrobků na tomto území. Zvláštní důraz je zde kladen na co nejobektivnější posouzení současného stavu (řemeslné výroby v regionu), neboť výsledky zjištění přímo souvisí se zvolenou strategií v empirické části práce.

Etapa č. 3: Empirické šetření

Hlavním cílem empirické části je prostřednictvím využití jednoduchého strukturovaného pozorování a dotazovací techniky semistandardizovaného rozhovoru (Disman 2000), konkrétně kvalitativně vedeného rozhovoru pomocí návodu (Hendl 2008; viz oddíl 6. 1, Metodologie empirického šetření) zjistit od lidových řemeslníků představy o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů různých kulturních akcí v regionu Šumpersko. Získané informace se stanou základem pro navržení souboru opatření, která povedou k podpoře tradičních lidových řemesel na území regionu Šumpersko. Díky této podpoře bude také možné posoudit a zhodnotit úlohu rukodělné řemeslné výroby jako endogenního kulturního potenciálu z hlediska zatraktivnění života obyvatel v regionu Šumpersko a z hlediska rozvoje tohoto regionu.

Oslovení lidoví řemeslníci budou rozděleni do skupin na základě rovnoměrného zastoupení jednotlivých lidových řemesel a na základě toho, zda je lidové řemeslo jejich hlavní, vedlejší, nebo zájmovou činností.

Etapa č. 4: Analýza a syntéza získaných dat

Data získaná z rozhovorů budou větu po větě analyzována a pomocí kódování získaných kvalitativních dat následně integrována, dle Strausse a Corbinové (Strauss, Corbinová 1999) s cílem posoudit a zhodnotit možnosti využití lidové rukodělné výroby při rozvoji regionu Šumpersko. Dále pak bude sestaven soubor návrhů opatření, jejichž realizace povede k podpoře a usnadnění činnosti tradičních lidových řemeslníků na území tohoto regionu. Zároveň mohou tato opatření přispět k rozvoji lidové rukodělné výroby a jejího kulturního potenciálu v rozvoji regionu Šumpersko.

Splněním stanovených cílů práce nebude vyřešena problematika rozvoje regionů (to ani není cílem této práce), ale jejich řešení pomocí této BP přispěje (alespoň částečně) k objasnění mechanismů, spojených s utvářením života v regionu, jeho oživování „z dola“, tedy pomocí endogenního přístupu.

3 REGIONÁLNÍ ROZVOJ SE ZŘETEM K ENDOGENNÍMU PŘÍSTUPU

3.1 Regionální rozvoj – základní vymezení

Důležitým předpokladem pro přehledné a srozumitelné zpracování zvoleného tématu je nezbytné vymezení základních pojmů týkajících se regionálního rozvoje.

Pojem regionální vědy, nebo-li regionalistka, vyjadřuje snahu „*integrovat poznatky více jednotlivých vědních oborů a aplikovat je na zkoumání svého, tedy vlastního předmětu prostřednictvím určitých objektů. Pojmenování regionalistika (regionální vědy) je pak vztaženo právě k těmto objektům. Jsou jimi komplexní systémy - regiony*“ (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009: 2).

K vymezení a popisu regionů slouží různé faktory¹. Z tohoto důvodu se v literatuře objevuje celá řada definic, jež se snaží na základě právě těchto faktorů pojem region co nejuvýstižněji definovat. Jednu z mnoha definic můžeme nalézt ve Velkém sociologickém slovníku, kde je pod pojmem region viz regionalizace uvedeno: „*rozčlenění míst nebo oblastí tvořících území do regionů, a to podle určitého hlediska (určitých hledisek), vyjadřujícího účel regionu. Zvláštním případem regionu je členění území pro potřeby vykonávání státní správy resp. samosprávy*“ (Fialová in Velký sociologický slovník 1996: 916). Jako obecněji vyjádřenou definici je možné vnímat: „*komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry*“ (Mates, Wokoun 2001: 113). Tato definice vychází z historického procesu a i v dnešní době má stále opodstatněný význam². Z hlediska společenských faktorů regionalisté vnímají region jako sociálně geografický subsystém (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009). To znamená, že je vytvářen lidmi, ukazatelé jsou naplňovány společnostmi. Pro vymezení regionu se nepoužívají pouze faktory geografické, ale čím dál častěji se v současné době prosazují faktory endogenní.

Důležitý pro tuto práci je pojem rozvoj, který je ve všeobecné rovině vnímán jako trvale udržitelný. Termín, trvale udržitelný rozvoj, byl poprvé objasněn ve zprávě Our

¹ Přírodní (geografický), demografický, ekonomický, správní, sociálně kulturní (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009).

² Příkladem může být vznik povodňových pásem, která omezují výstavbu v záplavových oblastech. Například v regionu Šumpersko vznik těchto pásem značně omezil rozvoj určitých částí tohoto regionu.

common future (Naše společná budoucnost)³. „V jejím pojetí je rozvoj trvale udržitelný takový vývoj lidské společnosti, který umožňuje žijícím generacím uspokojovat své potřeby tak, aby nebyly omežovány možnosti budoucích generací uspokojovat své potřeby“ (Plamínek in Velký sociologický slovník 1996: 956). „Pojmem regionální rozvoj rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování popřípadě zmírňování regionálních disparit“ (SRR ČR 2007 – 2013: 6). Regionální disparita reprezentuje rozdílnost mezi regiony, která se projevuje v sociálně-ekonomických podmínkách žití v regionu. Ty se týkají kvality života v regionu a jejich ekonomických a sociálních podmínek. Regionální nerovnost pak znamená rozdílnosti mezi regiony různého druhu – klimatické, geografické, ekonomické, demografické... (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009).

Cílem zvýrazňování regionální a prostorové identity se zabývá regionalismus. „Regionalismus v užším pojetí, který je přímým předmětem regionalistických studií, je společenskou praxí, která vyjadřuje úsilí o zachování specifických kulturních a etnických tradic určitého území“ (Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009: 17).

Potenciál regionu je možné hodnotit pomocí ukazatelů, mezi něž patří hrubý domácí produkt na obyvatele, míra nezaměstnanosti, průměrná mzda, vzdělanostní struktura, dostupnost a kvalita infrastruktury, množství a kvalita nerostných surovin, čistota ovzduší, vod, půdy apod. (Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

3.2 Regionální politika

Regionální politiku je možné chápat jako součást souboru ekonomických a sociálních politik, pomocí nichž se státy snaží dosáhnout národních cílů, jako jsou ekonomický růst, kvalitní životní prostředí, rozvoj infrastruktury, sociální a politická stabilita, rovnost šancí obyvatel i rozdělování příjmů způsobem, který většina obyvatel považuje za spravedlivý a který je současně ekonomicky stimulační (upraveno podle Blažek, Uhlíř 2002).

Existuje celá řada definic regionálních politik. V jedné z nich B. Goodall říká, že tvoří „součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických zdrojů

³ „Dokument Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, schválený Valným shromážděním OSN v roce 1987“ (Plamínek in Velký sociologický slovník 1996: 956).

a aktivit na celém území státu nebo v jeho části. Regionální politika zahrnuje opatření napomáhající jednak růstu stupně ekonomické aktivity v území, kde je vysoká nezaměstnanost a malá naděje na přirozený ekonomický růst, a na druhé straně opatření sloužící kontrole ekonomických aktivit v územích s nadměrným růstem“ (Goodall in Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008: 29).

Regionální politika je jednou z forem, kterou se vlády snaží o snížení rozdílů na regionální úrovni. Tolerance k rozdílům na regionální úrovni, stejně jako k sociálním nerovnostem, je v různých společnostech velmi odlišná a proměnlivá. Zároveň existují v různých sférách významné rozdíly v citlivosti společnosti na regionální disparity. Z toho vyplývá i značná rozdílnost v možnostech tyto disparity a sociální nerovnosti v závislosti na konkrétních podmínkách ovlivnit (Blažek, Uhlíř 2002).

Regionální politika se začala formovat od počátku 30. let 20. století do období Velké hospodářské krize, kdy Velká Británie stála před problémem, jak řešit důsledky této krize v klasických industriálních regionech. Od tohoto období se ve Velké Británii regionální politika rozvíjí nepřetržitě. Po skončení 2. světové války postupuje rozvoj regionální politiky do dalších států, a to Francie a Itálie. Většina západoevropských zemí začíná přejímat regionální politiku na přelomu 50. a 60. let. Koncem 80. let začíná pronikat tento model do postkomunistických evropských zemí v souvislosti s důsledky, jež přinesl regionům přechod k tržní ekonomice (Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

V obecné rovině je možné rozčlenit regionální politiku na dvě základní pojetí, kterými jsou „tradiční“ a „moderní“. Pro tradiční regionální politiku je příznačné zaměření se na snižování regionálních rozdílů, využití meziregionálního přerozdělování, orientaci na lokalizaci kapitálu a využití surovin. Orientuje se na velké firmy a charakteristická je pro ni značná centralizovanost. Naopak cílem moderní regionální politiky je především orientace na procesy rychlé restrukturalizace, podpora inovativnosti. Nezaměřuje se na meziregionální přerozdělování, na suroviny nebo velké firmy. Soustřeďuje se na zmobilizování vnitřních zdrojů, informace, služby, malé a střední služby. Typická je pro ni silná decentralizovanost (Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

Při pohledu na regionální politiku bylo v posledním období dosaženo rámcové shody, že vhodnější rozvojovou strategií, než jakou představuje koncepce exogenního rozvoje (založené na daňových úlevách, investičních a jiných pobídkách, nízkých mzdách,

externích investicích, centrálním řízení apod.), „je koncepce rozvoje založeného na místních zdrojích a schopnostech“, kterou představuje endogenní rozvoj⁴ (Blažek, Uhlíř 2002: 185). Následující tabulka (tabulka č. 1: Přístupy k regionální politice) ukazuje stručně a přehledně zaměření jednotlivých přístupů.

Tabulka č. 1: Přístupy k regionální politice

ENDOGENNÍ REGIONÁLNÍ ROZVOJ	ENDOGENNÍ REGIONÁLNÍ ROZVOJ
ŘÍDÍCÍ MÍSTO	
- centrum	- lokalita
ZPŮSOB ŘÍZENÍ	
- uplatňován z vnějšku	- uplatňován zevnitř
- řízení společnosti centralistické	- řízení společnosti decentralizované
HLAVNÍ ZDROJE RR	
- vnější zásahy ekonomického charakteru	- vnitřní zdroje integrovaného charakteru
- technické inovace	- sociální inovace
HOSPODÁŘSKÝ POTENCIÁL	
- externí úspory	- lidský a sociální kapitál
- úspory pracovních nákladů	
HLAVNÍ VÝKONNÉ SUBJEKTY	
- globální firmy	- lokální firmy
HLAVNÍ INVESTICE	
- do technicko-ekonomických oblastí	- do vzdělávání, rekvalifikace, inovace
HLAVNÍ EFEKT VÝROBNÍCH FAKTORŮ	
- uplatňován z hlediska firmy	- uplatňován z hlediska prostředí

Zdroj: upraveno dle Hudečková, Lošťák, Ševčíková 2009.

Teorie regionálního rozvoje, které jsou úzce propojeny s ekonomickými teoriemi, podrobně zpracovali Jiří Blažek a David Uhlíř v odborné studii Teorie regionálního rozvoje. V rámci této bakalářské práce jsou hlavní teorie regionálního rozvoje pouze vyjmenovány s tím, že je poukázáno na jejich exogenní nebo endogenní charakter. I když se autorka této práce s těmito teoriemi podrobně seznámila, nejsou teorie regionálního rozvoje předmětem této práce, proto je možné se s nimi blíže seznámit ve výše zmíněné studii. Níže jsou uvedeny pouze nejvýznamnější teorie a to s přihlédnutím k problematice této práce.

Neoklasické teorie – řeší regionální disparity spíše přístupy exogenními. Pro *teorie růstových pólů* (patřící do keynesiánského ekonomického proudu) je cílem umístění „hnacích odvětví“ do méně vyspělých regionů. Rozvoj je proto uplatňován také převážně exogenními přístupy. *Neomarxistické teorie* – většina těchto teorií není pro aplikaci na regionální úrovni příliš vhodná z důvodu všeobecného charakteru a stojí spíše někde mezi exogenními a endogenními přístupy. U *neoliberálních teorií* – zvláště u teorií

⁴ Více kapitola IERR.

rozvíjejících se v 90. letech minulého století převažuje spíše přístup endogenní nad exogenním a zároveň také teorie patřící do proudu institucionálních teorií se objevují od 90. let minulého století a výrazně přispívají opět spíše k uplatňování endogenních přístupů v regionálním rozvoji (zpracováno dle Blažek, Uhlíř 2002).

3.2.1 Integrovaný endogenní regionální rozvoj (IERR)

Strategie IERR byla původně (již v roce 1970) určena rozvojovým zemím. Později ji do svého programu zařadila Evropská unie jako regionální politiku pro rozvoj rurálních oblastí. Hlavním důvodem pro zařazení této poměrně nové rozvojové strategie do regionální politiky Evropské unie bylo vyostřování rozdílů mezi slabými a silnými regiony v zemích integrujících se do Evropy.

Teorie IERR nebere v úvahu pouze území a prostor, na kterém má být realizována, ale především specifické, kulturní, historické a institucionální charakteristiky regionu. Lokální rysy, místní kultura, místní sociální vztahy, prostor a jeho zvláštnosti stojí v centru regionálního rozvoje, v němž příslušný region sám podporuje svůj vlastní pokrok (Jehle 1998). Endogenní potenciál tak mohou využívat místní a regionální orgány k vytváření podmínek pro další rozvoj místních firem a zároveň i k napomáhání vzniku firem nových (Blažek, Uhlíř 2002). V této souvislosti zdůrazňuje R. Jehle (Jehle 1998), že je důležitá dělba moci, aby na regionální úrovni existovala určitá forma autonomie, která by umožňovala region rozvíjet zdola nahoru místo shora dolů.

Regionální nerovnosti lze překonávat pomocí aktivizace endogenních potenciálů a to za pomoci čtyř významných přístupů (Schaetzl, Schroers, Djumbrovits in Jehle 1998):

- První přístup je založen na předpokladu, že v regionu existují pouze skromné faktory potenciálu. Faktor, který limituje rozvoj, je nutné nejprve identifikovat, aby neblokoval využití ostatních dostupných faktorů. Následně je nezbytné tento limitující faktor překonat.
- Druhý přístup považuje za nutné využít specifických regionálních schopností a talentů. Teorie předpokládá kvantitativní i kvalitativní diferenciaci regionů. Nezbytným se v tomto případě stává vymezení potenciálů, které přinášejí regionům absolutní a relativní výhody vzhledem k ostatním regionům.
- Třetí přístup klade důraz na regionální integraci těchto potenciálů, které jsou iniciovány meziregionálními cykly. Vychází se zde z předpokladu, že

intraregionální a intrasektorová síť ekonomických, politických a sociologických aktivit podporuje optimální uplatnění endogenního potenciálu.

- Čtvrtý přístup se zaměřuje na změnu institucionálních podmínek a to zlepšením a rozšířením autonomie na subnárodní úrovni včetně změn legislativy (Tombei in Jehle 1998).

V oblasti ekonomické, socio-kulturní a politické představuje R. Jehle jednotlivé strategie Integrovaného regionálního endogenního rozvoje následujícím způsobem. Ekonomické strategie usilují o: „*vybudování stabilní a málo závislé ekonomické struktury s vysokým stupněm diverzity pro region. V tomto rámci by se měl zvyšovat regionální příjem a zlepšovat situace zaměstnanosti*“ (Jehle 1998: 13). Strategie by měly obsahovat široké využití existujících regionálních zdrojů (především zdroje, které nejsou využívány úplně, ale jsou momentálně skryté nebo „spící“), endogenní regionální inovace ve všech oblastech a odvětvích (rozvoj nových produktů, technologií, marketingu a organizace), posilování regionálního obchodního cyklu zvyšováním integrace regionálních podniků (integrace zemědělství, obchodu a podnikání, mezinárodního obchodu a turistiky), export výrobků vysoké kvality (výrobky typické pro daný region, specifická forma turistiky), nové formy kooperace (cílem je snížit výrobní náklady a zvýšit veřejné i osobní příjmy) a neměly by přehlížet sociální a ekologické aspekty při výrobě. Socio-kulturní strategie⁵ využívají jako obecné principy rozvíjení současných existujících forem kooperace (společná práce v komunitě, sousedská výpomoc), nepřehlížení a redukování překážek socio-kulturního rozvoje (nedostatek sebevědomí, rezignace, apatie) a posílení regionální identity (aktivní účast lidí na regionálních místních procesech). Politická strategie zdůrazňuje nutnost větší participace místního obyvatelstva při rozhodovacích procesech týkajících se jejich regionu. V této souvislosti je důležité přenesení většího počtu rozhodovacích pravomocí z vyšších útvarů na regionální úroveň. Přínosem je vyšší politická zodpovědnost za svůj vlastní region (podle Jehle 1998).

Základní argument pro přesun kompetencí na nižší stupně veřejné správy vychází z přesvědčení, že regionální a lokální orgány disponují větším počtem informací

⁵ Z hlediska předmětu této práce, která se zabývá využitím kulturního potenciálu, konkrétně lidovou rukodělnou výrobou, patří potenciál lidových řemesel rovněž do této strategie, neboť obnovuje tradiční řemeslné technologie, prezentuje je a vychovává další následníky.

o potřebách i možnostech rozvoje svých regionů. Vzhledem k tomu, že jsou blíže k občanům (voličům) přijímají za ně i větší zodpovědnost (Blažek, Uhlíř 2002).

3.3 Strategické dokumenty ve vztahu k regionální politice ČR

Zásadním předpokladem pro realizaci regionální politiky v České republice se stal zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Tento zákon byl přijat v roce 2000, kdy byly přijaty i další zásadní zákony⁶ a usnesení vlády, které mají zlomový význam pro Českou regionální politiku. Poprvé na území České republiky tak byl regionální rozvoj upraven právní normou. Přijetí tohoto zákona znamenalo pro Českou republiku významné přiblížení se k legislativní úpravě regionální politiky zakotvené v Evropské unii. Od roku 2000 se Česká regionální politika zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů a podnikání, technologický vývoj a výzkum, na rozvoj cestovního ruchu a využití kulturních památek, na zkvalitňování infrastruktury v regionech, rozvoj občanské vybavenosti, služeb sociální a zdravotní péče a na ochranu životního prostředí (Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

Na úrovni státu je základním strategickým dokumentem regionální politiky Strategie regionálního rozvoje České republiky. V prvním znění byla přijata vládou v roce 2000. Dne 17. 5. 2006 byla schválena nová Strategie regionálního rozvoje České republiky pro léta 2007 – 2013. Cíle a hlavní směry regionální politiky ČR se odvíjí od dalších strategických dokumentů ČR, na něž navazují. Jsou jimi Strategie udržitelného rozvoje ČR, Strategie hospodářského růstu ČR a Národní program reforem. Z výše uvedených strategií, ale především ze Strategie regionálního rozvoje České republiky, vychází rezortní a krajské strategie a programy. Nezbytným předpokladem pro uplatňování regionální politiky je sladění s prioritami Evropské unie zakotvenými v Politice hospodářské a sociální soudržnosti a obnovené Lisabonské strategii. V rámci politiky soudržnosti je Strategie regionálního rozvoje ČR výchozím vstupním podkladem základních programových dokumentů na národní úrovni – Národního rozvojového plánu⁷ a Národního strategického referenčního rámce. V těchto dokumentech jsou zastřešeny tři nové cíle politiky soudržnosti tj. konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

⁶ K nejdůležitějším patří: zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze.

⁷ „Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013 poskytl oporu a konkrétní východiska pro zpracování Národního strategického referenčního rámce pro financování z fondů Evropské unie pro období 2007-2013“ (Wokoun a kol. 2007: 11).

Politika územního rozvoje je dalším dokumentem Ministerstva pro místní rozvoj, s nímž je Strategie regionálního rozvoje koordinována. Tento dokument je celostátním nástrojem územního plánování. Slouží ke koordinaci územně plánovací činnosti krajů a koncepcí resortů s vazbou na území (SRR ČR 2007 – 2013).

3.3.1 Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007-2013

Dokument Strategie regionálního rozvoje⁸ obsahuje zejména: „*analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů, strategické cíle regionálního rozvoje v ČR, vymezení státem podporovaných regionů, doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působností*“ (SRR ČR 2007 – 2013: 4).

Strategie regionálního rozvoje se odvíjí od Strategie udržitelného rozvoje České republiky a vychází rovněž z cílů regionální politiky Evropské unie⁹. Vazbu na Strategii regionálního rozvoje v koncentrované podobě vyjadřuje strategický cíl jako podporu udržitelného rozvoje obcí a regionů. Dílčím cílem z ekonomické oblasti je vytváření podmínek pro zmírňování až odstraňování regionálních ekonomických disparit a podporování přeshraniční spolupráce regionů. V sociální oblasti jde o vazbu na podporu rozvoje venkova. Kapitola „Správa věcí veřejných“ se soustředí na Strategie udržitelného rozvoje vytvářející podmínky vedoucí k optimálnímu využívání vlastních zdrojů regionů, podporu využívání lokálních zdrojů druhotných surovin, upřednostňování využívání obnovitelných zdrojů energie s maximálním uplatňováním potenciálu regionu. K dalším významným podmínkám patří podpora zmírňování regionálních disparit, vyvážený rozvoj a aktivace vnitřních zdrojů regionů především rozvojem lokálních ekonomik a to obcí, měst, mikroregionů a malých podniků. V rámci regionů je zdůrazněna podpora kulturní různorodosti (SRR ČR 2007 – 2013).

⁸ Tento dokument je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj ČR (MMR), proto je nezbytné se alespoň krátce zmínit o činnosti tohoto ministerstva. Dle zákona č. 2/1969 Sb., ve znění pozdějších předpisů je Ministerstvo pro místní rozvoj ústředním orgánem státní správy ve věcech regionální politiky a dalších odvětví. Jsou jimi např. bydlení, cestovní ruch a územní plánování. Tato odvětví rovněž výrazně ovlivňují rozvoj regionu. Na základě výše uvedeného formuluje MMR zásady regionální politiky ČR a podniká základní koncepční a realizační kroky vedoucí k jejich naplnění (SRR ČR 2007 – 2013).

⁹ Tyto cíle respektuje a předpokládá maximálně možné využití všech výhod, které České republice z členství v Evropské unii vyplývají. Cíle formuluje souhrnně, včetně problémových okruhů a priorit, které je nutné zabezpečovat při uplatňování politiky regionálního rozvoje v České republice. Při realizaci Strategií navržených rozvojových aktivit předpokládá financování v rámci národních rozvojových programů, nebo v rámci operačních programů s využitím finančních prostředků strukturálních fondů Evropské unie (SRR ČR 2007 – 2013).

Vzhledem k charakteru této kapitoly, která má název Regionální rozvoj se zřetelem k endogennímu přístupu, je důležité upozornit na značný endogenní potenciál, jenž je ve Strategii regionálního rozvoje České republiky 2007 – 2013 obsažen.

Na druhé straně je ovšem nezbytné upozornit na jiný, zcela jistě logický, úhel pohledu, který přináší René Wokoun a kolektiv ve své publikaci Regionální rozvoj a jeho management v České republice. V této studii upozorňují, že Strategie není omezena pouze na stimulaci endogenního růstu, neboť bere v úvahu otevřenost České republiky a její zapojení do společného trhu EU. Snahou této strategie je zvýšit atraktivitu ČR a jejích regionů nejen pro vlastní obyvatele a podnikatele, ale i pro zahraniční subjekty, které mohou být zdrojem dodatečných rozvojových impulsů (Wokoun a kol. 2007).

Strategie regionálního rozvoje se zabývá rozvojem celého území ČR a to i nevenkovských oblastí. S ohledem na charakter regionu Šumpersko¹⁰ se tato práce dále zaměřuje na rozvoj venkovských oblastí.

3.4 Rozvoj venkovských oblastí v ČR

V posledních desetiletích prošel venkov významnými změnami. Ještě v 60. a 70. letech působil venkov jako relativně homogenní území s malou hustotou obyvatelstva a vysokým podílem lidí zaměstnaných v zemědělství, ovšem tento fakt v dnešní době již neplatí. V současnosti jsou venkovská území různě rozvinutá, plní množství rozličných funkcí a mají diferencovanou strukturu. Počet zaměstnanců v zemědělství značně poklesl, a proto rozvoj venkova již není spjat pouze se zachováním a rozvojem zemědělství, ale prvořadou se stává stabilizace venkovského obyvatelstva¹¹. Ze společenského hlediska ovšem zemědělství plní řadu důležitých úkolů a funkcí. K nejvýznamnějším patří zemědělská produkce a zásobování obyvatel potravinami, dále funkce ekonomická, ochrana volného nezastavěného prostoru, rekreační funkce zemědělské krajiny a funkce ekologická (Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

Strategie ČR pro rozvoj venkova vychází z hlavních strategických priorit Evropské unie. Zdůrazňují se především zvyšování růstu ekonomiky, udržitelný ekonomický rozvoj a vytváření nových pracovních příležitostí. Národní strategický plán rozvoje venkova

¹⁰ Na základě dat ČSÚ je region Šumpersko klasifikován jako převážně venkovský region.

¹¹ „Mezi slabými stránkami rozvoje venkova dominuje nedostatek pracovních příležitostí ve venkovských obcích. Nízký počet pracovních míst má za následek odchod mladých a kvalifikovaných pracovních sil do atraktivnějších míst s větší a pestřejší nabídkou pracovních příležitostí“ (NSPRV ČR 2007 – 2013:12).

na období 2007 – 2013 vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR a je kompatibilní se základními národními strategickými dokumenty¹². V programovacím období 2007 – 2013 zavádí novou administrativně jednodušší politiku rozvoje venkova v souladu s celkovou strategickou orientací rozvoje EU, jenž sleduje tři hlavní cíle. Zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšování životního prostředí a krajiny se zaměřením na ekologicky šetrný způsob hospodaření s půdou, zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářské činnosti. Program rozvoje venkova je rozčleněn do čtyř os, které kopírují tři výše uvedené hlavní cíle, přičemž čtvrtá horizontální metodická osa Leader vzájemně propojuje jednotlivé osy¹³ (NSPRV ČR 2007 – 2013).

S ohledem na specifické venkovské prostředí je zvlášť potřebné klást důraz na uplatnění integrovaného endogenního rozvoje. Tento model naplňuje představy místních lidí, neboť vychází z jejich iniciativy a podnikavosti, využívá zdrojů typických pro jejich oblast, ale především uplatňuje jejich intelektuální, kulturní a lidský kapitál.

3.5 Vztah regionálního rozvoje k sociologii

„Sociologie není pouze vědou, která zkoumá moderní společnosti, ale stala se sama o sobě významným prvkem jejich dalšího vývoje“ (Giddens 1999: 526).

Sociologie tvoří jeden ze základních pilířů regionálního rozvoje. Jako vědní disciplína se formuje ve druhé polovině 19. století. Přeměna tradiční společnosti v moderní přinesla potřebu objasnit procesy, které drží společnost pohromadě včetně procesů, které v ní vyvolávají změny. Sociologická témata se při rozvoji regionu zaměřují na tyto aspekty: prostorovou mobilitu obyvatel, sociální identity lidí územních společenství, sociologii venkova a města, sociální sítě s jejich regionálními specifiky, místní elity a jejich formování, sociální instituce a jejich fungování, vnímání a image regionu, komunikační kanály v regionu¹⁴ (Tvrdý in Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

¹² Především se Strategií regionálního rozvoje ČR, Strategií udržitelného rozvoje ČR, Státní politikou životního prostředí ČR 2004-2010, Strategií ochrany biologické rozmanitosti ČR, Národním lesnickým programem a se Státním programem ochrany přírody a krajiny ČR (NSPRV ČR 2007 – 2013).

¹³ Osa I: konkurenceschopnost – cíl ekonomický, Osa II: environmentální – cílem je zlepšení životního prostředí, Osa III: venkov – cíl sociální, Osa IV: Leader – cílem je angažovanost místních lidí.

¹⁴ Sociální jevy a procesy, které probíhají ve společnosti, jsou podmíněny prostorem a časem a jsou vzájemně od sebe neoddělitelné. Minulý vývoj společnosti je zakotven v prostoru ve formě prostorových struktur, k nimž lze přistupovat dvojnásobem. U prvního přístupu socioekonomické struktury a procesy formují prostorovou strukturu společnosti (geografickým výrazem těchto procesů je sídelní struktura). U druhého se prostorová struktura považuje za aktivní prvek rozdílnosti socioekonomických procesů formování sociálních struktur (Tvrdý in Wokoun, Malinovský, Damborský a kol. 2008).

„Jestliže skutečně porozumíme tomu, jak druzí lidé žijí, umožní nám to lépe pochopit i jejich problémy a pomáhat při jejich praktickém řešení. Opatření, která nevycházejí ze znalostí života těch, jichž se týkají, mají totiž jen malou šanci na úspěch“ (Giddens 1999: 28).

Z hlediska porozumění základním aspektům společenského života je nutné všimnout si, jak je lidská činnost rozložena v prostoru i čase. Anthony Giddens v této souvislosti objasňuje některé ze základních pojmů. *Časoprostorová konvergence* – podstatou je „zkracování“ vzdáleností, k němuž dochází v důsledku rozvoje dopravy; *časoprostorové mapování* – zaměřuje se na prostředí, v němž probíhají určité sociální aktivity; *časoprostorová omezení* – lidská činnost podléhá třem typům omezení: omezení výkonnosti, omezení koordinace, omezení mocenského rázu a zónování, jimž je myšlen proces migrace v prostoru do časových zón večera a noci označován též jako kolonizace času (Giddens 1999).

Více času, než jakémukoli jinému typu činnosti, věnuje většina lidí práci. Práce obvykle umožňuje osvojit si a používat určité znalosti a schopnosti, jejím cílem je výroba zboží a služeb k uspokojení lidských potřeb (Giddens 1999).

Součástí endogenního potenciálu je i lidová rukodělná výroba jako kulturní potenciál rozvoje regionu. Proto kultura není vnímána v další kapitole této práce pouze jako umělecká činnost se svými výsledky, ale především je sledován její významný endogenní potenciál pro rozvoj regionu a venkova.

4 LIDOVÁ RUKODĚLNÁ VÝROBA JAKO KULTURNÍ POTENCIÁL ROZVOJE REGIONU

4.1 Základní terminologie

I tato kapitola bude zpočátku věnována objasnění základních pojmů týkajících se lidové rukodělné výroby ve vývoji kultury a společnosti.

Jedna z řady definic kulturu pojímá jako „*složité společenský jev či proces, který se neustále vyvíjí, který je specificky lidským výtvořem a který slouží k mnohostranné kultivaci jedinců a sociálních skupin*“ (Patočka, Heřmanová 2008: 47). V kontextu s textem této kapitoly je poučné si všimnout myšlenek německého historika a právníka S. Pufendorfa, který zahrnul do kultury výtvořů lidské činnosti, společenské instituce, zásady morálky, vědu, jazyk, zvyky, odívání a bydlení. „*V centru výzkumného zájmu se tak ocitá nejen problematika kultivace lidských schopností, ale také rozsáhlá oblast produktů lidské činnosti*“ (Matějů, Soukup in Velký sociologický slovník 1996: 549). Na rozdíl od těchto i jiných autorů vnímá Giddens kulturu takto. „*Kulturu tvoří hodnoty, k nimž se lidé hlásí, normy, které dodržují, a hmotné statky, které vytvářejí*“ (Giddens 1999: 32).

Kulturní potenciál – je možné definovat jako „*dosud nevyužívané, nebo jen málo využívané, nicméně za určitých podmínek využitelné zdroje rozvoje společnosti v oblasti kultury. Zejména jde o možnosti lepšího využití lidského potenciálu, využití kulturního dědictví a efektivního využívání kulturní infrastruktury*“ (Patočka, Heřmanová 2008: 51).

Pojem kulturní dědictví velice výstižně objasňuje Václav Soukup jako „*konfigurace kulturních prvků, tj. artefaktů, sociokulturních regulativů (zejména hodnot, norem a kulturních vzorů) a idejí, které jsou jako trvalé kolektivní vlastnictví a všeobecně sdílený výsledek materiální a duchovní činnosti členů určité kultury předávány následujícím pokolením jako specifický typ dědictví*“ (Soukup in Velký sociologický slovník 1996: 168).

Vladimír Scheufler, jehož myšlenky jsou v následujících částech této práce podrobněji prezentovány, definuje lidovou výrobu tímto způsobem: „*lidovou výrobou tedy rozumíme souhrn rukodělných výrob, proměnlivých časově, místně, etnicky a ekonomicky, jež lidové kultuře vtiskují osobité rysy z hlediska výrobního, výtvarného a společenského a jsou pro ni v daném období a oblasti typické*“ (Scheufler 1968: 57).

Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska definuje řemeslo jako „výrobní živnost, profesionální rukodělná výroba zboží materiální povahy; obecně také profesionální znalost kteréhokoliv oboru lidské činnosti“ (Scheufler in Lidová kultura 2007: 874).

4.2 Kulturní potenciál

Mezi hlavní faktory regionálního rozvoje České republiky je zařazena také kultura, která představuje významný potenciál pro rozvoj regionů a venkova. Kultura není vnímána pouze jako umělecká činnost s jejími výsledky, ale mimo jiné jsou v ní obsaženy i poznávací, zájmové, osvětové a vzdělávací aktivity, také spolkové činnosti, zvyky a tradice. Patří sem i činnosti knihoven, galerií, muzeí, divadel, kulturních domů, městské slavnosti, festivaly atd. Kultura plní významnou sociální a komunikační funkci, napomáhá tak k rozvoji jednotlivců a zároveň sjednocuje společnost (SRR ČR 2007 – 2013).

Kulturní vývoj určitého regionu je ovlivňován důležitým faktorem a to kulturním (v tomto případě je přesnější sociokulturním) potenciálem daného regionu. Sociokulturní potenciál se vyznačuje specifickými rysy a podmínkami životního stylu lokální kultury¹⁵, specifickými parametry sociokulturního působení tradic a inovativním působením na místní obyvatelstvo a podmiňuje tak jeho schopnosti a možnosti kulturního vývoje v daném regionu. Hlavní pozornost je při vymezení sociokulturního potenciálu regionu kladena především na samotné aktéry kulturně hodnotných aktivit. Za základní osobnostní rysy populace jsou považovány ty, které jsou zakotveny v kulturních vzorech, v životním stylu, ve vztahu ke kulturnímu dědictví a tradicím, zároveň i ve snaze regulovat přírodní a životní prostředí. Důležitá je schopnost akceptovat inovace a využívat i jiné než vlastní kulturní hodnoty, standardy a normy (Patočka, Heřmanová 2008).

4.2.1 Kulturní dědictví

Vše co vytvořilo lidstvo během svého vývoje, a to jak v oblasti materiální (hmotné), tak nehmotné (duchovní hodnoty), se označuje jako kultura. Do hmotné kultury se začleňují všechny lidské výtvořiny nejenom stavby, ale také např. parky, okrasné zahrady, nebo umělecká díla (knihy, filmy, obrazy), ale i předměty denní potřeby, oděv apod. Nehmotná (duchovní) kultura je tvořena souhrnem výsledků lidské činnosti

¹⁵ Lokální kultura se od kultury odlišuje především územní dimenzí (je spjata a vázána na konkrétní místo). Má značnou historickou kontinuitu a podmíněnost, včetně určité míry autonomie (Patočka, Heřmanová 2008).

ve společenském životě, v umění a ve vědě. Řadíme sem písmo, jazyk, náboženství, hudební a taneční projevy, tradice a lidové zvyky (Heřmanová, Chromý a kol. 2009).

„Na základě rozboru několika set existujících definic došli vědci k názoru, že kultura je produkt, je to i historie, zahrnuje ideje, vzory a hodnoty, je selektivní, lze se ji učit, je založena na symbolech a je abstrahována z chování a produktů chování. Představuje plastický a mnohovýznamový program činností jednotlivců a sociálních skupin, který je fixovaný sociokulturní samoregulací a kulturními stereotypy, přetvářený společenskou činností a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví“ (Heřmanová, Chromý a kol. 2009: 17).

Kulturní dědictví představuje významnou součást materiálního a duchovního bohatství České republiky. Jako zdroj kulturní rozmanitosti a vzdělanosti formuje základ kulturní identity této země. Zároveň se významně podílí na využívání volného času, přispívá ke kultivovanosti obyvatel a napomáhá v boji proti různým sociálně patologickým jevům ve společnosti (Koncepte účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR 2011 – 2015).

Tradiční lidová kultura

Nedílnou, ovšem specifickou součástí kulturního dědictví je tradiční lidová kultura. Projevy tradiční lidové kultury se v dnešních regionech dochovaly značně nerovnoměrně. V některých regionech život společnosti ovlivňují jen zvolna a občas, zatímco jinde tvoří jeho neoddelitelnou součást a to jak v hmotné, tak nehmotné podobě. Nehmotné duchovní hodnoty se předávají jak ústně, tak napodobováním z generace na generaci především v rodinách a různých lokálních a kulturních společenstvích (Koncepte účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR 2011 – 2015).

Pojem tradice je možné vnímat ve dvou rovinách. První rovinou je již zmíněné kulturní dědictví, druhou je pak kontinuální přebírání hodnot z generace na generaci. Projevy „tradiční lidovosti“ se uchovaly nejdéle ve venkovském prostředí (Blahůšek, Luther, Pospíšilová aj. 2006).

„Lidovost kultury se obvykle spojuje s tradičností a s nejširšími společenskými vrstvami – lidem. Za tvůrce byli považováni neškolení (neprofesionální) a obvykle neznámí anonymní jednotlivci, za nositele této kultury pak menší sociální jednotky a lokální společenství“ (Blahůšek, Luther, Pospíšilová aj. 2006: 5 – 6).

4.2.2 Kulturněhistorický potenciál rozvoje regionu

Pojem kulturněhistorický potenciál lze považovat za pojem relativně užší, než pojem kulturní dědictví. Je možné si ho představit jako soubor známých i neznámých, především však nevyužívaných, nebo málo využívaných kulturních zařízení, objektů i kulturních artefaktů, které jsou pro daný region určitou rozvojovou rezervou. Obvykle se jedná o lokální či regionální kulturní specifikum, které představuje potenciální konkurenční výhodu. Tato okrajově využívaná součást kulturního dědictví, nebo kulturní infrastruktury, jež je v dané oblasti lokalizována, v sobě skrývá předpoklady pro efektivní, smysluplné a v určitých případech i komercializované využití. Může jít např. o nedostatečně známé nebo málo využívané kulturní památky, regionálně specifické znalosti, dovednosti, tradice, současnou živou kulturu, přežívající folklor a jiná kulturněhistorická specifika. Ta představují potenciální nabídku pro návštěvníky regionu, nebo potenciální prostor pro uplatnění místních podnikatelů (Heřmanová, Chromý a kol. 2009).

4.3 Rukodělná výroba

Z výše uvedených informací vyplývá, že kulturní dědictví každé země zahrnuje i rukodělné dovednosti. Na základě archeologických i etnografických výzkumů je možné sledovat jakým způsobem rukodělné dovednosti, zkušenosti, znalosti výrobních technologií i dodržování pravidel při výběru materiálů procházely napříč staletími a dědily se z jedné generace na druhou. I uplatňování řady dnešních výrobních poznatků a technologií pouze navázalo na zkušenosti z minulosti a některé z nich jsou uplatňovány v nezměněné podobě dodnes.

Vše, co lid potřeboval ke své existenci a to nejenom k zemědělské výrobě, ale i nezbytné pracovní nástroje, obydlí, zařízení, oblečení, si musel vyrobit podle svých možností sám. K výrobě mu sloužily především běžně dostupné a snadno zpracovatelné domácí materiály (dřevo, hlína, kámen, kůže, přírodní pletiva, textilní vlákna). Přirozená byla dělba práce mezi mužem a ženou. Ze dřeva, přírodních pletiv a kamene obvykle vyráběl muž, textilní vlákna a hlínu pak většinou zpracovávala žena až do okamžiku, než se výroba stala záležitostí specialistů. Opět se tak výroba z těchto materiálů stala mužskou záležitostí (hrnčičství, tkalcovství), zatímco žena se většinou na výrobě podílela jen přípravnými pracemi (např. spřádání) (Scheufler 1968).

Do výrobních procesů byli zapojováni i další příslušníci domácností – děti, a to již od raného věku. Rodiče jim nejprve přenechávali nejrůznější pomocné práce, až s přibývajícím věkem narůstalo i jejich zapojení do celého výrobního procesu. Jednalo se o jeden z hlavních způsobů předávání technologických znalostí z jednoho pokolení na druhé (Drápala – Michalička 2007).

4.3.1 Základní okruhy rukodělné práce

Rozvoj výrobních sil zvyšoval hospodářské a kulturní potřeby lidu. Jednoduchá domácí výroba přestávala být dostačující, neboť byla provozována pouze příležitostně, převážně mimo období sezónních zemědělských prací. Narůstala tak potřeba výrobků, které jsou stále k dispozici, a tím i lidí, kteří je dovedou včas a kvalitně vyrobit, tedy specialistů. Ve 12. a 13. století se vytvořila, vedle již existujících specialistů, nová vrstva odborníků, řemeslníků. Nejdříve působili v městských podmínkách, později i ve vesnickém prostředí. Vladimír Scheufler vychází z ekonomické formy výroby, na jejímž základě dělí rukodělnou výrobu do tří částí: *domácí výroba* (je určena výhradně pro vlastní potřebu, uskutečňována příležitostně), *domácká výroba* (je realizována na třech kvalitativních úrovních: 1. domácí výroba, která směřuje přebytky, 2. sezónní, nebo příležitostná výroba zboží, 3. pravidelná výroba zboží určena pro zprostředkovatele či objednavatele a to z dodaných surovin, realizována půjčenými nebo vlastními nástroji; druhý a třetí stupeň podléhá dobovým právním normám) a *řemeslná výroba* (Scheufler 1968).

Aby bylo možné postihnout kulturně historickou a také sociální dynamiku vývoje rukodělné práce, včetně jejího ekonomického i společenského vývoje, dělí ji Josef Jančář do čtyř základních okruhů, přičemž v prvních třech vychází z klasifikace Scheuflera (Jančář 1988).

Práce pro vlastní potřebu – pro potřeby rodiny a hospodářství byla vykonávána členy rodiny na základě dovedností předávaných z generace na generaci. Dovednosti vycházely z kultury a způsobu života v daném regionu.

Podomácká výroba – vyrobené předměty sloužily jednak k uspokojování potřeb vlastní rodiny, ale zároveň část výrobků byla určena pro širší okruh spotřebitelů, nebo jiným podnikatelům bez přesných smluvních závazků. Zisk z prodeje byl významným pomocným zdrojem obživy výrobce.

Řemeslná výroba – rukodělná výroba předmětů byla určena širokému okruhu spotřebitelů a zisk z prodeje byl většinou hlavním zdrojem obživy výrobce. K provozování musel řemeslník získat odbornou erudici a organizační zařazení (Jančář 1988).

Lidová umělecká výroba „je novodobá organizovaná výroba předmětů tradičních technologií z tradičních materiálů; její formy jsou podstatně ovlivňovány organizátory této činnosti. Za hlavní kritérium této výroby je pokládána výtvarná hodnota výrobku“ (Jančář 1988: 14).

Později J. Jančář název tohoto čtvrtého okruhu doplnil takto: „*Lidová umělecká výroba a umělecké řemeslo*“ (Jančář s kol. 2000: 62), přičemž obsahové zaměření zůstalo v podstatě zachováno.

4.3.2 Znaky lidové výroby

Podle Scheuflera patří mezi znaky lidové výroby časová, regionální a technická variabilita i nerovnoměrnost ve vývoji. To znamená, že lidová výroba je značně různorodá a rozmanitá jak v prostoru, tak čase. Co je typické pro určitou oblast, může být v jiné oblasti téměř neznámé.

Dalším výrazným znakem je sepětí výrobce s materiálem a jeho přirozenými vlastnostmi a funkcí výrobku. Co nejučinnější tvar i dekor jsou pro výrobce nejdůležitější. Pokud dobové módní proudy splňují tato kritéria, výrobce na ně reaguje. V opačném případě mnohdy uplatnění nenacházejí.

Dále je zde otázka tradice a regionality výrobku. Předměty, při jejichž výrobě je uplatněn jednoduchý technologický postup a které jsou obecně využívány, jsou většinou regionálně a etnicky nevyhraněné. Jejich vývoj je nepatrný, výroba levná, udržovaná hlavně z důvodu funkční prospěšnosti. S rozvojem technologií a se stoupajícími náklady klesá počet výrobců, kteří se dokážou novým trendům přizpůsobovat. Do popředí se dostává otázka tradice, etnicity a regionality (Scheufler 1968).

Na rozdíl od této kapitoly, jejímž smyslem bylo obecnější objasnění lidové rukodělné výroby, se následující kapitola zabývá již konkrétními projevy rukodělné výroby regionu Šumpersko.

5 SEKUNDÁRNÍ ANALÝZA DAT O LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBĚ V REGIONU ŠUMPERSKO

Cílem sekundární analýzy dat (ať se jedná o historii nebo současnost) není pouze popis rukodělné výroby, ale také zachycení regionálních zvláštností a zajímavostí, kterými se tento region odlišuje od regionů ostatních. Analýza se opírá především o data převzatá z ČSÚ, z výzkumné zprávy vlastivědného muzea v Šumperku, Vlastivědy šumperského okresu a Vlastivědných sborníků šumperského muzea.

5.1 Charakteristika regionu Šumpersko

Šumpersko, region nacházející se na Moravě v podhůří Jeseníků, leží v severozápadní části Olomouckého kraje. Na severovýchodě sousedí s Jesenickem, na východě má společnou hranici s Bruntálskem, na jihovýchodě s Olomouckem, na jihozápadě se Svitavskem a na západě s Orlickoústeckem. Severozápad vymezuje hranice s Polskem.

Pro podnebí Šumperska jsou charakteristické velké rozdíly na poměrně malé vzdálenosti, které jsou podmíněny velkým rozpětím nadmořských výšek. Na území regionu je možné nalézt všechny tři hlavní podnebné oblasti, které se v České republice rozlišují. Teplou oblast tvoří Mohelnicko, mírně teplou Zábřežsko a chladnou oblast tvoří větší část území na severu. Regionem protékají řeky Morava a Desná (Gába 1993).

Charakteristika regionu Šumpersko vychází z údajů pro regionální úroveň LAU 1 (NUTS 4) – okres Šumperk. Celková rozloha okresu Šumperk je 1 313 km², což činí podíl 24,9 % z plochy Olomouckého kraje. Okres je tvořen 78 obcemi, z toho 8 městy. Jsou jimi Hanušovice, Loštice, Mohelnice, Staré Město, Štítý, Šumperk, Úsov a Zábřeh. V okrese, k 31. 3. 2011, žilo 124 179 obyvatel. Hustota osídlení byla 95 obyvatel/km². Míra nezaměstnanosti k tomuto datu činila 12,86 % (www.olomouc.czso.cz) [cit. 29. 9. 2011].

Centrem regionu je město Šumperk, založené před rokem 1276 a povýšené na komorní královské město v roce 1562 císařem Ferdinandem I. Zejména zdejší výroba pláten a tkanin zažila v 18. století období rozkvětu. Velká manufaktura na výrobu trippu a manšestru byla jedinou toho druhu v tehdejší habsburské monarchii. V 19. století se město rozrostlo ve významné textilní centrum. Toto období dodnes připomínají honosné budovy, které daly městu přezdívku Malá Vídeň (Bartoš, Müller, Schulz, s kol. 1993).

5.2 Historie lidové rukodělné výroby na území severozápadní Moravy

Poměrně chudé zemědělství, obzvláště v podhorských částech severozápadní Moravy (dnešního regionu Šumpersko), nebylo schopné poskytnout obyvatelům dostatečnou celoroční obživu, a proto si hledali další možnosti přivýdělku. Značná část obyvatel se věnovala přadláctví a tkalcovství. Len se spřádal na kolovratech a z příze se tkalo lněné plátno.

Významnou surovinovou základnou pro různá odvětví podomácké výroby se stalo dřevo. Uhlíři pálili milíře. Na Šumpersku a Štítecku byla hojně rozšířena výroba dřevěného hospodářského nářadí a domácích potřeb. Rovněž vznikala střediska, ve kterých pracovali řezbáři dřeva. Sošky svatých, které vyráběli, byly často dodávány do venkovských kostelů. Hodně rozšířená byla výroba souborů betlémových figurek, jež měla většinou charakter podomácké výroby. Koncem 19. století a na začátku 20. století část obyvatel v obcích na Štítecku vyráběla kořínkové kartáče a podle předtištěných vzorů vyšívala tzv. toleda¹⁶. V okolí Svěbohova se rozvíjelo krajkářství, na Lošticku bílé vyšívání a kolem Zábřeha se pletly koše. V podhorských oblastech se zhotovovaly obrázky malované na sklo (Melzer 1993).

Formování řemesel ve městech dnešního regionu Šumpersko bylo podobné jako v jiných městech. Větší význam mělo např. hrnčířství a pouze některá řemesla a drobná výroba přesáhly hranice regionu a postupně se vyvinuly ve významná průmyslová odvětví. Patřilo k nim papírenství, sklářství¹⁷, textilní výroba, zpracování kamene a vápenictví (Gába 1993).

Jednotlivá data z historie rukodělné výroby na Šumpersku získaná z výše uvedené literatury byla vybrána a seřazena podle druhu řemesla, výskytu v lokalitě a (z hlediska tématu této bakalářské práce) nejdůležitějšího časového údaje. Vyjadřuje je následující tabulka č. 2: Historie rukodělné výroby na území severozápadní Moravy.

¹⁶ „Toledo je vyšivka, která má svůj původ ve španělském městě Toledo. Je to vlastně obšívání na síťce vzniklé vystřihováním a vytahováním svazku nití z tkaniny. Vznikají tak geometrické tvary v obrysech i u květů a jiných prvků (Hošková 1987: 53).

¹⁷ Drobné sklářské hutě, které postupně zanikaly, vedly ke vzniku skláren. V roce 1772 byla zřízena sklárna u Koutů nad Desnou, která byla později přeložena k Rapotínu. V 50. letech 19. století vstoupila Rapotínská sklárna do velmi úspěšného období rozvoje (Dohnal 1993).

Tabulka č. 2: Historie lidové rukodělné výroby na území severozápadní Moravy

ŘEMESLO	LOKALITA	NEJDŮLEŽITĚJŠÍ ČASOVÝ ÚDAJ
ruční výroba šindele	zvláště horské oblasti severozápadní Moravy	podrobnější záznamy z roku 1743
dřevěné uhlí	okolí obce Janoušova a Drozdovské pily (Štítecko)	až do roku 1957
domácí košíkářství a pometlářství	nejvýrazněji okolí Šilperka (dnes Štítecko)	první polovina minulého století
drobná výroba vápna	Raškov	až do 40. let 20. století
ruční výroba cihel	téměř každá vesnice	podrobnější záznamy z r. 1909
domácká výroba knoflíků	Šilperský (Štítecký) soudní okres	na konci 19. stol., zejména na počátku 20. stol.
řemeslná výroba papíru	Velké Losiny	založena roku 1516, přetrvává dodnes
hrnčířství	Mohelnice, Loštice	rozvoj již v 10. stol., nejvýraznější v 15. a 16. stol.
plátenictví a soukenictví	šumperské, zábřežské a mohelnické oblasti	postupný rozvoj od 14. a 15. stol.

Zdroj: vlastní zpracování.

Doplňující komentář k jednotlivým řemeslům uvedených v tabulce č. 2 je obsahem následujícího textu.

Ručně vyráběný šindel byl hojně používanou krytinou střech. Šindel bylo 60 cm dlouhé, 10-15 cm široké a 1,5 cm silné prkénko, které bylo na jedné straně opatřené drážkou a na druhé straně seříznuté v ostří. K výrobě se používalo prvotřídního většinou smrkového dřeva bez suků. Zručný pracovník dokázal za den vyrobit 200 ks šindele. Trvanlivost smrkového šindele jako krytiny je odhadována nejvýše na 15 let (Milder 1957).

Výroba dřevěného uhlí v milířích. Uhlíř si v blízkosti vodního zdroje vytvořil rovné místo, na němž začal se stavbou milíře. Uprostřed postavil silný kůl 2,5-3,5 m vysoký. Kolem kůlu nastavěl polínka a polena, aby vytvořil kruhovou vrstvu o šířce 4-10, někdy i více, metrů. Potom následovaly vrstvy silných na výšku postavených kusů dřeva, až vznikl milíř ve tvaru komolého kužele. Vrstvu dřeva pak pokryl vrstvou chvojí, na něž přišla zvlhčená směs hlíny, popela a mouru. Následoval složitý proces pálení, který se řídil přesným dodržováním technologie (Rýznar 1974).

V zimním období se v horských oblastech vyznačujících se chudobou podomácku pletly koše a vyráběla březová pometla. Přestože se výrobou proutěného zboží v této oblasti živilo mnoho lidí, tak jen někteří z nich patřili k opravdovým mistrům řemesla. Byli to ti, kteří dokázali například uplést slepičí „kukaň“ a zvláště pak „košinu“, v níž naparádění sedláci vyjížděli do města nebo na návštěvy (Rýznar 1978).

Lidová výroba vápna na Moravě byla provozována ještě kolem poloviny 19. století asi v 50 obcích. Následně ji začala vytlačovat průmyslová výroba. Pozoruhodné je, že

drobná výroba vápna v Raškově přetrvala navzdory vyspělé průmyslové konkurenci až do čtyřicátých let 20. století. Ignác Gronych (1875 – 1954) byl velmi pravděpodobně posledním drobným výrobcem vápna na severní Moravě (Gába 1984).

„V každé vesnici téměř najdete 2 – 3 muže, kteří hlavně živí se výrobou cihel. Nakopaná hlína motykou se poklube, pak se naleje na ni voda „gráco“ se rozseká na drobno, aby tam nebylo ani hrudky; nyní hlína hodí se na hromadu, znova se motykami roztlačí a pak se dokola odhodí, pískem posype a zaválí se deskou. Za hodinu dovedný cihlář udělá 300 cihel; arcit' jiný pomahač – cihlář musí mu hlínu přinášeti a hotové cihly odnášeti a klopiti. Za tuto mazavou práci mají cihláři dosti dobrou odměnu; čím lepší počasí, tím více vydělá“ (Kahánek 1909: 42 – 43).

K nejzaostalejším oblastem na Moravě patřil Štítecký (tehdy Šilperský) soudní okres¹⁸. Na konci 19. století a zejména na počátku století dvacátého bylo domácími prací při natáčení a obšívání knoflíků zaměstnáno velké procento zdejšího obyvatelstva. Tato práce měla vesměs sezónní charakter. Při výrobě knoflíků byla obvykle mezi členy domácnosti zavedena dělba práce, která zahrnovala většinou tři úkony: 1. natáčení nití na kroužky, 2. prošívání, 3. obšívání kroužků (David 1986).

František Kahánek, řídící učitel z Drozdova, tuto práci podrobně zachycuje v roce 1909 ve své knize Domácí průmysl na horách hejtmanství Zábřežského. Píše zde, jak již bylo zmíněno v úvodu práce i o pravidelné práci čtyřletých dětí, kterým již dvouleté děti musely pomáhat navlékáním nití do jehel. *„Dítě, než začne choditi do školy, má již s polovice zrak zkažený. Ve škole pak do knížky neb sešitu z blízka hledí a učiteli nelze tomu zabrániti“ (Kahánek 1909: 9).*

Nejvýznamnější papírnou na severní Moravě byla papírna ve Velkých Losinách. Charakteristická pro ni byla organizovaná řemeslná výroba, podobná jako v jiných středověkých papírnách. Další významné papírny vznikly v Olšanech, Alojzově, Jindřichově, Lukavici (Dohnal 1993).

Ke zlepšení ohnivzdornosti nádob přidávali hrnčíři při výrobě do hlíny tuhu. Při zvýšení výpalu se na nádobách začaly objevovat drobné puchýřky, které z počátku

¹⁸ Soudní okres Šilperk (dnes Štítý) byl vytvořen v roce 1849 a spadal pod okresní hejtmanství se sídlem v Zábřeze. Okres existoval v nezměněné podobě až do roku 1938. Opět byl obnoven v roce 1945. Při územní reorganizaci v roce 1960 byl zábřežský okres zrušen spolu se svými soudními okresy. Většina obcí na Štítecku byla připojena k okresu Šumperk (David 1986).

hrnčíři pokládali za kaz. V průběhu 14. století se strupatý povrch stal módní záležitostí a tak jej hrnčíři začali na svých nádobách využívat záměrně. Především v Lošticích a jejich okolí vyráběli řemeslníci štíhlé poháry s věncem oušek na podhrdlí a unikátním povrchem pokrytým puchýřky. Tyto elegantní poháry si získaly velkou oblibu ve všech důležitých městech a hradech celé střední Evropy (Goš 1993). Hrnčířské řemeslo v ostatních částech regionu je v písemných pramenech zachyceno minimálně. Předpokládá se, že místní hrnčíři vyráběli své zboží jen pro nejbližší okolí.

Rozvoj plátenictví a soukenictví byl spojen s jejich specializací. „*Mezi prvními byly cechy ševců, koželuhů a soukeníků, ke zřízení jednoho z nejvýznamnějších šumperských cechů – cechu plátenického – došlo v roce 1472*“ (Jarmarová 2009: 6). Ze začátku se vesnické domácké tkalcovství nevyrovnalo kvalitou svých výrobků tkalcovství městských mistrů. Postupně však došlo k zdokonalení domácké výroby plátna, ta se vyrovnala svou kvalitou výrobkům cechovních mistrů a začala jim vážně konkurovat, především z důvodu levnější výroby. To vedlo v pozdější době k častým vzájemným střetům (Dohnal 1965). V 16. století přesáhla textilní řemesla potřebu vnitřního trhu a začala vyrábět pro zahraničí. Byl tak připraven nástup rozvoje manufaktur¹⁹. Vývoj místních plátenických manufaktur byl charakteristický tím, že si zachovával velmi dlouhou dobu ráz rozptýlené manufaktury. V ní byla práce podle možností maximálních zisků kapitalisty rozdělena mezi dělníky pracující podomácku a dělníky pracující v kapitalistově dílně. Následný rozvoj plátenické²⁰ výroby, rozvoj úpravy surovin i výrobků učinil ze Šumperska velmi významnou lnářskou a soukenickou²¹ oblast (Dohnal 1961).

5.3 Současný stav lidové rukodělné výroby na území regionu Šumpersko

Poslední větší výzkum lidové podomácké, umělecké a řemeslné výroby na území regionu Šumpersko byl proveden vlastivědným muzeem v Šumperku pod vedením Márie Kudelové v roce 2007. Na základě tohoto výzkumu byl vytvořen obraz současného stavu lidové rukodělné výroby, skladby výrob, používaných technik, včetně sortimentu

¹⁹ Manufaktura – nejjednodušší způsob průmyslové výroby, využívala především ruční práci a jednoduché stroje poháněné vodní silou. Navazovala na řemeslnou výrobu, což vedlo ke střetům s městskými cechy (Čumpelíková a Stavělová in Lidová kultura 2007).

²⁰ Plátenictví – domácí i řemeslná výroba tkaných látek ze lnu a bavlny. Pojem plátenictví od středověku splýval s tkalcovstvím (Staňková in Lidová kultura 2007).

²¹ Soukenictví – především řemeslná výroba vlněných látek upravených valchováním, barvením, počesáváním, postřihováním a apreturou (Staňková in Lidová kultura 2007).

vyřáběných předmětů v regionu Šumpersko. Data získaná z tohoto výzkumu M. Kudelové (Kudelová 2007) autorka této bakalářské práce uspořádala podle zaměření jednotlivých lidových výrob a lokality jejich výskytu do následující tabulky (tabulky č. 3: Skladba lidové výroby v regionu Šumpersko dle výzkumu M. Kudelové).

Tabulka č. 3: Skladba lidové výroby v regionu Šumpersko dle výzkumu M. Kudelové

SKLADBA LIDOVÉ VÝROBY	LOKALITA
pletiva - pletařství	Komňátka, Raškov, Radmilov, Líšnice, Jakubovice, Stavenice, Leština, Bludov, Šumperk, Dubicko, Horní Studénky, Kopřivná
proutí - pometlářství	Komňátka, Jakubovice, Líšnice, Leština, Branná, Horní Studénky
dřevo - dřevořezba	Loštice, Šumperk, Rejchartice, Bludov, Králec, Hrabenov, Třemešek, Nový Malín, Dubicko, Libina
hlína - keramika	Zábřeh na Moravě, Třeština, Jindřichov, Dolní Studénky, Bludov
kov - drátování	Šumperk
kovářství	Maršíkov, Lupěnné, Dolní Studénky, Třemešek, Třeština, Svěbohov
betlemářství	Rejchartice, Loštice, Bludov, Třeština
výroba kraslic	Šumperk, Dolní Studénky, Radnice, Bohdíkov, Moravičany
paličkování	Šumperk
textil - batika	Šumperk
perníkářství	Sobotín

Zdroj: vlastní zpracování.

Doplňující komentář k jednotlivým řemeslům uvedených v tabulce č. 3 je rozveden v následujícím textu.

Při splétání z přírodních materiálů se v současné době využívá sláma, proutí a pedig. Sláma se využívá především k výrobě slaměných ošatek. Spirálovou techniku, při níž se pramen slámy spirálově zatačí a oplétáním spojuje v požadovaný tvar, ovládá pouze šest lidí. Výroba ošatek v regionu zanikla, neboť ztratily svůj původní účel. Výrobci se této činnosti věnují v rámci uvědomělého udržování dovedností a využívají ji k výchovným účelům při vedení dětských kroužků. Pletení z vrbového proutí patří k velmi starým výrobním technikám především díky jeho snadné dostupnosti. Košíkářství je i dnes jednou z nejrozšířenějších výrob v regionu. Základ výrobního sortimentu představují nejrůznější koše pletené z neloupaného proutí. Této činnosti se věnuje devět lidí, kteří tuto dovednost zdělili po svých předcích. V každé obci jsou jednotlivci, kteří umí plést pomlázky a pletou je pro své okolí. Nejlépe pletou pomlázky košíkáři. Poslední pletařskou technikou je výroba z pedigu²², kterou ovládá sedm lidí. Z tohoto materiálu se vyrábí košíky, ošatky, podnosy a další dekorační i užité předměty.

²² Pedig je pletivo tropické liany Calamus rotang z jihovýchodní Asie. Má výborné vlastnosti, kterými jsou pružnost, snadné barvení, rovnoměrná tloušťka. Snaha o obohacení řemesla tak vedla ke vzniku nových předloh využívajících tento exotický materiál.

K výrobě pometel se používá březové proutí. V minulosti se téměř ve všech hospodářstvech pometla vyráběla pro vlastní potřebu. V současné době jejich výroba zaniká. Tuto činnost ovládají zejména košíkáři.

U dřevořezby se využívá řezba ke zdobení dřevěných předmětů. Výrobě dekorativních a užitkových předmětů a výrobě betlémů ze dřeva se formou řemeslné živnosti věnují tři lidé, jeden ji má jako zálibu a dva lidé zdobí dřevořezbou různé tesařské výrobky (trámy a podpůrné sloupy). V regionu se vyskytují ještě další výrobci.

Jediná keramická dílna s dlouhotrvající rodinnou tradicí rodiny Kolomazníků, kteří se věnují výrobě užitkové keramiky, se nachází v Zábřehu na Moravě. Ostatní keramické dílny svou činnost zahájily až po roce 1989, přesto tvoří významnou součást řemeslné výroby v regionu.

Drátování²³ nenavazuje na žádnou regionální tradici, oblibu si však získalo zvláště v posledním období vlivem různých výukových kurzů. Druhem i technikou provedení vychází z tradičních vzorů. Stalo se oblíbenou a životaschopnou řemeslnou technikou. Drátování se věnuje pět dráteníků a to formou záliby.

Kovářství přežívá ve své tradiční podobě, při níž se za pomoci ručních nástrojů vyrábí kovové předměty. Kovářské zařízení se ovšem modernizuje a mění se i sortiment vyráběného zboží. Nevyrábí se již zemědělské nářadí a stroje, ale především exteriérové a interiérové doplňky. V regionu funguje několik kovářských dílen.

Betlémářství má v regionu několik příznivců. Tři výrobci vytváří betlémy ze dřeva, jedna výrobkyně modeluje betlémy z pálené hlíny a jeden výrobce z kaširovaného papíru a dřeva. Tito výrobci vyrábí jednotlivé betlémové figurky, ale i celé soubory těchto figurek.

V současnosti kraslice slouží především k dekoraci domácností v období velikonočních svátků. Nejpoužívanější technikou v regionu je zdobení barvených vajec voskem (dva výrobci), modernější technikou je zdobení dírkami a bílým voskem (dva výrobci), obháčkovávání a drátování vajec se věnují rovněž dva výrobci.

Ve své původní podobě se v regionu zachovala pouze podomácká výroba košíků, pletení pomlázek a výroba pometel. Umělecká a řemeslná výroba je reprezentována výrobci

²³ Drátkováním se zdobí např. hrnky, džbánky, bytové doplňky, kraslice, kamínky a šperky.

betlémů a uměleckými kováři. Významnou skupinu výrobců věnujících se tradiční lidové výrobě tvoří lidé, kteří získali zkušenosti a dovednosti v rámci různých kurzů zaměřených na výuku tradičních lidových řemesel. Tito výrobci většinou získané vědomosti a dovednosti využívají k výchovným účelům, nebo pouze pro své potěšení (Kudelová 2007).

5.3.1 Národní ústav lidové kultury – lidová řemesla

Národní ústav lidové kultury je státní příspěvkovou organizací, přímo řízenou Ministerstvem kultury České republiky. Zabývá se tradiční a lidovou kulturou a péčí o ni na území celé ČR. Národní ústav lidové kultury mj. provozuje webové stránky „Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR“ (NULK).

Úkolem webových stránek, Lidová řemesla, je zachytit tradiční řemeslné technologie, znalosti a dovednosti výrobců s cílem přispívat k obohacení kultury včetně způsobu života současnosti. Stránky se věnují historii lidových řemesel, lidové umělecké výrobě v České republice a vytváří přehlednou databázi jejich současného stavu. Pro srovnání jsou v databázi obsaženy také informace o lidových řemeslech a lidové umělecké výrobě ve státech Evropské unie (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR).

Databáze výrobců na stránkách Lidových řemesel obsahuje jmenný seznam lidových řemeslníků a lidové umělecké výroby, včetně základních informací o jejich činnosti a kontaktních údajů. Seznam obsahuje 612 kontaktů z celé ČR, z regionu Šumpersko jsou zde uvedeny pouze dva kontakty. Jedná se o Paní Janu Pelikánovou ze Zábřeha – výroba skleněných šperků a o Výzkumný ústav lýkových vláken ze Šumperka – tkalcovství a spřádání vláken (Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR).

5.3.2 Jeseníky originální produkt

Značka Jeseníky originální produkt je udělována Místní akční skupinou Horní Pomoraví v rámci turistického regionu Jeseníky a okolí. Získání značky pro výrobky a služby, z nichž většina je vyrobena tradičními technologiemi z místních surovin, nebo ručně je podmíněno schválením nezávislé certifikační komise. Pod tuto značku spadá i velká část regionu Šumpersko. Celkový počet udělených značek certifikovaným výrobkům a službám je 37, z toho do regionu Šumpersko spadá 27. Po odečtení potravin a služeb zůstává 16 značek ve prospěch lidových rukodělných výrobců z regionu Šumpersko.

6 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ O MOŽNOSTECH VYUŽITÍ LIDOVÉ RUKODĚLNÉ VÝROBY PRO ROZVOJ REGIONU ŠUMPERSKO

K naplnění stanoveného cíle v empirickém šetření je s ohledem na endogenní charakter bakalářské práce zvolen kvalitativní přístup. Ten dobře reaguje na místní podmínky a situace, zkoumá v přirozeném prostředí, hledá lokální a příčinné souvislosti, umožňuje studovat procesy a navrhopvat teorie, poskytuje podrobný popis a náhled na zkoumaného jedince, skupinu, událost, fenomén (Hendl 2008).

„V kvalitativním výzkumu o redukci dat de facto rozhodují zkoumané osoby. Výzkumníkovou úlohou je pak nalézt významné struktury v množině všech proměnných, které respondent považuje za relevantní“ (Disman 2000: 290).

6.1 Metodologie empirického šetření

Cílem empirického šetření je zjistit, posoudit a zhodnotit možnosti využití lidové rukodělné výroby pro rozvoj a zatraktivnění regionu Šumpersko.

Celkový význam a přínos realizovaného výzkumného šetření je možné spatřovat v několika rovinách. Primární rovina sleduje usnadnění činnosti lidových řemeslníků, jejich zviditelnění a podpoření prodeje jejich výrobků. V této rovině jde především o vyjasnění požadavků lidových řemeslníků na pořadatele kulturních akcí a představitele obcí. Konečným cílem zjištění je přispět k zatraktivnění regionu Šumpersko.

Volba účastníků výzkumu, lidových řemeslníků, podléhá několika kritériím. V první řadě je nutné zdůraznit, že se nejedná o náhodný výběr. *„V kvalitativním výzkumu nejsou jednotky nebo případy výzkumu „výběrovými jednotkami“ a nejsou tak vybírány. Jednotlivé případy jsou voleny, jako když výzkumník volí nový experiment“* (Hendl 2008: 149). Účastníci jsou proto voleni účelově, a to na základě rovnoměrného zastoupení jednotlivých lidových řemesel a na základě toho, zda je lidové řemeslo jejich hlavní, vedlejší, nebo zájmovou činností²⁴. Při této volbě je kladen důraz na typické a kritériální

²⁴ Hlavní činností je v tomto případě myšlena činnost, kterou vykonává lidový řemeslník jako OSVČ a slouží mu jako hlavní zdroj jeho finančních příjmů. Vedlejší činnost představuje v tomto případě činnost, kterou vykonává lidový řemeslník při zaměstnání a tato činnost není jeho hlavním zdrojem finančních příjmů.

(splňující daná kritéria) vzorkování. Za účelné se považuje rovněž využití principu sněhové koule, která představuje volbu na základě doporučení již zkoumaných jedinců.

Role výzkumníka – autorka tohoto výzkumu se několik let aktivně věnuje lidovému řemeslu a zúčastňuje se lidových jarmarků i jiných řemeslných akcí v rámci celé České republiky i v rámci zkoumaného regionu. Získané poznatky a zkušenosti jí umožňují zaujmout kvalifikovanější přístup k jednotlivým zkoumaným jedincům.

Plán výzkumu – z možných technik kvalitativního šetření bylo zvoleno nejprve jednoduché strukturované pozorování a na základě tohoto pozorování byly vypracovány otázky pro rozhovor pomocí návodu. Rozhovor pomocí návodu umožňuje co nejvýhodněji využít čas k interview, rozhovory jsou strukturovanější, což ulehčuje jejich srovnání. Pomáhají udržet zaměření rozhovoru, ale zároveň dovolují dotazovanému sdělit vlastní názory a zkušenosti (Hendl 2008).

Při návrhu rozhovoru pomocí návodu byla stanovena základní výzkumná otázka. Jaké jsou představy lidových řemeslníků o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí v regionu Šumpersko? Následně byla zvolena čtyři základní témata: vztah k řemeslu, prezentace výrobků, účast na řemeslných akcích a podpora obecních úřadů. Základní výzkumná otázka, výběr základních témat a navazující seznam otázek vychází z teoretické části práce zabývající se regionálním rozvojem se zřetelem k endogennímu přístupu a lidové rukodělné výrobě jako kulturnímu potenciálu rozvoje regionu. Dále rozhovor vychází ze sekundární analýzy dat o lidové rukodělné výrobě regionu Šumpersko. Doplnkové téma zahrnuje doplňující obecné identifikační údaje. K jednotlivým tématům byly následně přiřazeny následující otázky:

VZTAH K ŘEMESLU

- Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?
- Jaké jsou důvody toho, se věnujete lidovému řemeslu?

PREZENTACE VÝROBKŮ

- Jakým způsobem prezentujete své výrobky?
- Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

Zájmovou činností je zde pak myšlena činnost, kterou nevykonává lidový řemeslník za účelem dosažení finančních příjmů ale pouze jako zálibu.

- Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?
- Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?
- Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?
- Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?
- Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci?
- Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?
- Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

- Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

- vzdělání
- věk
- hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost

Etické otázky řeší zásady etického jednání při výzkumu. Rozhovory budou se svolením jednotlivých účastníků nahrávány na diktafon a následně přepisovány. Před započítím samotného rozhovoru budou jednotliví účastníci dotázáni, zda si přejí, či nepřejí zachování anonymity. Jejich vyjádření se stane součástí nahrávky.

V průběhu rozhovoru, nebo co nejdříve po jeho ukončení budou prováděny terénní poznámky. Jejich smyslem bude například zachytit vlastní pocity, které interview vyvolalo, dojmy, pochybnosti, nápady a jiné postřehy, které záznamové zařízení není schopno zachytit. Důležitý bude také popis prostředí, v němž bude rozhovor probíhat (Disman 2000). Součástí terénních poznámek budou i dodatečná sdělení účastníků rozhovorů.

6.2 Použité techniky sběru dat

6.2.1 Jednoduché strukturované pozorování

Jednoduché strukturované pozorování vychází a navazuje na informace, které byly získány v rámci sekundární analýzy dat o lidové rukodělné výrobě v regionu Šumpersko, jež jsou součástí této bakalářské práce. Výsledky této analýzy poukazují na skutečnost, že rukodělná výroba v regionu Šumpersko je využívána převážně k výchovným účelům, nebo pro vlastní potěšení. Pouze menší část lidových řemeslníků využívá lidovou rukodělnou výrobu jako finanční zdroj trvalé nebo částečné obživy. Přesto, že jednoduché strukturované pozorování slouží v tomto výzkumu pouze jako doplňkový výzkumný prostředek, mělo v počáteční fázi značný význam. Cílem bylo zjistit, jak velká je účast rukodělných výrobců z regionu Šumpersko na řemeslných jarmarcích pořádaných v tomto regionu, v porovnání s účastí lidových řemeslníků, pocházejících z jiných regionů.

Pro tato zjišťování byla stanovena následující kritéria, která sledovala celkový počet stánků, celkový stav rukodělných stánků a počet rukodělných stánků z regionu Šumpersko. Mezi rukodělné stánky nebyly počítány stánky potravinové. Konkrétní data z vybraných akcí jsou zachycena v následující tabulce (tabulce č. 4: Přehled zastoupení stánků na vybraných akcích v regionu Šumpersko).

Tabulka č. 4: Přehled zastoupení stánků na vybraných akcích v regionu Šumpersko

DATUM KONÁNÍ	NÁZEV AKCE	MÍSTO KONÁNÍ	CELKEM STÁNKŮ	UKODĚLNÉ STÁNKY CELKEM	UKODĚLNÉ STÁNKY Z REGIONU
19. 6. 2011	Maršíkovská pouť	Maršíkov	26	7	2
4. 6. 2011	Slavnosti města	Šumperk	32	26	4
18. - 21. 8. 2011	MFF Šumperk	Šumperk	14	10	3
1. 10. 2011	Svatomichalská pouť	Rejchartice	16	12	3
4. 11. 2011	Farmářské trhy	Šumperk	39	9	3
5. 11. 2011	Farmářské trhy	Šumperk	27	8	3
12. 11. 2011	Wladislavské řemeslné trhy	Mohelnice	41	32	4

Zdroj: vlastní zpracování.

Tato data prokázala velmi nízkou účast místních lidových řemeslníků na rozdíl od poměrně vysoké účasti lidových řemeslníků z jiných regionů.

Zjištěná data rovněž napomohla při pozdější tvorbě otázek určených k návrhu rozhovoru pomocí návodu. Zároveň lze předpokládat, že významně poslouží v závěrečné fázi výzkumu, v rámci níž na základě všech zjištěných skutečností bude sestaven návrh

opatření, který lidovým řemeslníkům usnadní činnost v regionu Šumpersko a přispěje k jejich zviditelnění a podpoří prodej jejich výrobků.

6.2.2 Rozhovory pomocí návodu

„Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit perspektivy a zkušenosti“ (Hendl 2008: 174).

Seznam témat a otázek určených k rozhovorům pomocí návodu, jenž byl stanoven v metodologické části tohoto empirického šetření, byl předložen prvním dotazovaným v rámci předvýzkumu. V této části šetření bylo cílem ověřit, zda vypracované otázky jsou pro dotazované srozumitelné, jasné, logické a budou směřovat k zodpovězení základní výzkumné otázky. Tento předvýzkum naznačil, že otázky nemusí být modifikovány, ale je potřebné upravit způsob předložení otázek dotazovaným²⁵. Rozhovory probíhaly v domácím prostředí dotazovaných, nebo v jejich provozovně, pouze v jednom případě byl rozhovor pořízen v kavárně. Celkem bylo uskutečněno 10 rozhovorů. Mluvený projev byl následně převeden pomocí doslovné transkripce do písemné podoby. Jednotlivé rozhovory jsou uvedeny v příloze č. 1 Rozhovory.

Charakteristiku jednotlivých dotazovaných zachycuje tabulka č. 5: Charakteristika dotazovaných, v níž jsou pro jednodušší orientaci dotazovaní uvedeny pod písmeny A, B, C, D, E, F, G, H, I, J. Všichni dotazovaní žijí v regionu Šumpersko.

²⁵ U prvních rozhovorů nebyly otázky lidovým řemeslníkům předány s předstihem, který by jim umožnil si předem připravit odpovědi. I když před samotným natáčením rozhovoru byli dotazovaní s otázkami seznámeni a byl jim poskytnut určitý čas na promyšlení odpovědí, tak odpovědět na všechny otázky jim působilo problémy. Rozhovory při natáčení vážly a dotazovaní si některé zajímavé myšlenky vybavovali až po ukončení nahrávané části rozhovoru. Množství takto sdělených informací (mimo mikrofon) se zdálo natolik velké, že bylo rozhodnuto poskytnout dotazovaným větší časový prostor na kvalitnější přípravu odpovědí. Vzhledem k tomu, že před uskutečněním nahrávaného rozhovoru se autorka této práce s lidovými řemeslníky vícekrát setkala (v rámci řemeslných akcí), nebo je vícekrát kontaktovala, domnívala se, že se jí podaří překonat určitou psychologickou bariéru, ke které při nahrávání dochází. To se jí do jisté míry skutečně zdařilo. Problémový se ovšem ukázal, jak již bylo zmíněno, nedostatečný čas na přípravu rozhovoru ze strany dotazovaného. Tuto skutečnost si zvláště uvědomila v okamžiku, kdy se jedna z účastnic rozhovoru cítila velmi nespokojena s odpověďmi, které při natáčení poskytla. Bylo jí nabídnuto zopakování rozhovoru, což s vděčností přijala. V rámci téhož setkání s ní byl natočen nový rozhovor, jehož kvalita byla podstatně vyšší. S tímto rozhovorem byla dotazovaná již spokojena. Po těchto zkušenostech bylo rozhodnuto otázky dotazovaným předat alespoň s dvoudenním předstihem. To se ukázalo jako pozitivní, dotazovaní byli uvolněnější, snáze se jim komunikovalo, odpovědi byly logičtější. Někteří z nich si připravili poznámky, se kterými se jim na otázky lépe odpovídalo.

Tabulka č. 5: Charakteristika dotazovaných

dotazovaný	řemeslo	pohlaví	věk	činnost	vzdělání	držitel regionální značky
A	keramika	žena	60	hlavní	středoškolské	ano
B	umělecké perníky	žena	45	hlavní	středoškolské	ano
C	textilní výrobky z přírodních materiálů	žena	41	hlavní	vysokoškolské	ano
D	řezbářství	žena	40	hlavní	středoškolské	ne
E	řezbářství	muž	52	hlavní	vyučen	ne
F	drobná sklářská výroba	muž	46	vedlejší	středoškolské	ne
G	originální šperky	žena	31	vedlejší	diplovaný specialista	ne
Hm Hž	svíčky, drátenictví	muž žena	49 -	vedlejší -	vyučen -	ano ano
I	drobná keramika	žena	64	zájmová	vysokoškolské	ne
J	pedig, drátenictví, pletařství, modrotisk	žena	důchodový	zájmová	vysokoškolské	ne

Zdroj: vlastní zpracování.

6.3 Analýza a interpretace dat získaných empirickým šetřením

6.3.1 Analýza dat pomocí zakotvené teorie

Získaná data z rozhovorů pomocí návodu byla analyzována prostřednictvím zakotvené teorie s využitím přístupu Strausse a Corbinové. „Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Je to ústřední proces tvorby teorie z údajů“ (Strauss, Corbinová 1999: 39).

6.3.1.1 Otevřené kódování

„Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů“ (Strauss, Corbinová 1999: 43).

Data získaná z rozhovorů byla větu po větě analyzována podle principu otevřeného kódování a byly hledány společné pojmy. Těmto pojmům byly přiřazeny jednotlivé kategorie, které byly abstraktně pojmenovány. U společných pojmů byla zároveň sledována obsahová náplň těchto pojmů. Na základě výše uvedeného byla z důvodu lepší přehlednosti nejprve uvedena následující tabulka (tabulka č. 6: Otevřené kódování), která zachycuje následné analýzy a to na základě úryvků ze získaných rozhovorů²⁶.

²⁶ Doslovný přepis jednotlivých rozhovorů je uveden v příloze č. 1 Rozhovory.

Tabulka č. 6: Otevřené kódování

KATEGORIE	POJMY	OBSAH POJMŮ
kategorie č. 1 Zrození lidového řemeslníka	rodová vazba	předané řemeslo
	prosazení se	vlastní cesta
	přirozenost	přirozená náklonnost, inklinanční faktor, narůstající záliba
	zdroj obživy	alternativní zaměstnání
	specifické důvody	nemocný člověk, náhodná příležitost, dodržení slib
kategorie č. 2 Pomoz si, jak umíš	stánkový prodej	dobové, kulturní a komerční akce
	Jesenický produkt	využití regionální značky
	zprostředkovaný prodej	obchodní síť, internetový obchod, přátelské kontakty
	setkání lidových řemeslníků	předváděcí a prodejní akce
	vlastní provozovna	domácí prodej, řemeslná dílna
kategorie č. 3 Kontury ideálních podmínek na Šumpersku	spokojenost	bohatý program, spokojení zákazníci, dobrá organizace, kvalitní zázemí, příjemná atmosféra
	ostatní příležitosti	regionální značka, farmářské trhy
	podpora	dotiční podpora, reklamní propagace
	jedinečnost	jedinečné prostředí a výrobky, čisté řemeslo
	umístění jarmarku	vysoká návštěvnost, frekventovaná poloha
kategorie č. 4 Nedostatky odrazují	nízká úroveň	asijské zboží, prázdné stánky
	negativní působení	chybějící doprovodný program, nevhodná poloha jarmarku
	nečitlivý přístup	neetický přístup organizátorů
	nespokojenost	nekvalitní propagace, chybějící zázemí
kategorie č. 5 Je co zlepšovat	akce	dobové akce, řemeslné výstavy, řemeslné dny
	přístup organizátorů	zviditelnění lidových řemeslníků, vzájemná spolupráce, citlivý přístup
	organizace	lepší program, účelné uspořádání
	informační dostupnost	lepší propagace
	zvýhodnění	nulový nájem, bonusový příplatek za předvádění
	činnosti lidového řemeslníka	vlastní aktivity
kategorie č. 6 Osobní přístup	prezentace	předvádění řemesla, kontaktovaný zákazník, výstavní činnost
	sebevědomí	sdílené požadavky
	sortiment	rukodělné drobnosti, rukodělné vzácnosti, zaručená kvalita výrobků
	využití lokálních možností	místní výrobky, tradiční výrobky, místní zdroje
	atmosféra	nabídnutá atmosféra, historický styl, reprezentativní dobový stánek
kategorie č. 7 Jak to dělají jinde	kvalitní organizace	lepší program, kvalitní zázemí, zapůjčené stánky
	zvýhodnění	zaplacené předvádění
	více příležitostí	nedělní akce
	propagace	velká reklama, značná návštěvnost
	bohatý program	celodenní program, doprovodný program
	navozování atmosféry	příjemná a dobová atmosféra, předváděné řemeslo, čisté řemeslo
kategorie č. 8 Rezervy úřední moci	informovanost	webové stránky obce, informační centra, propagační materiály, informační databáze
	podpora řemeslných akcí	vlastní pořádání řemeslných akcí, finanční podpora
	lepší komunikace	zpětná vazba, citlivý přístup, větší zájem, včasné pozvání

Zdroj: vlastní zpracování.

Kategorie č. 1 Zrození lidového řemeslníka

Kategorie „Zrození lidového řemeslníka“ je v tomto výzkumu charakterizována pojmy: rodová vazba, prosazení se, přirozenost, zdroj obživy, specifické důvody.

S ohledem na historický vývoj regionu Šumpersko se nepředpokládalo, že v kategorii Zrození lidového řemeslníka bude převažovat pojem rodová vazba, který charakterizuje předání lidového řemesla v rámci rodinných vazeb. Tato skutečnost je potvrzena pouze v těchto případech, kdy předání postupně přechází ve vlastní způsob tvorby.

C: *„Kdy mi to bylo předáno, asi tak babičkou bych řekla. Ten svůj způsob, kterým to potom provádím, tak ten jsem si tak nějak už našla sama, ...“*

G: *„Tak já jsem se k tomu dostala vlastně přes moji babičku, protože vyrůstala jsem v Brně a moje babička bydlí na vesnici u Znojma. Ona vždycky byla strašně šikovná, háčkovala, pletla, vyšívala. A mě to strašně bavilo, ...“* *„Dalo by se říct, že tu lásku k tomu vyrábění mi předala ona.“* *„Uvědomila jsem si, že můžu zapojit svoji fantazii a proto jsem vymýšlela takový nějaký nový nápady, nové projekty, kdy jsme prostě s dětma mohli vytvářet z různých zase materiálů jiných, s kterými jsem nepřišla do kontaktu dřív s babičkou.“*

Obliba výtvarných a rukodělných činností z dětství se stala výchozí základnou pro pozdější přirozený přechod k tvůrčím činnostem lidového řemeslníka u většiny oslovených. Pojem přirozenost v sobě v tomto případě sdružuje náklonnost, inklinaci a zálibu. Lidové řemeslo se tak stává pro dotazované koníčkem, který jim v případě potřeby umožňuje vyřešit i otázku zaměstnanosti.

B: *„No, víceméně to byl můj koníček, moje zábava. Bavilo mě už od raného dětství tvořit, vymýšlet, kreativně pracovat, ...“* *„Jelikož bydlím v malé obci s malým počtem obyvatel, a tak jsem se rozhodla začít podnikat jako perníkářka.“* *„...nebyla jsem schopna tady na vesnici se třema dětma si najít práci v oboru.“*

E: *„Já už vlastně od dětství jsem vyrůstal tady v okolí Mohelnice a zajímalo mě hodně jako dřevo vůbec, jako takový, a když mě vozili naši na prázdniny do Štítů, kde byla naše přízeň, na Březno, kde náš praděd, naše přízeň vyráběla kartáče, tam byly hoblovky, bylo tam spousta dřeva. Tam jsem se hrozně rád, do té dílny, chodil k němu dívat. No a potom jsem vlastně začal tvořit, ...“* *„Když se vám stane koníček povoláním, je to nejhezčí věc na světě.“*

I: *„No tak keramika se mi vždy líbila. Ráda ji dělám, je to můj koníček.“*

D: *„Tak k lidovému řemeslu jsem se dostala tak nějak v podstatě nějakou inklinací. Odmala jsem hodně malovala a v podstatě tím mě to pořád přitahalo k nějaké výtvarné činnosti a potom určitý vztah k přírodě, takže nevědomky jsem k tomu tíhla, až potom později vědomě jsem to začala trochu rozvíjet.“*

J: *„No, tak já pocházím z jižní Moravy, takže to už je tak trošičku tím dané, do jisté míry a ještě navíc už su letitá, takže já jsem to lidové řemeslo tam zažila v padesátých letech, kdy ještě fungovalo funkčně, ne teda vyloženě jenom parádně, takže jsem v tom vyrůstala víceméně. Manžel byl tkadlec, takže přes něho jsem se dostala ke tkaní a tady k těmhle těm věcem, postupem času teda k dalším, ke krajkám a tak dál.“*

F: *„Lidovému řemeslu se věnuji asi deset let. Již od dětství se mi hrozně líbilo sklářství. Je to možná tím, že jsem bydlel s rodičema kousek od skláren. Tam jsme se občas zašli podívat, když byl Den otevřených dveří, nebo jsme tam byli také párkrát se školou. Asi před deseti lety mi*

hrozilo ve firmě, kde pracuji, propuštění. Hledal jsem tedy nějakou alternativu, co bych mohl dělat a co by mne bavilo.“

Specifické důvody, jako jsou nemoc, náhoda či slib mohou také stát u zrodu lidového řemeslníka, ale jsou spíše vyjímečné.

HŽ: *„Onemocněla jsem a byla jsem odkázána na lůžko a tím pádem jako co dělat celý den. Tak jsem se naučila drátovat...“*

Hm: *„Já jsem se k tomu dostal jako slepý k houslím, protože jsem musel řídit ženě vždycky na jarmarky. Tak jsem začal dělat svíčky.“*

A: *„Vzala jsem si keramika, kterej byl technolog a zemřel...Věděli jsme, že zemře, a slíbila jsem to, tak jsem se dala na to řemeslo.“*

Kategorie č. 2 Pomoz si, jak umíš

A: *„Byly doby, jak jsem vám říkala, kdy u skladu obchodníci klečeli a prosili o deset hrnků. Dneska je to tak, že ten spotřebitel je zahlcenenj a přesyccenenj vším možným, co výrobci nabízí, tak musí ten výrobce vyjet za zákazníkem.“*

Smyslem kategorie, Pomoz si, jak umíš, je rozkrýt možnosti, kterých lidové řemeslníci z regionu Šumpersko využívají k prezentaci a prodeji svých výrobků. Pojmy, které charakterizují tuto kategorii, tyto způsoby zároveň odhalují. Jsou jimi: stánkový prodej, Jesenický produkt, zprostředkovaný prodej, setkání lidových řemeslníků, vlastní provozovna.

F: *„Své výrobky prezentuji a prodávám většinou na řemeslných jarmarcích a různých folklorních akcích po celé republice. Občas se také zúčastním nějaké poutě, nebo obchodní akce. Ale tam je většinou drahý nájem, protože organizátoři na těchto akcích moc nezohledňují lidová řemesla. Občas také něco dodám do nějakého obchodu, ale tam to většinou chtějí pouze do komise, také jejich marže se mi zdají neúměrné, občas jsou také problémy se zaplacením za výrobky, a proto tento způsob prodeje moc nevyhledávám. Prezentace na internetu, i když je asi dobrá, tak poté co jsem zjistil, že mi mé výrobky byly zkopírovány, tak jsem od toho také upustil. Takže hlavně jezdím na ty řemeslné jarmarky.“*

D: *„No tak, svoje výrobky prezentuji na internetových stránkách. V další řadě na různých výstavách a setkáních řezbářů a v poslední řadě taky na řemeslných jarmarcích.“*

I: *„Většinou při těch řemeslných trzích. Když je nějaká taková menší výstavka, byla v Zábřeze, nebo ve škole.“*

G: *„... tak mám rozpracovaný webový stránky, protože už bylo hodně lidí, kteří se mě právě ptali, kde by mohli sehnat tady ty výrobky ještě mimo těch míst, kde to prodávám. Takže tady to jsou ty způsoby. Je víc těch lidí, který jsem třeba obdaroval, a zase se jich ptají jejich kolegyně v práci, kde je ta možnost, takže takové chodící reklamy. Těch je asi nejvíce. ...chtěla bych se víc zapojit do různých jiných jarmarků a farmářských trhů pokud to bude možný a mít nějakou větší možnost prodeje těch věcí.“*

B: *„Prezentuji je vlastně na těch prodejních akcích, takže lidé si mé výrobky kupují a líbí se jim, takže znova volají a chodí si sem znova a znova kupovat.“*

C: „Začala jsem na internetu na Fleru teda a tam asi z největší části. Protože co se týče nějakých trhů, nebo jarmarků atp. tak tam zas tak často nejezdím. Takže hlavně na tom internetu. No a pak asi mezi známými že jo, když vědí, co dělám.“

Hž: „Jednak díky Jesenickému produktu, že nás prezentují přes informační centra v Hanušovicích. A vyjíždíme a máme vlastně zboží v jednom obchodě v Šumperku.“

E: „Oni vědí, že já jsem ty lidi naučil jezdit ke mně. Pojedu třeba na dva jarmarky za rok. Takže já prezentuju hlavně fakt ve svém domě...“

J: „Ale za celou dobu teda, co jsem působila tady v domě dětí, tak jsme jezdili na takové předváděcí i řemeslné akce, kdy v podstatě jsme prezentovali ne ty výrobky jako takové, ale hlavně šlo o to ukázat, jak se to dělá a nalákat na to děti, případně teda i rodiče, abychom je pro to chytili.“

Z jednotlivých odpovědí vyplynulo, že se všichni lidoví řemeslníci zúčastňují v menší nebo větší míře v rámci stánkového prodeje řemeslných trhů, jarmarků a výstav. Využití ostatních možností není již tak jednotné. Je spíše menšinovou až individuální záležitostí.

Kategorie č. 3 Kontury ideálních podmínek na Šumpersku

Tato kategorie je charakterizována pojmy: spokojenost, ostatní příležitosti, podpora, jedinečnost, umístění jarmarku.

Tato kategorie odhaluje to nejlepší, s čím se lidoví řemeslníci v rámci svého působení v regionu Šumpersko setkali. Přestože se v některých případech jedná o ojedinělé pozitivní zkušenosti, jako komplex se stávají dobrým základem pro hledání odpovědí na základní výzkumnou otázku.

I: „Tak myslím si, že nejlepší akce je tak v Loučné při tom Dřevotesání, anebo Vánoce v papírně, pro to, jak jsou vlastně provozovány, jak jsou připraveny, jaká je tam atmosféra.“

J: „Mám ráda ten Pekařov. Ten je takový komorní a řekla bych čistý. Tam si to dost hlídají, aby se tam nedostávali příliš takové ty, z mého pohledu, hrůzičky. Poměrně slušně jsou udělané i Šumperské slavnosti, prostě dá se tam taky něco takového trošičku najít čistýho, i když už je to tam trošičku promíchané s ledasčím, ale není to špatné.“

G: „...před mateřskou jsem se zúčastnila předvánočních trhů, které tenkrát ještě dřív byly tady v Šumperku v muzeu, což bylo strašně fajn, protože tam opravdu byla atmosféra taková hrozně příjemná a i to místo bylo strašně fajn. Bylo to tam opravdu vždycky naplněné lidmi a i ta komunikace mezi těma prodávajícíma byla strašně fajn. ... že bych chtěla nějakým způsobem se dostat mezi farmářské trhy, kdy vlastně si myslím, že tohle je strašně dobrá příležitost pro lidi, kteří mají rukodělné výrobky a zúčastnit se těch prodejů, protože právě je to tam všechno takové farmářské, lidové a opravdu tam moc není možnost vniknout takové té průmyslové výroby.“

C: „Určitě si myslím, byla dobře organizovaná, což jsem tady vděčná místní MAS, místnímu informačnímu centru. Fajn bylo, že na to získali dotace z Evropské unie, takže jsme vlastně

měli třeba i občerstvení a opravdu se tam o nás starali, měli jsme půjčený stánky, což bylo bezvadný, protože já nevlastním svůj stánek a hlavně to nadšení do toho. Těm lidem opravdu fandím, protože si myslím, že je potřeba i tady v takových malých místech, jako jsou třeba Hanušovice, něco takového dělat. Aby se prostě řemeslníci prezentovali a lidi o nich věděli.“

HŽ: „Asi ta Žárová a Maršíkov. Ty malinké vesničky, ty lidi to ocení, že jim tam někdo přijde s něčím jiným a že to nejsou Vietnamci, takový to zboží. Ty malé vesničky, než město Šumperk.“

A: „...velmi mně pomohlo to, že su nositelem toho certifikátu a ta práce, nebo ten projekt těch inženýrek je velmi přínosný pro ty řemeslníky, protože hodně lidí dá na to, a oni mne vlastně dělají reklamu, ve které já nejsem tak zdatná. Já to tak neumím dobře a oni ty možnosti mají, takže i díky jim se zúčastňuji různých akcí v regionu. Tak to mají velké zásluhy, a to kdybyste byla tak hodná, zdůraznila tam, protože oni mají velké zásluhy a ten projekt je smysluplný.“

F: „Nejkrásnější řemeslné akce jsem zažil v Polici a v Rejcharticích. To jsou snad jedny z nejmenších vesniček v regionu, úžasná atmosféra, žádný nájem, zajištěné občerstvení a lidí přišlo daleko víc, než ty vesnice mají obyvatel.“

D: „No asi je to Dřevosochání v Loučné nad Desnou, kde v podstatě je nabídnuto široké spektrum všeho možného od řemesla a od přírody. V podstatě je to možnost shlédnout výrobu velkých soch od začátku až do konce. A v podstatě i různé historické vystoupení, ohňovou show a následně pak řemeslný jarmark, kde vlastně jsou všechny možné druhy řemesel.“

V této části výzkumu, při hledání vzájemných vztahů mezi kategoriemi a teoretickými pojmy (koncepty) se objevily nové významné vztahy, které neodpovídaly na základní výzkumnou otázku, ale splňovaly základní cíl výzkumu. Proto bylo rozhodnuto, doplnit stanovenou základní výzkumnou otázku o další sekundární výzkumnou otázku, jejíž zodpovězení ještě více pomůže zatraktivnit lidové řemeslo v regionu Šumpersko. Sekundární výzkumná otázka byla stanovena takto: Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci? Od tohoto okamžiku budou obě výzkumné otázky rozkrývány souběžně.

Kategorie č. 4 Nedostatky odrazují

Pojmy, které byly v této kategorii nalezeny, odhalují nedostatky, které provázejí organizování některých rukodělných řemeslných akcí ve zkoumaném regionu. Tyto pojmy jsou: nízká úroveň, negativní působení, necitlivý přístup, nespokojenost.

I: „No, myslím si, že jsou to v současné době vánoční trhy v muzeu. Dříve byly uvnitř muzea a nyní probíhají v Pavlinině dvoře. Je to tedy venku, no a myslím si, že to je pro některá řemesla nepřijatelné. Konkrétně pro tu mojí kamarádku, která prodává hedvábí.“

E: „...konkrétně mě zvali do Zábřeha. Byl jsem tam jednou a pak jsem zjistil, že jsou tam Vietnamci, tak to se mi právě nelíbí, já bych chtěl, aby tam byla lidová řemesla.“

D: „Vánoční jarmark v Šumperku, který v podstatě myslím si, že není zdařilý, když se podíváte na všechny ostatní města, jak to tam probíhá a funguje, tak ten Šumperk jako okresní město je na tom dosti bídně. Město se sice snaží, pokouší se, ale já si přesto myslím, že je to málo. Chybí mi tam například nějaké pódium, kde by vystupovaly eventuelně kapely, aby tam byl třeba živý betlém, nějaká živá zvířata, aby byly zaplněné stánky každý den, většinou tam najdete hluchá místa.“

Hm: „Měli jsme jednou akci, to bylo, že změnili místo konání a změnili vlastně i celou propagaci a dali to úplně jinde, kde lidi byli zvyklí, že to bylo na náměstí. Tam ani lidi nepřišli, tam jsme byli taková výstavka.“

F: „Myslím si, že vánoční trhy pro lidová řemesla by neměly být venku, ale třeba v kulturáku. U letních akcí mi chybí hlavně kvalitní doprovodný program. Také mi vadí, že některé akce nemají dostatečnou propagaci a spousta lidí se o nich ani nedoví. Kolikrát se o nich nedoví ani lidové řemeslníci, že taková akce existuje. Také mi na některých akcích chybí lepší zázemí pro stánkaře, aby člověk přijel a nemusel složitě nic zajišťovat. Dlouho hledat organizátora, shánět připojení na elektrinu, WC, kontejnery na odpad a podobné věci. Kolikrát člověk dlouho čeká, než se doví, kde si má postavit stánek a vy potřebujete rychle postavit stánek, vyskládat výrobky a někde zaparkovat, protože parkování také nemáte většinou zajištěné. No, našlo by se toho ještě víc.“

J: „... trošičku mě mrzí muzeum, protože tam to jeden čas vypadalo velmi dobře, tam byly trhy vlastně vevnitř. Bylo možné tam tyhle ty věci předvádět, bylo možné si tam koupit i velice pěkné věci, čisté. Bohužel, tím jak se to dostalo ven, tak předváděčka není možná, jako koukat se na nějaké řemeslníky... to by jim tam asi zmrzly ruce. No a pochopitelně i ta nabídka těch řemesel je pak taková podstatně omezená. A zřejmě to sklouzne do té kýčařiny takové. Bohužel, u muzea bych čekala něco jiného.“

G: „...jak jsem se již zmínila o těch vánočních trzích, tak nebylo úplně dobré, že to bylo venku. A taky jsem právě hodně slyšela od lidí, že vlastně nebyla reklama tady k tomu nějaká velká.“

Ze zaznamenaných odpovědí vyplývá, že se výše uvedené nedostatky (pojmy) nevyskytují na žádné akci komplexně, přesto i jejich jednotlivé působení negativně ovlivňuje průběh celé akce.

Kategorie č. 5 Je co zlepšovat

Úroveň a kvalitu rukodělných řemeslných akcí nezvyšuje pouze odstranění nedostatků, které ji provázejí, ale i nalezení možných zlepšení a inovací v práci samotných organizátorů i aktivní přístup lidových řemeslníků.

V této kategorii vstupují do popředí následující pojmy: akce, přístup organizátorů, organizace, informační dostupnost, zvýhodnění, činnosti lidového řemeslníka.

A: „Já jsem se k tomu přímému kontaktu s tím zákazníkem rozhodla dřív, než vznikaly tady tyto akce, protože jsem to poznala, že když nevyjedu, tak tady můžu sedět a točit mlýnek a můžeme dělat sebelepší výrobky.“

I: „No, možná, že by mohli probíhat nějaké výstavy těch řemeslníků, no a tím by vlastně i široká veřejnost se s nimi seznámila.“

HŽ: „Takže jsme třeba zažili, že jeden den byl plakát a druhý den, akce se ještě nekonala, a už byl přelepený.“

G: „Asi mě napadá zpřístupnit možnost informační i fyzicky zpřístupnit. Třeba bych se chtěla zúčastnit farmářských trhů, a tak doteďka nevím, jestli je to pro mě možné, ale určitě bych chtěla zjistit o tom víc, ale opravdu ani nevím jak. Zvýšení úrovně řemeslných akcí by možná pomohla právě ta větší informovanost i veřejnosti.“

D: „...určitě úroveň je dobré zvýšit tím, že se budou v regionu zviditelňovat především řemeslníci a výrobci ze Šumperska... Což nebývává zvykem.“

C: „A úroveň bych řekla, že hlavně osvětou a informacema a prostě tak nějak lidi přitáhnout, udělat to zajímavý. A myslím si, určitě nějaký ty plakáty, informace v novinách atp. Že se aspoň lidi stanou zvědavýma a jdou se tam podívat, o co jde.“

J: „No, já mám takovou ideální představu, ale to je možná blbost, že by se prostě někde na nějakém místě udělalo dejme tomu den řemesel, nebo den řemeslníků, aby to bylo jenom tohle to. Přitáhlo by to ty lidi, které to zajímá, možná by to navnadilo ty, které by eventuelně se do toho pustili. No a vlastně řemeslníci by se předvedli, prodali a poznali navzájem. To je dost důležité. Je to takové totiž...něco podobného třeba dělá Rožnov.“

F: „Myslím si, že by hodně pomohlo, pokud by organizátoři nevyžadovali od lidových řemeslníků žádný nájem a těm, co předvádí své řemeslo, ještě přispívali nějakou finanční částkou. Mimo region jsem se s tím párkrát setkal a zvýšilo to úroveň. Přibýlo lidových řemeslníků a ubýlo překupníků.“

A: „Tady na tom postu vždycky kdo to organizuje, je velmi důležitý, jaká je to osobnost a jak umí spolupracovat a pracovat s lidma. To je to nejpodstatnější. Samozřejmě ty organizační činnosti taky, že.“

Kategorie č. 6 Osobní přístup

Při hledání odpovědi na druhou výzkumnou otázku, co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci, byly nalezeny tyto pojmy: prezentace, sebevědomí, sortiment, využití lokálních možností, atmosféra.

F: „Lidový řemeslník? Podle mne ti toho mohou udělat hodně. V první řadě provozování lidového řemesla nezačíná a nekončí pouze rozbalením a složením stánku a vybalením svých výrobků na pult svého stánku. Je to smutné, ale takhle vidím, že to občas funguje. Myslím si, že lidový řemeslník by měl být tak trochu i ‚divadelníkem‘. Nabídnout zákazníkovi nejenom ten svůj výrobek, ale i kus atmosféry, která v minulosti prodej lidových výrobků provázela. Tím myslím, mít pěkný stánek s dřevěnou konstrukcí a plachtou, historické oblečení, pokud možno veškeré doplňky sladěné do historického stylu. Nelíbí se mi třeba kolem stánku různé banánové krabice a plastové přepravky. Velkým přínosem pro zatraktivnění lidového řemesla jsou i praktické ukázky výroby. Pěkné je taky mít na stánku jeden, nebo více výrobků, které přilákají pozornost. Já třeba vozím některé výrobky, hodně pracné, o nichž vím, že se jen tak běžně neprodají, ale návštěvník si je rád prohlédne a taky na nich vynikne krása řemesla.“

Samozřejmě na stánku mám i rukodělné drobnosti, které jsou finančně dostupné i pro děti. A to si myslím, že je také důležité. Lidé se pokochají tím velkým a nakonec koupí to malé.“

HŽ: „Možná, že opravdu to předvádění. Když prodáváme, předvádíme. Ty lidi to přitáhne.“

J: „Já myslím, že to předvádění je hodně důležité, protože když je pouze na stánku a prodává něco, no tak k tomu přijde člověk, kterej to nezná, řekne jo, je to pěkné, ehmm, jé a to je tak drahé? A to je základní problém, protože ten člověk nevidí, co to dá práce, že to dá nějaké přemýšlení a že prostě tady tohle souvisí s tou cenou. To je jedna věc, a potom možná pokud se jim to podaří, tak hodit si na stránky nějaký věci. Nějakou svoji prezentaci, aby se o nich vědělo, dá se najít na internetu spousta věcí, ale toho čistého tam je hodně málo.“

B: „Nevím, já si spíš myslím, že je to o kvalitě zboží. Že to zboží by mělo být doopravdy kvalitní.“

A: „Můžou udělat to, že budou vyrábět kvalitní výrobky, smysluplný výrobky, a tím je to daný. Vůbec ta komunikace s tím zákazníkem, ta prezentace své práce a svého výrobku a ten kontakt to je velmi důležitý.“

G: „Já právě v poslední době zjišťuju, že je opravdu strašně moc šikovných lidí a myslím si, že to vážně v tom, jít do toho. Jako opravdu si říct ano, mám na to, jdu do toho. A možná, že to je i takovou českou povahou, že jsme takoví, že se třeba nepovzbuzujem tolik navzájem, že třeba nemáme dostatečně velký sebevědomí k tomu prostě vylézt s tím produktem na trh a říci, to by mohl někdo koupit a to by mohlo být dobrý.“

I: „No, myslím si, že zapojit se právě do těch výstav.“

D: „Jediné co dělat mohou, tak hlavně nemlčet a ozvat se. V podstatě potom to záleží na těch organizátorech, jak budou ochotni eventuelně naslouchat. Protože je dobré, pokud by nějaký řemeslník cítil, že by bylo dobré něco změnit, něco zlepšit, je dobré to říct, ozvat se.“

C: „Tak určitě prezentací toho svého krámků. Také je dobrý mít prostě nějaký věci, jenom třeba nějaké drobnosti za pár korun. Takovej širší sortiment taky trošku. ... nebo něco takovýho prostě, s nějakým místním znakem, nebo něco co je významný pro toto místo. Já si myslím, že mě to hlavně tak jako podporuje v tom, zůstat u toho způsobu, kterým to vyrábím a potom využívat ty materiály z kterých vyrábím. A jsem ráda, že právě tady ten materiál vychází tady z toho regionu.“

Velké množství počátečních pojmů, které bylo v rámci této kategorie nutné seskupit, ukazuje na upřímně míněnou snahu lidových řemeslníků o co nejlepší prezentaci své činnosti i svých výrobků. Většina získaných sdružených pojmů tvoří základní stavební kameny, které budou využity pro komplexní návrh v rámci druhé výzkumné otázky.

Kategorie č. 7 Jak to dělají jinde

V rámci rozhovorů byly lidovým řemeslníkům položeny i otázky, jejichž cílem bylo zjistit jejich nejlepší zkušenosti z rukodělných akcí konaných mimo území regionu Šumpersko.

Podářilo se získat řadu hodnotných odpovědí, ze kterých vyplynuly tyto pojmy: kvalitní organizace, zvýhodnění, více příležitostí, propagace, bohatý program, navozování atmosféry.

Hm: *„My máme hodně dobrý zkušenosti se Spolkem ručních řemesel ze Štěpánova, protože tam máme vždycky všechno zajištěné, organizace, všechno.“*

Hž: *„Máme vlastně stánky, místo nemusíme zamlouvat, nemusíme se o nic starat. A ještě nám zaplatí za to, že přijedeme a předvádíme. Což je prostě takový super. Ale to opravdu, že se o to starají organizačně a dokážou se i s radnicema domluvit, všechno. A že my opravdu se nemusíme o nic starat, oni nám jenom napíšíou, kdy a kam máme přijet a my přijedeme a máme všechno zajištěné. Úplně od toho zázemí i jako... takový ty blbosti, kam si zajít na záchod, čaj, to jsou třeba základní věci tady toto.“*

G: *„... byla jsem na jedněch slavnostech v Chrudimi, tak tam jsem byla překvapená hodně. Tam opravdu bylo to zázemí pro stánkaře, obrovská reklama, obrovská návštěvnost. Tam to bylo naprosto úžasný tady po téhle stránce, tam je to opravdu pravidelně, myslím, že to tam bývá vícekrát do roku, že ten prostor tam pro to je, který je obrovský, hraje tam i živá hudba... Tak tady ty slavnosti byly opravdu strašně moc navštívený a takový radostný. Bylo to tam vidět, že je to něco, na co se tam lidi opravdu těší a co je tam takovým povyražením pro to město a zároveň hrozně příjemný i pro tu atmosféru mezi těma prodávajícíma. Bylo to moc fajn.“*

I: *„Nevím, možná nechat se inspirovat právě tou Chrudimskou besedou. Mám tady celý seznam, co všechno v té Chrudimi probíhá a jak jsem to počítala, tak je tam dvanáct akcí za celý rok.“*

B: *„Byla jsem teda ve Svitavách na jarmarku, to nebyla řemeslná akce, a mělo to tam vysokou úroveň, bylo to tam dobře organizačně zajištěný.“*

D: *„Asi nejvíc mě nadchl přístup Městského úřadu Vsetín, kde vlastně úřednice, které mají na starost řemeslný jarmark, si udělaly o víkend volno a osobně si šly na hrad Hukvaldy vybrat lidové řemeslníky, které chtějí na svojí akci. To mi docela vyrazilo dech. Další zkušenosti jsou třeba takové zpestření těch jarmarků. Samozřejmě vždycky je dobré ten jarmark nějak obohatit. Takže jen třeba podotknou, že udělá hodně, když je doprovodný program. Může tam být různé divadlo, kapela, nějaké povídání, nebo něco, když se to váže k nějaké akci, může tam být třeba historický dokument, může se o tom povykládat, jak to vzniklo, proč to bylo, co to bylo. Když je to vázáno třeba k vánočním tradicím, tak zase povídáním o těch Vánocích, nebo něco takového. Opět třeba živé betlémy, živá zvířata a různé zpestření, těch nápadů může být spousta. Samozřejmě kostýmy, kostýmovaní lidé, jako třeba prodejci procházející se trhem. Těch nápadů je mraky a mraky. Na Šumpersku si myslím, že je hodně co dohánět, hodně co zlepšovat. Podle zkušeností, co člověk vidí jinde a tak dále.“*

F: *„Těch akcí, kde se mi líbilo, je víc. Třeba folklorní festival v Klatovech. Kromě dobré organizace a kvalitního zázemí se mi líbilo, že stánky byly umístěny kousek od pódia, kde probíhal celodenní program. Návštěvníci tak mohli poslouchat program a při tom si prohlížet stánky. V Mělníku, nebo v Českém Krumlově si mi líbil přístup organizátorů, kteří dbali na to, aby lidové řemeslníci byli historicky oblečení a předváděli řemeslo. Jsou tam jenom čistá řemesla. Také si myslím, že by se mělo konat víc akcí v neděli, protože soboty se hodně překrývají a v neděli pak není kam vyjet.“*

Pozitivní zkušenosti, které byly získány mimo území region Šumpersko, mohou posloužit jako zdroj poučení a přinést nové podněty, inovace a inspiraci při pořádání

rukodělných jarmarků v tomto regionu. Z odpovědí respondentů vyplývá, že základem pro pořádání úspěšné rukodělné akce je kvalitní organizace. Její různé formy lze vyčíst z výše uvedených odpovědí. I další nalezené pojmy v rámci této kategorie výrazně obohacují odpovědi na výzkumné otázky.

Kategorie č. 8 Rezervy úřední moci

Pohlížíme-li na obecní úřady jako na organizátory rukodělných akcí, vztahují se na ně výše uvedené požadavky lidových řemeslníků. Smyslem této kategorie je ovšem spíše hledat pojmy, které souvisí s rolí obecního úřadu jako instituce. Podařilo se nalézt tyto pojmy: informovanost, podpora řemeslných akcí, lepší komunikace.

I: „... možná by se měli o řemeslníky více zajímat.“

J: „No, možná by bylo dobré, kdyby případně na stránkách obecních úřadů byli i tihle lidé prezentováni. Udělat jim reklamu, kde mají dílničku, co tam vyrábějí, nechat je takhle nakouknout, protože na internetu brouzdá spousta lidí a je fakt, že když někam pojedu na nějaký výlet, nebo takhle, takže si projedu ten kraj a budu hledat, co by mne tam zajímalo.“

B: „Aby byly v té obci akce. Pokud v obci nejsou akce, tak řemeslník se nezviditelní a nemůže ukázat to svoje řemeslo.“

E: „Aby nás nebrali jak nějaký velký podnikatele, aby nás tak nebrali. Aby nás brali, že my to musíme vytvořit rukama a že já to vytvářím potom moc, moc hodin na tom mám. A pak někdo přijde a řekne, že to nemáte natřeno nějakou hygienickou barvou, nebo jste použili nějaké lepidlo...a oni jsou schopni mě takhle zničit na nějakých takovejchle věcech. Vždyť to je ubohost těch úřadů, ubohost. Protože ať si každé zkusí ten špalek, nebo cokoli vzít do ruk a dělat rukama, a pak poznaj.“

C: „Ale určitě můžou přispět tím, že pomůžou propagovat,... A pak, že podporujou třeba ty jarmarky nebo trhy.“

G: „Tak znovu se vrátím k té informovanosti. Prostě nějakým způsobem nabízet, že je možnost, že budou tady ty akce, je možnost se tady toho zúčastnit a třeba mít i tu možnost neplatit velké nájemné. A aby se toho mohli zúčastnit i lidé, kteří to mají jako vedlejší činnost a nemají to jako hlavní zisk. Takže si myslím, že obecní úřad může určitě být víc vstřícný pro tady ty lidové řemeslníky.“

HŽ: „To nás překvapilo, my jsme se sem přestěhovali a pan starosta hned někde objevil, že máme ten Jesenický produkt a okamžitě napsal a hned nás zviditelnil a dal nás na obecní stránky. To si myslím, že je taky určitě fajn. Je to určitá reklama, jednak i si myslím obce, ale i nás vlastně, že tady tohle děláme. Tak si myslím, že i na té obci by mohlo být něco o těch lidových řemeslnících, kdyby tam někde měli třeba i základní výrobky a kde si to můžete koupit...a v té obci už není problém, aby si ti místní prostě zajeli. Anebo třeba pozvat, když je nějaká akce, dát si tu práci a najít si ty řemeslníky a oslovit je přímo a dopředu až půl roku a ne, že zavolají týden dopředu. To jim řeknu: ‚to my už něco máme‘. Prostě počítat s tím

dopředu a včas pozvat ty lidové řemeslníky. A zviditelní se jednak obec i ti lidoví řemeslníci v té obci.“

D: „Obecní úřady mohou přispět velkou měrou v podpoře lidových řemeslníků. A jak? Myslím si, že zvýšením komunikace. Když bych měla být konkrétní, no tak například při řemeslném jarmarku, když by vztyčný důstojník obešel řemeslníky a v podstatě se jich zeptal na jejich názor, jak se jim líbí na jarmarku, co chtějí zlepšit, udělat třeba takovou anketu. V podstatě nechat ty řemeslníky promluvit a ptát se. Zeptat se přímo jich. Eventuelně i třeba si zajet na nějakou jinou akci do jiného města. Takže přispět se dá různě, v podstatě si myslím, že to není nemožné a rozhodně by to zvýšilo úroveň a zlepšilo průběh a úroveň pořádaných akcí.“

F: „Myslím si, že každá obec by alespoň jednou do roka mohla pořádat kvalitní akci za účasti lidových řemeslníků a to nemyslím Velikonoce a Vánoce. Na tuhle akci by měla lidové řemeslníky pozvat s dostatečným předstihem, ne dva týdny před akcí, protože některé akce si zajišťujeme půl roku dopředu. Organizaci téhle akce by obec neměla svěřovat komerční agentuře, ale měla by si jí organizovat sama, měla by ji dát na internet a to i s programem. Obce by přes informační centra neměly podporovat a propagovat jenom ty, co jsou regionálním produktem, ale také ty ostatní lidové řemeslníky. Měly by mít veřejnou databázi všech lidových řemeslníků, co jsou v regionu. U nich uvedené řemeslo, kde mají provozovnu apod. Také by bylo dobré, pokud by obec na lidová řemesla občas pustila nějakou tu korunu, nebo zařídila dotaci.“

Kromě informačních a propagačních možností, které obecní úřady mají, si lidoví řemeslníci všímají především etických otázek ve vzájemné komunikaci. Důkazem toho jsou počáteční pojmy jako např. vstřícnost, lepší komunikace, zpětná vazba, citlivý přístup, větší zájem, které bylo nutné seskupit v rámci společného pojmu lepší komunikace.

6.3.1.2 Axiální kódování

„Soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky“ (Strauss, Corbinová 1999: 70)

Výchozím krokem pro další postup byla analýza možných znaků fenoménů (jevů) a případů v dané kategorii. Aby mohly být odhaleny vztahy mezi různými kategoriemi, byly zkoumány kombinace vztahů v kategorii a jejich propojení s jinou kombinací znaků v jiné kategorii. V procesu axiálního kódování byl nalezen centrální fenomén (jev), kolem něhož jsou jednotlivé kategorie integrovány. Tento fenomén byl nazván Lidoví rukodělní výrobci – odraz minulosti, naděje budoucnosti. Pro formulování vztahů bylo využito obecné kódovací paradigma, které upravil Hendl ((Hendl 2008) dle Strausse a Corbinové (Strauss, Corbinová 1999). Jednotlivé prvky kódovacího paradigmatu jsou popsány v následujícím textu a zobrazeny v obrázku č. 1: Paradigmatický model (na straně 58).

Důvody vedoucí k fenoménu

Na území regionu Šumpersko působí několik zájmových seskupení, workshopů, které přirozenou formou předávají rukodělné dovednosti především mladé generaci. Ta se stává základem pro pozdější předání těchto schopností svým dětem. Vyplňuje se tak mezera, která byla způsobena ztrátou přirozeného předávání lidového řemesla z otce na syna a z matky na dceru v regionu Šumpersko. Existenční důvod jako nezaměstnanost je nejčastějším podnětem vedoucí k provozování lidového řemesla v regionu. Osobní důvody, mezi něž můžeme zařadit zájmovou činnost, způsob životního stylu na uchopitelné a v rámci rozvoje regionu využitelné úrovni, patří k méně častým.

Intervenující podmínky

Ve prospěch lidových rukodělných výrobců z regionu Šumpersko intervenují některé lokální možnosti, díky jejichž existenci mohou lidoví rukodělní výrobci v rámci regionu působit. Především získání místní regionální značky Jeseníky originální produkt jejich činnost v řadě oblastí usnadňuje. Mezi další možnosti patří všechny akce, na kterých je jim umožněn prodej výrobků, ale možnost uplatnění jim poskytují také jejich přátelé a známí, kteří jejich výrobky nakupují. Méně často využívanou možností jsou místní obchody nebo prodej v rámci své provozovny. Intervenující podmínky působí také směrem k organizátorům rukodělných akcí a k obecním úřadům, kterým se nabízí využití specifických lokálních možností a zvláštností tohoto regionu. Jejich využití směřuje ke zvýšení kvality pořádaných akcí.

Strategie jednání

V tomto prvku byly sloučeny čtyři získané kategorie v rámci otevřeného kódování a to kategorie: nedostatky odrazují, je co zlepšovat, jak to dělají jinde a rezervy úřední moci. Zároveň byla sloučena většina v nich obsažených pojmů, ty budou dále analyzovány a interpretovány v rámci selektivního kódování. Cílem je zodpovězení základní výzkumné otázky. Možnosti, které organizátoři a obecní úřady mohou využít, přímo ovlivňují kvalitní průběh pořádané rukodělné akce. Zároveň vytváření co nejkvalitnějších podmínek pro působení lidových řemeslníků v regionu, zvyšuje jejich motivaci v rámci osobního přístupu a směřuje k dalšímu zkvalitňování a zatraktivňování rukodělných akcí.

Kontext

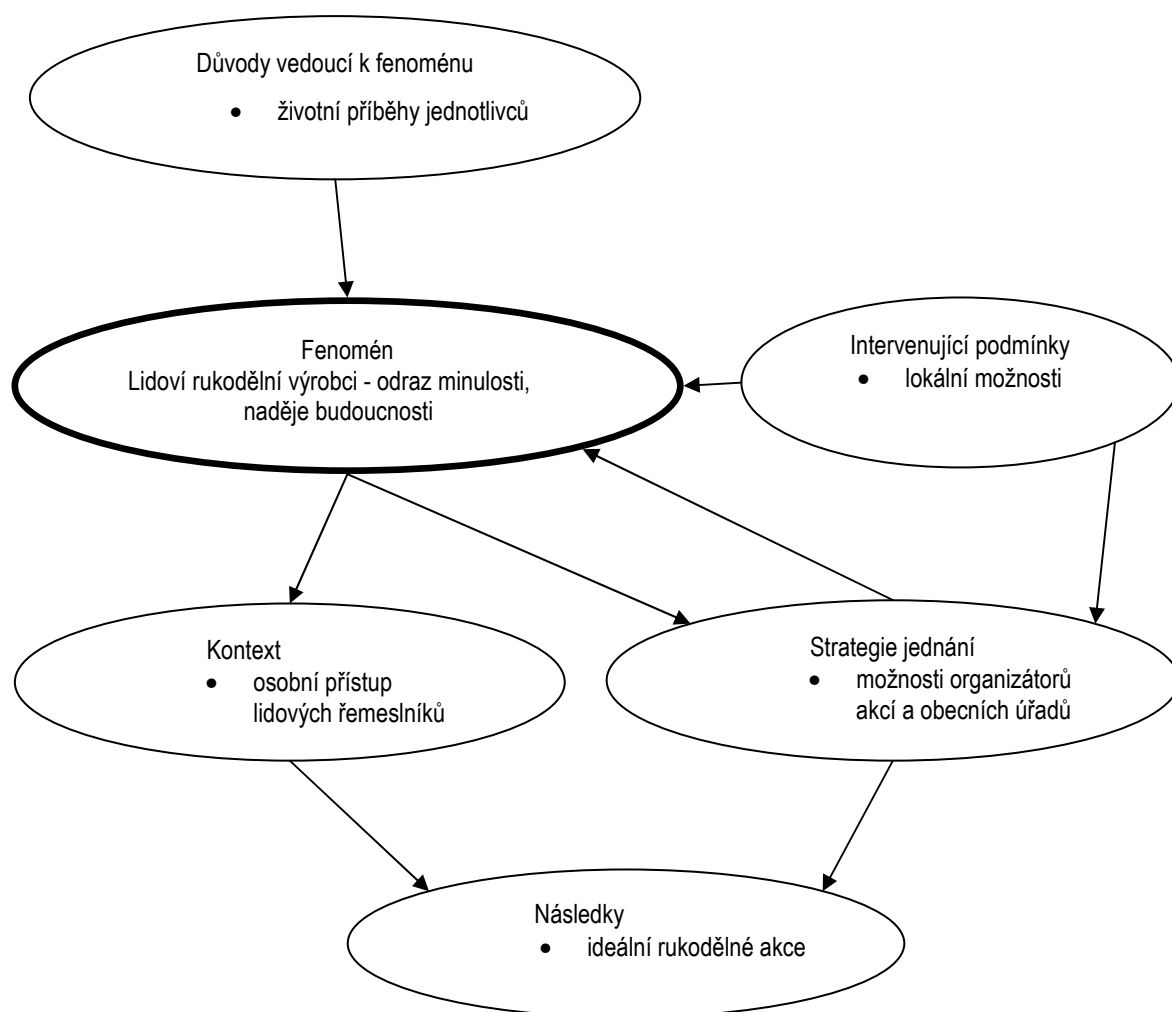
Lidoví řemeslníci si uvědomují, že kvalita pořádaných rukodělných jarmarků není

záležitostí výhradně organizátorů a pořadatelů, ale že sami musí přinést určitou přídavnou hodnotu. Nechtějí být jen dobrými obchodníky a pouze prodávat své rukodělné výrobky, ale také chtějí návštěvníkům i nakupujícím zprostředkovat atmosféru, která v minulosti prodej lidových výrobků provázela.

Následky

Výsledkem vzájemné snahy lidových řemeslníků, organizátorů akcí a obecních úřadů je směřování k co nejideálnějšímu průběhu konaných rukodělných akcí. Příjemná atmosféra, množství návštěvníků i spokojených zákazníků následně tuto snahu završuje. V konečném důsledku tak dochází k zatraktivňování regionu Šumpersko.

Obr. 1: Paradigmatický model

Zdroj: vlastní zpracování.

6.3.1.3 Selektivní kódování

V rámci selektivního kódování dochází k integraci výsledků s ohledem na stanovené výzkumné otázky. Cílem této fáze je dále získané výsledky systematicky rozvinout do obrazu reality, který bude pojmový, srozumitelný a především zakotvený a to prostřednictvím převedení do analytického příběhu (Strauss, Corbinová 1999). Úvahy se odvíjí od základní myšlenky, fenoménu Lidoví rukodělní výrobci – odraz minulosti, naděje budoucnosti. Na základě předchozích interpretovaných kategorií autorka této práce dospěla k následujícím hlavním tématům:

- Lidoví řemeslníci a lokální možnosti z hlediska rozvoje regionu
- Lidoví řemeslníci a jejich představy o možné podpoře od organizátorů akcí a obecních úřadů
- Lidoví řemeslníci a jejich osobní přístup

Téma: Lidoví řemeslníci a lokální možnosti z hlediska rozvoje regionu

Velký význam pro rozvoj regionu Šumpersko, na kterém se mohou podílet i místní lidoví řemeslníci, je v současné době působení v rámci Jesenického originálního produktu. Značka, kterou mohou získat, je zárukou, že jejich výrobky vychází z místních podmínek, historie, kulturního dědictví a lidových tradic. Držitelství této značky značně usnadňuje činnost výrobců, proto by mělo být snahou každého lidového řemeslníka být držitelem této značky.

Další významnou možností, jak se uplatnit, je účast na farmářských trzích, které s regionální značkou a jejími držiteli spolupracují. Vysoká návštěvnost farmářských trhů zvyšuje odbytové možnosti i ostatních místních rukodělných výrobců, kteří se těchto trhů mohou zúčastnit.

Aktivní zapojení lidových řemeslníků při pořádání řemeslných trhů, jarmarků, výstav, předváděcích akcí, setkání řemeslníků, folklorních akcí, nejrůznějších kulturních akcí, poutí, slavností obcí a jiných akcí tyto akce výrazně obohacuje, přitahuje pozornost a tím zvyšuje i návštěvnost. Zároveň se jedná o příležitosti k získání odbytových možností pro rukodělné výrobky lidových řemeslníků.

Z výpovědí dotazovaných vyplynulo, že i některé z nejmenších obcí v regionu jsou schopny za účasti lidových řemeslníků uspořádat mimořádně hodnotnou akci, která přiláká

i řadu návštěvníků ze vzdálenějších regionů. Tyto obce se tak stávají příkladem pro ostatní obce, v nichž takovéto akce nejsou organizovány.

Téma: Lidoví řemeslníci a jejich představy o možné podpoře od organizátorů akcí a obecních úřadů

Již v průběhu axiálního kódování se ukázalo, jak velký význam měla kvalitní příprava témat a otázek při sestavování osnovy rozhovorů pomocí návodu. Zvláště se to projevilo v rámci tohoto hlavního tématu, který směřuje k zodpovězení základní výzkumné otázky. Odpovědi získané od dotazovaných totiž umožňují vidět řešené téma z více úhlů pohledu.

V rámci negativního pohledu lidoví řemeslníci poukázali na to, co se jim nelíbí z organizačního hlediska na pořádaných akcích, kterých se zúčastňují. Odhalili tak nedostatky, které pokud se vyskytnou, komplikují jejich činnost a zároveň celkově zhoršují průběh konaných akcí. Patří sem zejména nedostatečná propagace konaných akcí, chybějící doprovodný program a tím i celkově nízká úroveň pořádaných akcí. Občas to bývá také špatně zvolené umístění konané akce a připuštění nevhodné a nesouměřitelné konkurence v podobě asijského zboží. Nepůsobí také dobře prázdné stánky, které patří organizátorům a nepodařilo se jim je obsadit. I nedostatečné, nebo částečně chybějící zázemí, pokud se k němu přidá ne vždy citlivý přístup organizátora, zbytečně lidového řemeslníka deprimuje.

Představy, nápady, názory lidových řemeslníků na to, jak je možné zkvalitnit akce, kterých se zúčastňují, přináší další úhel pohledu na zlepšení organizace. Lidoví řemeslníci by uvítali větší počet již pořádaných rukodělných akcí v regionu, nebo nových akcí, například v podobě řemeslných výstav nebo dnů řemesel. Důležité je včasné pozvání, třeba i půl roku dopředu, neboť lidoví řemeslníci si s takovýmto předstihem akce zajišťují. Tyto akce by měly mít kvalitní program i propagaci (regionální tisk, internet, plakáty, webové stránky obce...). Měly by být dobře organizačně zajištěny, přednostně by na ně měli být zváni rukodělní výrobci z regionu. Jednoduché strukturované pozorování ukázalo²⁷, že z celkového počtu zúčastněných lidových řemeslníků na pořádaných akcích v regionu

²⁷ V tabulce č. 4: Přehled zastoupení stánků na vybraných akcích v regionu Šumpersko.

Šumpersko je jen velice nízké zastoupení místních rukodělných výrobců. Mezi názory, jak přispět k řešení této situace, se objevuje návrh nevybírat od lidových řemeslníků platbu za pronájem místa a navíc finančně přispět těm, kteří lidové řemeslo předvádí. Tento přístup se osvědčuje v jiných regionech a zároveň zvyšuje úroveň rukodělných akcí. Ke kvalitní organizaci také přispívá větší spolupráce s lidovými řemeslníky. Stává se přínosem, když organizátoři akceptují jejich návrhy a názory a usilují o jejich přímé zapojení do organizování těchto akcí. Podařilo se shromáždit více příkladů, v rámci nichž tento model úspěšně funguje.

Zajímavý úhel pohledu přináší nejlepší zkušenosti lidových řemeslníků získané v jiných regionech. Kromě dobré organizace lidoví řemeslníci především oceňují kvalitní zázemí, které je jim na některých akcích poskytováno. Díky dlouhodobé dobré vzájemné komunikaci organizátorů s lidovými řemeslníky se snaží organizátoři uspokojit požadavky a potřeby lidových řemeslníků, které ovlivňují kvalitní průběh pořádané akce, ale i jejich požadavky týkající se jejich osobního zázemí. Kulturně bohatý doprovodný program, zvláště pak je-li celodenní, zvyšuje návštěvnost, vytváří příjemnou atmosféru pro návštěvníky i pro lidové řemeslníky. Lidé se déle zdržují v centru dění, mají více času na komunikaci s lidovými řemeslníky a ti mají více příležitostí k prodeji svých výrobků. Lidoví řemeslníci tak mají větší motivaci předvádět své řemeslo a zároveň tak navozují v okolí svých stánků dobovou atmosféru. Zajímavou myšlenkou je v rámci víkendu větší využití nedělí pro pořádání akcí. Soboty se hodně překrývají a neděle jsou nevyužité. Využití nedělí zvláště pomáhá drobnějším akcím v získání kvalitních lidových řemeslníků. V rámci terénních poznámek byl zaznamenán zajímavý příklad. Jeden z dotazovaných se v sobotu zúčastnil akce celostátního významu pořádané v Kyjově - Slovácký rok a v neděli se přesunul na lokální akci – Kojetínské hody.

Specifický úhel pohledu zachycují představy lidových řemeslníků o lepším využití možností, které mají obecní úřady. Jejich role je o to významnější nejenom proto, že často vystupují v roli organizátorů rukodělných akcí, ale především mají větší možnosti z pozice instituce. Největší rezervy lidoví řemeslníci spatřují nejen v propagaci konaných akcí na území regionu Šumpersko, ale uvítali by i zviditelnění jejich činnosti obecními úřady. Jednu z možností propagace spatřují v prezentaci své činnosti na webových stránkách obce. Dále by ji uvítali v rámci informačních center v regionu. Další možnost spatřují ve vytvoření jednotné veřejně dostupné databáze všech lidových řemeslníků regionu

Šumpersko, která by obsahovala základní údaje o jejich činnosti. Tato databáze by sloužila organizátorům akcí i široké veřejnosti. Přínosem je také získání dotací ve prospěch pořádaných akcí, nebo přímá finanční podpora z finančních prostředků obce.

Ve vzájemné komunikaci lidových řemeslníků s obecními úřady představuje významnou roli také etická otázka. Lidoví řemeslníci, zvláště ti, kteří začínají podnikat, by uvítali vstřícnější a citlivější přístup, lepší komunikaci při řešení nejrůznějších problémů, které v rámci působení obecních úřadů řeší.

Téma: Lidoví řemeslníci a jejich osobní přístup

Lidoví řemeslníci se více či méně shodují v názoru, že úspěch pořádané rukodělné akce mají v rukou především organizátoři této akce. Přesto si uvědomují, že i oni mohou výraznou měrou k tomuto úspěchu přispět. Potvrzuje to množství názorů vypovídajících o jejich přístupu ke své činnosti a k osobnímu zájmu, jež mohou v rámci konaných akcí uplatnit. Uvádí příklady toho, co si myslí, že dělají dobře, nebo naopak toho, co by mohli zlepšit. Někteří předvádění lidového řemesla považují za nezbytnou součást vlastní prezentace. Navazují tak přímý kontakt se zákazníkem, který vidí, jak výrobek vzniká a uvědomuje si jeho pracnost. Výhodou je i možnost vyrobit něco na přání. Historický stánek považují lidoví řemeslníci více za samozřejmý, než dobové oblečení. Hovoří-li lidoví řemeslníci o svých výrobcích, tak je považují za kvalitní, snaží se jejich výrobou navázat na místní tradice a někteří dokonce při jejich výrobě využívat místních zdrojů. Za dobré považují také někteří mít přímo na stánku širší sortiment svých výrobků, mezi kterými jsou i rukodělné drobnosti, nebo naopak řemeslné vzácnosti. Řemeslné vzácnosti většinou zvýší atraktivitu stánku a potěší oko návštěvníka, který je tak alespoň motivován koupit rukodělnou drobnost. Mezi zajímavé názory, jak zvýšit úroveň řemeslných akcí, patří i ten, který říká, že by se řemeslníci neměli bát hovořit o svých požadavcích, zajímavých nápadech a zkušenostech z jiných regionů přímo s organizátory akcí.

6.4 Diskuse a shrnutí výzkumné části

Na začátku výzkumu byla stanovena základní výzkumná otázka: Jaké jsou představy lidových řemeslníků o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí v regionu Šumpersko? Smyslem hledání odpovědi na tuto otázku bylo přinést možná zlepšení a na jejich základě navrhnout soubor opatření, který

povede k podpoře tradičních lidových řemesel na území regionu Šumpersko. Při hledání odpovědí na základní výzkumnou otázku se ukázalo jako užitečné doplnit výzkum o sekundární výzkumnou otázku: Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?

Současné zodpovězení obou otázek lépe rozkrývá možnosti zatraktivnění lidových řemesel i tohoto regionu. Mezi nejvýznamnější příležitosti patří zvýšení zapojení lidových řemeslníků v rámci Jesenického originálního produktu, který navazuje na kulturní dědictví regionu Šumpersko.

Provedený výzkum ukázal, že z celkového počtu lidových řemeslníků účastnících se pořádaných akcí v regionu Šumpersko jsou jen velice málo zastoupeni místní rukodělní výrobci. Zastoupení bylo nízké i na farmářských trzích v Šumperku, které by mohly díky vysoké návštěvnosti zvýšit odbytové možnosti rukodělných výrobců.

Další možností přinášející zatraktivnění lidových řemesel i tohoto regionu je aktivnější zapojení lidových řemeslníků v rámci nejrůznějších řemeslných trhů, jarmarků, výstav, předváděcích akcí, folklorních akcí, nejrůznějších kulturních akcí, poutí, slavností obcí a jiných akcí.

Příklady nejmenších obcí z regionu, kterým se za účasti lidových řemeslníků daří uspořádat hodnotné rukodělné akce, mohou být vzorem pro ostatní obce, ve kterých takovéto akce nejsou pořádány.

Jaké jsou představy lidových řemeslníků o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí v regionu Šumpersko?

Vytváření co nejkvalitnějších podmínek pro působení lidových řemeslníků v regionu směřuje ke zkvalitňování a zatraktivňování rukodělných akcí, kterých se zúčastňují. Proto bylo hlavním cílem tohoto výzkumu zjistit přímo od lidových výrobců jejich představy o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí ve sledovaném regionu. K zajištění co nejširší validity získaných názorů byly osloveny čtyři skupiny lidových řemeslníků a to podle následujících kritérií. Zda je lidové řemeslo jejich hlavní, vedlejší, nebo zájmovou činností, a zda působí v rámci Jesenického produktu. U poslední jmenované skupiny se ukázalo, že pokud se lidové řemeslníci zúčastňují akcí pod záštitou Jesenického produktu, cítí se být s organizací a celkovou podporou spokojeni. Lidové řemeslníci, kteří nejsou v Jesenickém produktu

a musí si vše zajišťovat sami, byli k činnosti organizátorů kritičtější a vznášeli na jejich adresu více požadavků.

V rámci provedeného výzkumu bylo poukázáno na nedostatky při konání rukodělných akcí, které zároveň komplikují činnost lidovým řemeslníkům. Názory a představy lidových řemeslníků na možné zvýšení úrovně řemeslných akcí v regionu Šumpersko odhalily mimo jiné další návrhy směřující k lepší práci organizátorů akcí. Inspirující zkušenosti a poznatky, které lidové řemeslníci z regionu Šumpersko získali v jiných regionech, slouží jako zdroj poučení, přináší nové zkušenosti, inovace a inspiraci při pořádání rukodělných akcí v tomto regionu. Významnou úlohu plní v tomto procesu obecní úřady, na které se lidové řemeslníci dívají jednak jako na organizátory akcí, ale především jako na instituce, které mají možnosti výrazně jim pomoci v jejich činnosti. Z tohoto důvodu je soubor návrhů opatření rozčleněn do dvou samostatných částí.

Cílem tohoto výzkumu bylo prozkoumat a popsat možnosti využití lidové rukodělné výroby při rozvoji a zatraktivnění regionu Šumpersko. Toto shrnutí výzkumné zprávy se člení do souborů návrhů opatření, které mají především napomoci usnadnění činnosti lidových řemeslníků, jejich zviditelnění a podpoření prodeje jejich výrobků.

Soubor návrhů opatření vedoucí ke zlepšení činnosti organizátorů v rámci pořádání lidových rukodělných akcí v regionu Šumpersko²⁸.

1. Zkvalitnit propagaci a reklamu.

Navrhuje se zkvalitnit propagaci a reklamu v regionálním tisku, na internetu a více využívat plakátů. Pokud se využívá plakátů, musí viset dostatečně dlouhou dobu a nesmí být přelepovány, dokud konané akce neskončí.

2. Zajistit lidovým řemeslníkům kvalitní zázemí.

Lidovým řemeslníkům je nutné zajistit vlastní sociální zařízení. Občas chybí úplně, nebo bývá společné s návštěvníky a lidový řemeslník musí čekat dlouhou dobu v řadě, aniž by měl hlídaný stánek.

²⁸ Soubor byl vytvořen na základě analýzy a interpretace dat získaných z rozhovorů s dotazovanými a terénních poznámek.

Ne vždy je zajištěno parkování, proto je nezbytné zajistit dostatečný počet parkovacích míst, pokud možno v blízkosti konaných akcí. (Auto je pro řemeslníka určité zázemí např. v případě deště, zároveň mu slouží i jako mezisklad.)

Je potřebné mít k dispozici několik dobových stánků pro drobné lidové řemeslníky (zvláště pak začínající, nebo důchodce), kteří vlastní stánek nemají, nebo je jeho postavení pro ně komplikované.

V případě potřeby je nutné zajistit přípojku elektřiny a to v blízkosti stánku.

V rámci udržení pořádku je nutné zajistit kontejnery na odpad.

Otázky týkající se zázemí je vhodné řešit s dostatečným předstihem, aby bylo možné včas reagovat na specifické potřeby jednotlivých lidových řemeslníků, které vyvstávají např. při předvádění řemesla, provozování řemeslných a výtvarných dílniček apod.

3. Zlepšit spolupráci a komunikaci s lidovými řemeslníky.

Při řemeslné akci se navrhuje, aby organizátor postupně navštívil všechny lidové řemeslníky a zeptal se jich na jejich názor, jak se jim na akci líbí, co by potřebovali zlepšit hned, nebo na příští akci.

4. Usilovat o přímé zapojení lidových řemeslníků do organizování akcí.

Navrhuje se přímé zapojení lidových řemeslníků do organizování rukodělných akcí, je možné tak využít jejich osobních kontaktů a dobrých vztahů, které s ostatními lidovými řemeslníky mají. To umožňuje snadněji získat pro danou akci kvalitní lidové řemeslníky. Tento model úspěšně funguje zejména v některých malých obcích regionu.

5. Nevybírat od lidových řemeslníků nájemné za umístění stánků a přispět jim za předvádění lidového řemesla.

K snadnějšímu získání lidových řemeslníků k účasti na řemeslných akcích se navrhuje nulový nebo odstupňovaný nájem, popř. finanční příspěvek a to podle toho, zda lidové řemeslníci používají dobový stánek, dobové oblečení, předvádí řemeslo, předvádí řemeslo se zapojením diváků, nebo provozují řemeslné a výtvarné dílničky pro děti.

6. Zajistit kvalitní doprovodný program, nejlépe celodenní.

Kulturně bohatý doprovodný program, zvláště pak je-li celodenní, zvyšuje návštěvnost, přispívá k vytváření příjemné atmosféry pro návštěvníky i pro lidové řemeslníky. Lidé se déle zdržují v centru dění, mají více času na komunikaci s lidovými řemeslníky a ti mají více příležitostí k prodeji svých výrobků.

7. Více využít k pořádání akcí nedělí.

Navrhuje se k pořádání akcí v rámci víkendů více využívat nedělí. Akce v sobotu se hodně překrývají a lidové řemeslníci v tento den často odjíždí na větší a kvalitnější akce mimo region. Využití nedělí tak zvláště pomáhá drobnějším akcím získat kvalitní lidové řemeslníky.

8. Včas pozvat lidové řemeslníky na konané akce.

Lidové řemeslníci si akce plánují a zajišťují až s půlročním předstihem, proto je důležité je pozvat včas.

9. Na pořádané akce přednostně zvat rukodělné výrobce z regionu.

Z celkového počtu zúčastněných lidových řemeslníků na pořádaných akcích v regionu Šumpersko jsou jen velice málo zastoupeni místní rukodělní výrobci. Proto se navrhuje osobnější (např. telefonické) pozvání, nebo využití postupu dle bodu čtyři.

10. Vhodně umístit konané akce a stánky rozestavět v centru dění.

Pro umístění pořádané akce se navrhuje volit velké, frekventované místo, kde program může probíhat celodenně a veškeré dění je tak soustředěno na jednom místě. Jako negativní příklad lze uvést MFF v Šumperku, v rámci jehož konání je hlavní program odkloněn do Pavlínina dvora, kam lidové řemeslníci nemají přístup. Pro lidové řemeslníky není příliš vhodné členění prostoru na placenou a neplacenou zónu. Vhodné je umístit stánky v blízkosti pódia, návštěvníci tak mohou poslouchat program a při tom se účastnit dobového dění navozovaného lidovými řemeslníky. Pozitivním příkladem je MFF v Klatovech, kde veškeré dění probíhá na jednom místě a stánky jsou umístěny v blízkosti pódia.

V zimním období se navrhuje pořádat řemeslné jarmarky (zvláště předvánoční řemeslné trhy) jak ve venkovních, tak i v krytých prostorách. Pro některá řemesla i řemeslníky je účast v zimním venkovním prostoru obtížně řešitelný problém. Všichni účastníci provedeného výzkumu, kteří se zúčastňovali v minulosti vánočních trhů ve Vlastivědném muzeu v Šumperku, vyjadřovali velkou nespokojenost s přemístěním trhů z vnitřních do venkovních prostor. Proto se navrhuje, aby Vlastivědné muzeum v Šumperku vrátilo konání těchto trhů zpět do vnitřních prostor muzea.

11. Nepřipustit konkurenci v podobě asijského zboží.

Navrhuje se nezapojovat do akcí reprezentativního charakteru, např. městských a obecních slavností, prodejce s asijským zbožím. Zvýšenou pozornost je nutné věnovat nejenom asijským prodejcům, kteří prodávají asijské zboží, ale i českým prodejcům, kteří

se za lidové řemeslníky vydávají a v jejichž stáncích se asijské zboží objevuje. Je potřebné si uvědomit, že konkurence levných a někdy i nebezpečných asijských výrobků likviduje česká tradiční lidová řemesla.

12. Odstranit neobsazené stánky.

Navrhuje se odstranit stánky, které organizátor připravil pro lidové řemeslníky, ale ti je neobsadili, před zahájením konané akce. Rovněž se doporučuje vyzvat lidové řemeslníky, aby dodržovali stanovenou prodejní dobu na stáncích. Je možné to zajistit formou vratné kauce. Prázdné stánky a nevyužitá místa kazí dojem z pořádané akce.

13. Využívat příležitostí pro konání nových akcí.

Při pořádání rukodělných akcí se navrhuje využívat příležitosti spojené se státními svátky, obecními výročími, slavnostmi aj. Především kulturní dědictví každé obce je příležitostí k pořádání alespoň jedné kvalitní akce za rok se zapojením lidových řemeslníků.

14. Zvýšit dobovou atmosféru a vyžadovat její navozování.

V rámci konaných dobových řemeslných akcí se navrhuje zapojit do programu amatérské, nebo profesionální historické soubory. Rovněž se navrhuje, aby lidové řemeslníci měli nejenom dobové stánky, ale i dobové oblečení. Přednostně se navrhuje zvát lidové řemeslníky, kteří předvádí své řemeslo.

15. Podporovat provozování řemeslných a výtvarných dílniček pro děti.

Pro zatraktivnění lidového řemesla dětem se navrhuje podporovat a vytvářet podmínky těm lidovým řemeslníkům, kteří mají zájem je provozovat.

16. Uplatňovat zajímavé a přínosné zkušenosti z tohoto, ale i jiných regionů.

Organizátorům se navrhuje zúčastňovat se různých akcí v tomto i jiných regionech, aby získali nové zkušenosti, které se dají uplatnit na akcích, které organizují. Doporučuje se také uplatňovat zajímavé zkušenosti získané od lidových řemeslníků.

Soubor návrhů opatření vedoucí ke zlepšení činnosti obecních úřadů v rámci zvýšení podpory lidových řemeslníků v regionu Šumpersko²⁹.

1. Podílet se na organizaci nebo přímo organizovat rukodělné akce ve své obci.

²⁹ Soubor byl vytvořen na základě analýzy a interpretace dat získaných z rozhovorů s dotazovanými a terénních poznámek.

Navrhuje se, aby obecní, nebo městský úřad přímo organizoval na svém území lidové řemeslné akce, nebo se podílel na jejich organizaci. Možnosti těchto úřadů jsou obvykle větší, než u jiných organizátorů.

2. Zkvalitnit propagaci a reklamu rukodělných akcí v regionu.

Každé obci se navrhuje využít svých webových stránek k větší propagaci lidových rukodělných akcí na svém území i v celém regionu. K větší propagaci a reklamě je vhodné využít informační centra v regionu Šumpersko.

3. Zviditelnit činnost jednotlivých lidových řemeslníků.

Každé obci se navrhuje vytvořit databázi svých lidových řemeslníků, která by obsahovala základní údaje o nich a jejich činnosti. Tyto informace se navrhuje umístit na webové stránky obce, kde budou k dispozici i potenciálním návštěvníkům obce a jejího okolí. Dále se navrhuje, aby tyto informace byly předány městskému úřadu v Šumperku, který by z nich vytvořil jednotnou centrální databázi lidových řemeslníků regionu Šumpersko. Navrhuje se, aby tato databáze byla veřejně dostupná a sloužila organizátorům rukodělných akcí i široké veřejnosti. Zároveň by sloužila jako reklama a propagace lidových řemeslníků.

Dále se navrhuje využít centrální databázi lidových řemeslníků k vypracování reklamních letáčků, které budou na jednotlivých informačních centrech v regionu Šumpersko volně k dispozici občanům a návštěvníkům.

4. Zajistit nebo poskytnout finanční podporu konaným akcím.

Pro zvýšení podpory pořádaných rukodělných akcí v regionu Šumpersko se navrhuje obecním a městským úřadům maximálně využívat nejrůznějších forem k získání dotací ve prospěch těchto akcí. A zároveň se navrhuje finančně podporovat pořádané rukodělné akce v rámci svého území i rozpočtu.

5. Komunikovat s lidovými řemeslníky a pomáhat jim řešit problémy související s jejich činností.

Lidoví řemeslníci, zvláště ti, kteří začínají podnikat, by uvítali vstřícnější a citlivější přístup i lepší komunikaci při řešení nejrůznějších problémů, které v rámci působení obecních a městských úřadů řeší. Proto se navrhuje vybrat pracovníka z kulturní komise, jehož náplní práce bude komplexnější poskytování odborné pomoci lidovým řemeslníkům.

Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidví řemeslníci?

Kvalita pořádaných rukodělných akcí není záležitostí výhradně organizátorů a pořadatelů, ale i lidových řemeslníků. Ti si to uvědomují a sami přišli v průběhu výzkumu s řadou návrhů, jak zlepšit a zatraktivnit svou činnost v rámci konaných akcí.

Soubor návrhů vedoucí ke zlepšení činnosti lidových řemeslníků v rámci pořádaných lidových rukodělných akcí v regionu Šumpersko.

1. Předvádět lidové řemeslo.
2. Navazovat přímý kontakt se zákazníkem.
3. Vyrábět na stánku drobnosti na přání.
4. Provozovat řemeslné a výtvarné dílničky pro děti.
5. Navozovat dobovou atmosféru.
6. Prodávat pouze kvalitní výrobky.
7. Nabízet rukodělné drobnosti i „vzácnosti“.
8. Hovořit o svých požadavcích, zajímavých nápadech a zkušenostech z jiných regionů s organizátory akcí.
9. Udržovat pořádek v průběhu akce i po jejím skončení.
10. Dodržovat stanovenou prodejní dobu.

V rámci vyhodnocení sekundární výzkumné otázky, která vyvstala až v průběhu výzkumu, je nutné poznamenat, že návrhy vedoucí ke zlepšení činnosti lidových řemeslníků v rámci pořádání lidových rukodělných akcí v regionu Šumpersko zahrnují pouze jednostranný pohled a to pohled lidových řemeslníků na svou práci. Aby tato otázka mohla být řešena komplexněji, bylo by nutné se v rámci výzkumu zabývat také názory organizátorů akcí na činnost samotných lidových řemeslníků. Otevírá se zde tedy možnost pro další pokračování výzkumu v tomto směru, který by jistě větší měrou napomohl rozvinout činnost lidových řemeslníků na území regionu Šumpersko a přispěl tak k jeho zatraktivnění.

7 ZÁVĚR

Využití kulturního potenciálu představovaného lidovou rukodělnou výrobou představuje významnou kulturně společenskou příležitost pro jednotlivé obce i celé regiony. Prodej a ukázky tradičních regionálních výrobků a výrob lidových řemeslníků významně přispívají k prezentaci tradičních kulturních hodnot regionu. Obohacují kulturně společenský život a zvyšují atraktivitu prostředí, v němž jsou prezentovány.

Obecným cílem této práce bylo posoudit a zhodnotit možnosti využití kulturního potenciálu představovaného lidovou rukodělnou výrobou v regionu Šumpersko. To umožnilo navrhnout soubor návrhů opatření, který lidovým řemeslníkům usnadní činnost v regionu, přispěje k jejich zviditelnění a podpoří prodej jejich výrobků.

Jak složité je navazování na kulturní tradice v regionu Šumpersko, vystihuje úryvek z rozhovoru v této práci: *„Tenhle ten kraj je pro mne takový trošku smutný v tom, že tu svoji tradici téměř nemá. Tím, že byli odsunuti Němci a vlastně tím ty původní řemesla zmizely,...*“ (Dotazovaný J).

Problematika související s rozvojem regionu byla důležitým obsahem teoretické části. Byla sledována především strategie rozvoje regionu založená na místních zdrojích a schopnostech, kterou představuje endogenní rozvoj. Součástí endogenního potenciálu je i lidová rukodělná výroba jako kulturní potenciál rozvoje regionu.

V sekundární analýze dat o lidové rukodělné výrobě regionu Šumpersko byla provedena analýza historie rukodělné výroby na území severozápadní Moravy, dnešního regionu Šumpersko a zároveň byl blíže prozkoumán a nastíněn současný stav lidové rukodělné výroby na tomto území. Následné jednoduché strukturované pozorování prokázalo velmi nízkou účast místních lidových řemeslníků na rukodělných jarmarcích v regionu. Zjištěná data z tohoto pozorování rovněž napomohla při pozdější tvorbě otázek určených k návrhu rozhovoru pomocí návodu.

Získaná data z rozhovorů pomocí návodu, které byly provedeny s deseti lidovými řemeslníky z regionu Šumpersko, byla analyzována prostřednictvím zakotvené teorie s využitím přístupu Strausse a Corbinové (Strauss, Corbinová 1999) s cílem nalézt odpověď na základní výzkumnou otázku: Jaké jsou představy lidových řemeslníků o možné podpoře jejich činnosti ze strany obecních úřadů a pořadatelů kulturních akcí

v regionu Šumpersko? V rámci otevřeného, axiálního a selektivního kódování byly získané údaje od lidových řemeslníků rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novým způsobem. Nalezení centrálního fenoménu (lidoví řemeslníci – odraz minulosti, naděje budoucnosti) umožnilo posoudit a zhodnotit jednotlivé vazby mezi tímto fenoménem a kategoriemi, které jsou kolem něho soustředěny (viz obr. 1: Paradigmatický model). Díky tomu mohl být vytvořen následný analytický příběh, v němž byly rozvinuty do obrazu reality lokální možnosti využití lidové rukodělné výroby z hlediska rozvoje regionu a požadavky lidových řemeslníků na pořadatele kulturních akcí a představitele obcí. Na základě posouzení a zhodnocení využití kulturního potenciálu jako endogenního významného faktoru rozvoje lokality, byla zodpovězena základní výzkumná otázka a to formou vypracování následujících návrhů souborů opatření (viz podkapitola 6. 4 Diskuze a shrnutí výzkumné části):

- Soubor návrhů opatření vedoucí ke zlepšení činnosti organizátorů v rámci pořádání lidových rukodělných akcí v regionu Šumpersko.
- Soubor návrhů opatření vedoucí ke zlepšení činnosti obecních úřadů v rámci zvýšení podpory lidových řemeslníků v regionu Šumpersko.

V průběhu výzkumu byla rovněž stanovena sekundární výzkumná otázka, jejíž výstup tvoří následující soubor návrhů:

- Soubor návrhů vedoucí ke zlepšení činnosti lidových řemeslníků v rámci pořádaných lidových rukodělných akcí v regionu Šumpersko.

Vypracováním těchto souborů návrhů opatření a souboru návrhů končí „analytický příběh“, představovaný touto bakalářskou prací, ale v žádném případě nekončí snaha autorky o předání výsledků své práce lidem, kteří mohou jakýmkoliv způsobem pozitivně ovlivnit rozvoj lidové řemeslné výroby v regionu Šumpersko.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

BARTOŠ, J., MÜLLER, K., SCHULZ, J. S KOL. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum, 1993, ISBN 80-85083-02-7.

BLAHŮŠEK, J. (ED.), LUTHER, D., POSPÍŠILOVÁ, J. AJ. *Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. ISBN 80-86156-77-X.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0384-5.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

DRÁPALA, D., MICHALIČKA, V. *O práci lidských rukou*. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě, 2007. ISBN 978-80-239-9096-6.

DOHNAL, M. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7.

GÁBA, Z. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7.

GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

GOŠ, V. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. A KOL. *Kulturní regiony a geografie kultury*. Praha: Aspi, 2009. ISBN 978-80-7357-339-3.

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Skripta ČZU v Praze. Praha: Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009. ISBN 978-80-213-1413-9.

JANČÁŘ, J. *Lidová rukodělná výroba na Moravě*. Strážnice: Ústav lidového umění, 1988.

- JANČÁŘ, J. S KOL. *Vlastivěda moravská: země a lid: nová řada*. Sv. 10. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury a Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2000. ISBN 80-86156-31-1 (ÚLK) a ISBN 80-7275-005-4 (MVS).
- JARMAROVÁ, H. *Šumperk: Zmizelá Morava a Slezsko*. Praha a Litomyšl: Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-952-9.
- JEHLE, R. *Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice*. *Zemědělská ekonomika* 44, 1998 (1): s. 9-17.
- KAHÁNEK, FR. *Domácí průmysl na horách hejtmanství Zábřežského (severní Morava)*. Zábřeh: vlastní náklady – tiskem Družstva knihtiskárny v Zábřeze, 1909.
- Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Věcná část A-N*. Praha: Mladá fronta. 2007, ISBN 978-80-204-1712-1.
- Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Věcná část O-Ž*. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1713-8.
- MATES, P., WOKOUN, R. *Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy*. Praha: Prospektum, 2001. ISBN 80-7175-100-6.
- MELZER, M. *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum, 1993. ISBN 80-85083-02-7.
- PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice*. Praha: Aspi, 2008. ISBN 978-80-7357-347-8.
- SCHEUFLER, VL. In: *Československá vlastivěda díl III Lidová kultura*. Praha: Orbis, 1968.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- Velký sociologický slovník I*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- Velký sociologický slovník II*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- WOKOUN, R. A KOL. *Regionální rozvoj a jeho management v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1301-0.

WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., DAMBORSKÝ, M. A KOL. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201 699-0.

Články ze sborníků

DAVID, ZD. *Domácká výroba nítěných knoflíků na Štítecku*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 51. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1986.

DOHNAL, M. *K vývoji úpravy plátna na Šumpersku v první polovině XIX. století*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 7. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1961.

DOHNAL, M. *Jak se vyvíjelo plátenictví na severomoravské vesnici v 16. a 17. století*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 11. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1965.

GÁBA, Z. *Drobná výroba vápna v Raškově*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 48. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1984.

HOŠKOVÁ, M. *O vyšívání „toleda“*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 53. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1987.

MILDER, V. *O ruční výrobě šindele*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 2. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1957.

RÝZNAR, V. *Poslední výrobci dřevěného uhlí na Štítecku*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 28. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1974.

RÝZNAR, V. *Domácí košíkářství a pometlářství na Štítecku*. In: *Severní Morava: Vlastivědný sborník*, sv. 36. Šumperk: Vlastivědný ústav, 1978.

Ostatní prameny

Český statistický úřad. [cit. 29. 9. 2011]. Dostupné na [www: http://www.olomouc.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/okres_sumperk](http://www.olomouc.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/okres_sumperk)

KUDELOVÁ, M. *Lidová podomácká, umělecká a řemeslná výroba na severozápadní Moravě*. Šumperk: Vlastivědné muzeum, 2007, výzkumná zpráva.

Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR. Dostupné na [www: http://www.lidovaremesla.cz/](http://www.lidovaremesla.cz/)

MAS Horní Pomoraví za finanční spoluúčasti Olomouckého kraje: *Katalog certifikovaných výrobců a služeb Jeseníky originální produkt*. MAS Horní Pomoraví o. p. s. a ARZ, o. s., 2010.

MMR ČR. *Strategie regionálního rozvoje České republiky na období 2007-2013*. Praha, 2006. Dostupné na www: <http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>

MZE ČR. *Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013*. Praha, 2006. Dostupné na www: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/narodni-strategicky-plan-rozvoje-venkova.html>

Národní ústav lidové kultury. Dostupné na www: <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=1&em=1>

Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o *Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011-2015*. Dostupné z www: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=148>

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka č. 1: Přístupy k regionální politice	18
Tabulka č. 2: Historie lidové rukodělné výroby na území severozápadní Moravy	34
Tabulka č. 3: Skladba lidové výroby v regionu Šumpersko dle výzkumu M. Kudelové	37
Tabulka č. 4: Přehled zastoupení stánků na vybraných akcích v regionu Šumpersko	43
Tabulka č. 5: Charakteristika dotazovaných.....	45
Tabulka č. 6: Otevřené kódování	46
Obrázek č. 1: Paradigmatický model	58

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Rozhovory

Příloha č. 2: Fotodokumentace

PŘÍLOHA Č. 1: Rozhovory

Respondent A

VZTAH K ŘEMESLU

● Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?

„Protože pocházím ze zemědělství, tak mě bylo vždycky blízky nejenom umění, kterým jsem začala dřív. Vzala jsem si keramika, který byl technolog a zemřel a já jsem se po jednatřiceti letech praxe v jiným oboru rozhodla, jít do manufaktury, kde bylo deset lidí. Třicet let jsme spolu žili, a tak to do mě nějak hustil. Věděli jsme, že zemře a slíbila jsem to, tak jsem se dala na to řemeslo. Tak takhle po smrti manžela.“

● Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?

„Tak to vyplývá z té první otázky. A navíc ještě pokud bych měla za sebe odpovědět, tak protože jsem měla vždycky blízko k umění, tak věkem se ten vztah nějak přetavil k tomu gró. K tomu základu, k tomu řemeslu. K tomu jsem došla i třeba co se týče i lidí, víc vyhledávám takový ty naturely syrový než... samozřejmě vzdělání vyznávám, ale toto je mě blízky. Možná, že v tom i poznávám nově ledasco.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● Jakým způsobem prezentujete své výrobky?

„Byly doby, jak jsem vám říkala, kdy u skladu obchodníci klečeli a prosili o deset hrnků. Dneska je to tak, že ten spotřebitel je zahlcenený a přesycenený vším možným, co výrobci nabízí, tak musí ten výrobce vyjet za zákazníkem. Takže mám několik kamenných obchodů, kde ještě zbyli lidé, a musím říct, že hodně těch slušných obchodníků skončilo z důvodu toho, že se jim zdálo velmi neslušný a neseřízný, jakým způsobem museli vykonávat svoji práci, aby vyhověli zákonům. A protože to byli slušní lidé, tak toho nechali a nechali se zaměstnat jako zaměstnanci. Což je velmi bolestivý a to by mělo zaznět a to by se mělo řešit, protože toto vám řekne každý.“

● Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

„Bohužel, nemám rodinu, nemám děti, manžel kdysi mojí nevlastní sestru, o dvacet šest let mladší, se pokoušel přesvědčit k tomu, aby převzala manufakturu a převzala výrobu, takže jí do určité míry hradil studia na keramické průmyslovce a ona se pak rozhodla úplně jít jiným směrem, protože poznala, byla tady o prázdninách, že to není jednoduchá práce, kolik aspektů takový řemeslo má pojmoutý, nemluvě o citu výtvarným a estetickým až po technický jako takový schopnosti, protože my si děláme všechno. My si děláme zkoušky, máme malou laboratoř a v těch šlépějích manžela, jak on to vyžadoval a dělal, tak jdeme a manufaktura to není jednoduchý pracovat od píky. To znamená od surovin si vyrobit hmotu, až po ten trh, po ten prodej. Takže já, bohužel, své řemeslné dovednosti a ani nemůžu předávat. Protože jak jsem uvedla, tak těch třicet jedna roků jsem byla úplně v jiným oboru, ale manžel si tady ty svoje spolupracovníky vchoval v dřívější době. Protože dělal šéfa v keramice a to byl odborník, to byl technolog, dneska si myslím, že kvalitou je ještě stále špička nebo mezi špičkou. Ta keramika svojí kvalitou.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?

„Tak, mě se dostalo takového božího požehnání, že mě oslovili pracovnice instituce, která vybírá řemeslníky, skutečně, kteří dělají řemeslnou poctivou práci a asi je oslovují, nebo ti řemeslníci se k nim hlásí a oni posoudí ty výrobky, tu řemeslnou hodnotu a udělí jim certifikát originální výrobek regionu. A já jsem měla to požehnání, že v Šumperku jsou pracovnice, paní inženýrka Bartošová a ještě jedna, já si bohužel nemohu za tu dobu zapamatovat její jméno, ale jsou tam všichni, tak bych řekla zaměřený, mají ten dobrý základ v sobě. A ony mě oslovily, já jsem napřed nechtěla vůbec ani slyšet, protože když mě přednesly, co všechno musím a ty požadavky, tak jsem řekla v žádném případě, protože mám ráda vnitřní svobodu. Nikomu se nerada upisuju něčím, a co musím mět povinností, co nesmím a co je důležitý, já vím, co mám dělat. Takže jsem řekla ne. Jenomže potom se mě to nějak... jsem si uvědomila, že jsem slovně znectila tu dobrou práci svého muže, a protože ještě pořád mám kus srdce na Hané, pocházím z Prostějova a čtyřicet let žiju tady a já se tady cítím velmi dobře a patřím sem. Takže to mě vedlo k tomu, abych zavolala a omluvila se a řekla ano, jestli teda tak já bych ráda jako se do toho výběru přihlásila.“

Takže se zúčastňuju těch akcí jako: navštěvuju farmářský trhy a to proto, že máme užitek keramiku, která vydrží tu troubu, protože pálíme na tisíc dvě stě stupňů celsia. Tak na vaření ani ne, protože plyn nese nic, skoro ani beton, nebo plamen, ale na to pečení, zapékání do trouby, do myčky, do mikrovlnky. Za tu celou dobu co to manžel vedl jedenáct let a já jedenáctej rok teď, tak se lidi vrací a vrací se proto, že si jdou pro kvalitní výrobek o kterým ví, že je kvalitní. Takže ty farmářské, ač je to o potravinách tak to. A potom co jsou akce řemeslných trhů taky tady v regionu, třeba v Zábřehu, to byly asi taky farmářské, ale i řemeslné tady dělají. Protože máme širokej záběr, vyrábíme asi tři sta stálých typů plus zakázkovou práci, tak i se zúčastňuju veletrhů, gastro. Jsem tam taková malinká, protože většinou jde o velké firmy.

K této otázce bych podotkla, že velmi mně pomohlo to, že su nositelem toho certifikátu a ta práce, nebo ten projekt těch inženýrek je velmi přínosný pro ty řemeslníky, protože hodně lidí dá na to, a oni mne vlastně dělají reklamu, ve které já nejsu tak zdatná. Já to tak neumím dobře a oni ty možnosti mají, takže i díky jim se zúčastňuju různých akcí v regionu. Tak to mají velký zásluhy, a to kdybyste byla tak hodná, zdůraznila tam, protože oni mají velký zásluhy a ten projekt je smysluplný.“

● **Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?**

„Ti pracovníci se..., jako cítím tu snahu v té oblasti, že pracujou poctivě. Jinak nevím, co bych k tomu řekla.“

„Je to i kvalitou toho výrobku. Je to i z jejich strany, že oni pro to dělají skutečně maximum, já neznám nějakou akci, že bych řekla, no tak ta ženská je neschopná, ne. A jezdím po republice, dá se říct, různé kouty jsem poznala.“

● **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„Za ne úplně zdařilé? Já nemůžu říct, že vím o nějaké akci, která by nebyla zdařilá z organizačního hlediska, skutečně.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„Já jsem se k tomu přímému kontaktu s tím zákazníkem rozhodla dřív, než vznikaly tady tyto akce, protože jsem to poznala, že když nevyjedu tak tady můžu sedět a točit mlýnek a můžeme dělat sebelepší výrobky. Takže já jsem poznala především i jiný regiony a tím, že jsem se vracela na to místo, protože jsme tam byli jako manufaktura poměrně úspěšní s těma výrobkami, tak já už do toho regionu Šumperk jsem nezasažila. Já třeba ráda jezdím Mohelnici, tam jsou šikovní, Šumperk, tam jsem nebyla, ač mě paní oslovila a já jsem řekla ne, protože to bylo v době, kdy jsem měla něco mimo, ale ráda bych tam jela, protože je šikovná ta paní, co to organizuje ty farmářské trhy. Já nevím, víte to je tisíce a tisíce jmen a já si to nepamatuju a navíc už su starší a su popleta, prostě si to nepamatuju. A v Zábřehu, tady taky ta paní magistra, nebo inženýrka, já nebo kde... v Litovli tam taky jsou šikovní. V té Mohelnici tam byla nějaká paní Jirásková, ona byla myslím ředitelka kulturního domu. Tady na tom postu, vždycky kdo to organizuje, je velmi důležitý, jaká je to osobnost a jak umí spolupracovat a pracovat s lidma. To je to nejpodstatnější. Samozřejmě ty organizační činnosti taky, že.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci?**

„Co můžou udělat? To je jedna věta. Můžou udělat to, že budou vyrábět kvalitní výrobky, smysluplný výrobky, a tím je to daný. Protože víte, zákazník není hloupej. Nikdy není dobrý podceňovat zákazníka, protože zákazník to pozná. Vůbec ta komunikace s tím zákazníkem, ta prezentace své práce a svého výrobku a ten kontakt to je velmi důležitý. Já jsem se dala touto cestou, protože to pokládám za velmi podstatný a dá se říct za nejpodstatnější. Nemám ráda počítač! Nenávídím počítač z hloubky duše, protože je to tak odosobnělý a já mluvím se strojem, já nemluvím s člověkem a to odmítám a můžu si to dovolit proto, že pořád ještě práci máme a taky tak, už člověk... nechcu říkat, že už to utlumuju, že budu končit, ale pro mě to není důležitý. Jako jsou lidi, kteří to nemůžou pochopit, já zas nemůžu pochopit, jak někdo nemá cit pro český jazyk, nebo neumí řídit auto. Prostě každej jsme jinej a nikdo mě k tomu nemůže nutit. Tak, dostatečně jsem na to odpověděla?“

Autorka BP: „Děkuji. Mám tady ještě dvě otázky.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?**

„To už jsem na to taky odpověděla. Já bych řekla, že jako víte, ty mladí lidi, já moc nemusím, protože oni nemají zkušenost, samozřejmě, pochopitelně dělají chyby a učí se tím, je to důležitý, ale já na to už nemám ani ne trpělivost, ale já bych řekla čas. Možná tu shovívavost bych měla, ale shovívavost a trpělivost jsou dvě jiné věci. Hmm... většinou to dělají dobrý ženský, protože jako dneska jde o tu práci a snaží se. Mají dobrý nápady. Jaké? Takže, jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti? Ty, kde to většinou jsou to většinou ženy a mají racionální myšlení a dokážou komunikovat s člověkem. S protistranou, nebo s obchodním partnerem. To je velmi důležitý, aspoň u mě. Protože já, když někdo tady jako začne machrovat a začne ze sebe dělat a po pár větách poznáte, že to má všechno naučený, tak jako já na to nemám čas.“

Autorka BP: „Ta komunikace je určitě důležitá hodně.“

„Já na to dám, protože lidi já mám ráda, ráda poznávám to jejich gró a jak je člověk starší, už má tu zkušenost a už i ledasco pozná, nebo pochopí z té komunikace a může se podle toho zařídit, že. Myslím v tom směru, že třeba navíc nespolupracuje.“

● **Co je, podle Vašeho názoru možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?**

„Já myslím, že nic, protože tak jak jsem poznala, jak mě teďka oslovujou ti pracovníci, tak buď podle hlasu, nebo i přímým kontaktu, jsou to lidi snaživí, jsou to i mladí lidi, kteří mají plno dobrých nápadů a jsou iniciativní. A já bych řekla, že i mají duši, protože jak říkám, su v takovém odstupu k těm mladejm, ale oni jsou kreativní a mají v sobě něco dobrýho. A to mám ráda.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

● Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?

„Tak na to Vám odpovím, že nevím, protože od prvopočátku... Já su z kapitalistické rodiny, takže jsem tak byla i v socialismu vychovaná, myslím v tom dobrým slova smyslu. V tom přístupu k těm stranám, nebo tak. A i manžel byl takovej, že on byl... On byl podnikatel, protože říkal, že vždycky, když je obchod, tak všechny strany z toho mají něco mít a maj být spokojený. Ne jenom jeden. A já jsem se od prvopočátku snažila být soběstačná sama pro sebe, sama jako za sebe. Ne pro sebe. Pro sebe a za sebe. Takže já to nevím. Já jsem nikdy nežádala o pomoc nikoho, bohudíky. Říkám, měla jsem to požehnání. Tak.“

DOPLŇJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● vzdělání

„Já mám střední školu jako gymnázium a odbornou pedagogickou střední.“

● věk

„Věk mám už důchodovej, šedesát.“

● hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost

„To je moje hlavní činnost, protože bych nepřipustila, abych dělala něco jako vedlejší činnost. Musí být ...vždycky se člověk se něčím živí a tak to má být to hlavní.“

Autorka BP: „Zárovenň Vás to baví, ale je to hlavní, protože Vás to živí.“

„No tak baví, víte. Jako mít manufakturu, to obnáší vlastně, jak jsem řekla, od těch surovin všechno. Jednak mám, nebo měla jsem dobrou pracovní kádr stálej. To je velmi důležitý. Ten manžel si vybral šikovný lidi, který on to naučil a já už jsem tady vlastně byla jenom jako šéf, já jsem tomu nemusela tak dobře rozumět a ten manžel mě ale celejch těch třicet roků, co jsme spolu žili, než zemřel, tak on mě do toho uváděl. Pak byl těžce nemocnej, měl slávka, nemohl mluvit a to bylo to, co mě hodně dalo, protože já jsem měla zaměstnání, kde jsem byla jenom čtyři až pět hodin denně, takže jsem se mohla i kusem sebe věnovat mu, tu energii, takže mě všude bral a já jsem hodně poznala z toho... Takže jsem se tomu věnovala jako hlavní činnost.“

Autorka BP: „Děkuji Vám velice za rozhovor.“

„Rádo se stalo.“

Respondent B

VZTAH K ŘEMESLU

● Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?

„No, víceméně to byl můj koníček, moje zábava. Bavilo mě už od raného dětství tvořit, vymýšlet, kreativně pracovat, takže jsem se k tomu dostala až na první mateřské dovolené. Se svýma dětma jsme upekli první perníčky, nazdobili, dětem chutnaly, líbili se, takže jsem začala na první mateřské péct, na druhé mateřské dovolené jsem se zdokonalila a na třetí mateřské dovolené jsem byla už dokonalá perníkárka (smích). Takže to jako víceméně ten čas, co jsem trávila s dětma doma, tak jsem využila na toto zdokonalení a víceméně mě to bavilo a všem to chutnalo, všem se to líbilo. Takže vlastně už dvacet let pečů a až teď, před čtyřma rukama, jsem se rozhodla, že tuto práci budu dělat profesionálně. Jelikož bydlím v malé obci s malým počtem obyvatel, a tak jsem se rozhodla začít podnikat jako perníkárka. A to je asi vše“

● Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?

„Spíš je to ta nezaměstnanost. Nebyla jsem schopna, jelikož su vyučená zdravotní sestra, tak nebyla jsem schopna tady na vesnici se třema dětma si najít práci v oboru. Takže víceméně jsem si práci vymyslela, nebo spíš tady zařídila (smích) ve svém rodinném domě, takže spíš nezaměstnanost mě k tomu vedla.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● Jakým způsobem prezentujete své výrobky?

„Je to spíš svým prodejem, jinak myslím si, že nemusím nějak jinak prezentovat své výrobky. Prezentuji je vlastně na těch prodejních akcích, takže lidé si mé výrobky kupují a líbí se jim, takže znova volají a chodí si sem znova a znova kupovat. Takže tímhle způsobem, prezentuji své výrobky.“

● Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

„Jelikož mám tři dcery a ty nejsou moc nadšené, že má maminka práci v domě (smích), ale jsou víceméně kolikrát nucené mi pomoc, takže tuto práci vidí. Nejstarší dcera mě samozřejmě pomáhá ochotně i občas něco nazdobí, zabalí mi perníčky, vytiskne etikety, jezdí se mnou prodávat na prodejní akce, takže si myslím, že ta nejstarší dcera má k tomu jako nejlepší a takový nejbližší vztah. No a ty dvě mladší, na ty to možná přijde časem, ale už jako vidí, jak mamka pracuje, jak to dělá, takže si myslím, do života jim to ledasco dá, poučí je to, naučí je to, takže si myslím, že to budou mít jednodušší jak já. Když jsem začínala od ničeho, jenom vlastně s receptem, z novin mi mamka poslala recept a s tím jsem vlastně já začala podnikat. To byl můj začátek. Holky to budou mít jednodušší.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?

„Jelikož jsem v tomto regionálním produktu teprve rok, takže těch akcí jsem ještě moc neabsolvovala, ale jelikož pracuji už čtyři roky v tomto oboru, tak spíš jsem absolvovala akce takového typu, jako jsou poutě a jarmarky. Ale minulý rok, už jsem dostala pozvání z regionu, protože su vlastně od dubna regionální výrobce, tak jsem dostala už hodně pozvánek z regionu na různé akce. Takže jsem absolvovala akce jako Zábřežské slavnosti, potom jsem byla na akcích Šumperský jarmark, řemeslné trhy a ... už nevím teďka. Já toho prostě absolvuji tolik, že už potom člověk si ani nevzpomene. Musela bych mít před sebou kalendář a to bych vám potom bez problémů vysvětlila a řekla, kterých akcí jsem se zúčastnila.“

● Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?

„Mě osobně se na všech akcích líbilo a dařilo. Já nemůžu říct, která akce byla nejlepší nebo nejhorší, já prostě mám tolik klientů a tolik spokojených klientů a tolik pochval, co dostávám, že nemůžu říct, že některá akce by byla horší, nebo lepší, snad můžu říct, že na některé akce bylo míň nebo víc zákazníků. Jinak spokojenost byla všude. Takže já nemohu říct, která byla horší nebo lepší. Co se týče řemeslných akcí, tak úplně bez problémů jsem byla spokojená. Vždycky mi byli ochotni půjčit stánek, i když jsem třeba neměla možnost jet s dcerou a postavit si stánek, tak byli ochotni mi dát svůj stánek, místo mi zajistili. Byla jsem spokojená, co se týče řemeslných akcí.“

● Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?

„Jelikož jsem řekla, že se mi dařilo všude, takže nemůžu říct, která by byla nejlepší, nebo nejhorší.“

● Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?

„No to já nevím. Já právě nejsem v tom vedení (smích). Ale jelikož říkám, že kdykoliv jsem potřebovala poradit, pomoc, nebo někam jet a dostala jsem pozvánku, tak jsem byla spokojená vždycky. Vždycky jsem měla zajištěný, co jsem potřebovala. Nevím, jestli se ostatním regionálním výrobcům třeba něco jiného nelíbilo, já nevím, já jsem byla spokojená, protože jelikož jsem jich nesjezdila ještě tolik, takže těch zkušeností nemám prostě tolik. Oproti tomu, jak jsem vždycky jezdila po těch poutích a bojovala jsem tam s vietnamskýma prodejce o místo, takže z těch řemeslných trhů mám vždycky dobrý pocit. Protože jsem přijela a přijela jsem na místo, měla jsem místo zajištěné, byla jsem spokojená. Je to podmíněno tou značkou.“

● Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci?

„Nevím, já si spíš myslím, že je to o kvalitě zboží. Že to zboží by mělo být doopravdy kvalitní. Mělo by být třeba, co se týče pečiva, tak čerstvé, co se týče kvality, tak by mělo být fakt na vysoké úrovni. To já si myslím, že to je takové krédo, který by měl mít každý řemeslník. Kvalita nade vše. Ne kvantita, ale kvalita. A tou já se řídím. Právě si říkám, že když budu dělat kvantitu, nebudu mít odbyt. Když budu dělat kvalitu, budu mít odbyt sice velký, ale nebudu mít velký výdělek, ale budu mít odběratele. A to je pro mě důležitý. Takže tak nějak.“

● Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území regionu Šumpersko?

„Nebyla jsem na žádný řemeslný akci. Byla jsem teda ve Svitavách na jarmarku, to nebyla řemeslná akce, a mělo to tam vysokou úroveň, bylo to tam dobře organizačně zajištěný. Byla jsem i v Prostějově, to taky byl jarmark, taky to bylo velice dobře organizačně zajištěné, a jelikož jsem tam byla pozvaná a jelikož tam měli i úsek regionální výrobek, měli tam akci... byli ochotni mě s mým řemeslem, i když jsem nebyla z jejich regionu, mezi sebe zařadit. Takže jsem měla takovou tu pozici, kterou jsem tam chtěla mít. Vzali mě pod křídla do svého regionu.“

- Co je, podle Vašeho názoru možné, z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?

„Šumperské akce jsou tady taky na vysoké úrovni, dobře organizované, velká návštěvnost, tak já si myslím, že na nich není ani co zlepšovat.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

● Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?

„Hlavně jde o ty akce, že? Aby byly v té obci akce. Pokud v obci nejsou akce, tak řemeslník se nezviditelní a nemůže ukázat to svoje řemeslo.“

DOPLŇJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● vzdělání

„Středoškolské, zdravotní sestra.“

● věk

„Čtyřicet pět let.“

● hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost

„Je to moje hlavní činnost.“

Respondent C

VZTAH K ŘEMESLU

● Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?

„Tak co se týče mé práce, která většinou se odvíjí kolem kresby, šití, háčkování a tak, tak vlastně to mě provází od dětství. Kdy mi to bylo předáno asi tak babičkou, bych řekla. Ten svůj způsob, kterým to potom provádím, tak ten jsem si tak nějak už našla sama, podle toho, abych využila vlastně to, co umím.“

Autorka BP: „Bavilo Vás to, bylo Vám to předáno, což je super...“

„Tak nějak a vybrala jsem si z toho, bylo toho mnohem víc, pletení a vyšívání atp., ale prostě vybrala jsem si z toho to, co mě baví a co mi alespoň doufám jde. Co umím.“

● Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?

„Mám to ráda a baví mě to.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● Jakým způsobem prezentujete své výrobky?

„Hmm. Začala jsem na internetu na Fleru teda a tam asi z největší části. Protože co se týče nějakých trhů, nebo jarmarků atp. tak tam zas tak často nejezdím. Takže hlavně na tom internetu. No a pak asi mezi známými že jo, když vědí, co dělám.“

Autorka BP: „Takže na jarmarky moc nevyjíždíte, proč?“

„Tak často zatím ne, protože začala jsem vlastně s tímhle tím podnikat, není to ani rok, je to třičtvrtě roku, takže na těch jarmarcích jsem byla zatím jenom několikrát, no a je pravda, že taky moji známí nebo příbuzní vědí, že se tímhle tím zabývám, takže občas to řeknou dalšímu a ten se zase zeptá, kdyby něco potřeboval a takhle. Ale já bych řekla, že nejvíc ten internet, že tam je to takový nejdostupnější.“

Autorka BP: „Vy jste tedy převzala tu výrobu.“

● Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

„Pokračovatelům? No tak něco bych řekla, že dcera ode mě pochytila, takže ona spíš se zabývá tak jako korálkama, vyrábí náušnice a občas něco ušije, vyšije a tak jsou to spíš takové drobnosti. Všimla jsem si, asi je to taková zajímavá věc, že ono se to nějak tak přenáší, bych řekla, ne z generace, ale přes dvě generace. Třeba moje babička tohle to dělala velmi ráda všechno, čímž pádem si myslím, že moje maminka, protože babička se tím vším zabývala, tak tomu zůstala tak trošku ušetřená. A já jsem to převzala od té babičky a mám dojem, že Terečka, jako moje dcera, protože vidí, že já tohle to všechno dělám, tak jí to zase tak tolik neláká. Jako občas něco vyzkouší, ale že by do toho byla nějak příliš zabraná to ne. Je pravda, že občas přijdou třeba její kamarádky, tak něco zkusíme společně a tak, ale zas na druhou stranu si říkám, možná až někdy bude samostatná, tak že se to třeba vrátí, že si vzpomene, jak se co dělá a třeba se do toho pustí. No, ale nějakou širší popularitu tomu zatím nedávám.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

Autorka BP: „Vy jste říkala, že se moc řemeslných akcí nezúčastňujete, přesto tady mám otázku:“

● Jakých akcí, se svými výrobky, se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?

„Tady zatím jsem byla pouze na jednom. To jsme měli tady v Hanušovicích, vlastně první ročník takového řemeslného jarmarku. No, doufám, že se to tady podaří nějak zaběhnout, protože byl to opravdu první ročník a lidi na to nejsou zvyklí a vyloženě tam chodili překvapení, že si mysleli, že to bude nějaký spotřební zboží a tak podobně. Nejsou na to zatím naladěni, ale byla bych ráda, kdyby k tomu získali vztah, nebo tak. Právě mně dělá trošku potíž, že ty jarmarky třeba bývají před Vánocemi a je to venku. Takže teď jsem dvakrát na něčem byla a opravdu byla jsem z toho tak šíleně zmrzlá a pak i nemocná, takže asi budu preferovat, když se bude něco dít vevnitř. Že ne každý asi to dobře snáší, když celý den stojí venku.“

Autorka BP: „Kdyby jste zhrnula, co tedy s této akce, když ne z těchto akcí, považujete za nejlepší?“

● Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?

„No tak co mě nadchlo. Určitě si myslím, byla dobře organizovaná, což jsem tady vděčná místní MAS, místnímu informačnímu centru. Fajn bylo, že na to získali dotace z Evropské unie, takže jsme vlastně měli třeba i občerstvení a opravdu se tam o nás starali, měli jsme půjčený stánky, což bylo bezvadný, protože já nevlastním svůj stánek a hlavně to nadšení do toho. Těm lidem opravdu fandím, protože si myslím, že je potřeba i tady v takových malých místech, jako jsou třeba Hanušovice, něco takového dělat. Aby se prostě řemeslníci prezentovali a lidi o nich věděli.“

● Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?

„Nemám vlastní zkušenost. Tady v Hanušovicích se sice nenakupovalo moc, ale lidí chodilo docela hodně. I třeba, že to bylo vedle školy, takže učitelé udělali dětem volnou hodinu a brali děti. Takže většina žáků se přišla podívat a byli s tím seznámeni a byly i děti nadšené a tak.“

• Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?

„Tak úroveň si myslím, že je dobrá, když třeba pomyslím na ty řemeslníky, co byly třeba tady. Bývá jich hodně s tou regionální značkou, takže to už je určitá taková záruka. A úroveň bych řekla, že hlavně osvětou a informacema a prostě tak nějak. Lidi přitáhnout, udělat to zajímavý. Třeba v Hanušovicích to bylo tak, že to bylo spojený s předvánočním zpíváním, což bývá tady každý rok. Takže lidi už jsou navyklí tam chodit. Samozřejmě bývá tam i zajímavý občerstvení třeba před Vánoci, to je takový klasický, že zabijačkový hody a tak podobně, to taky lidi přitáhne. A myslím si, určitě nějaký ty plakáty, informace v novinách apod. Že se aspoň lidi stanou zvědavýma a jdou se tam podívat, o co jde.“

• Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?

„Tak určitě prezentací toho svého krámku. Já nevím, že třeba si tam (smích), to je taková drobnost, když prostě tam ty věci jen tak nerozhodíte, ale dáte si tam třeba různý... já nevím, nějakou ozdobnou misku, do který položíte ty jednotlivý věci, nebo ubrus. Je pravda taky, že je dobrý, samozřejmě záleží to na tom, co kdo vyrábí. Také je dobrý mít prostě nějaký věci, jenom třeba nějaké drobnosti za pár korun. Protože když, jasně, já když třeba šiju ty hračky a je to vypracovaný s oblečkama a vším možným tak ta hračka potom, třeba ty ovečky, tak opravdu pod čtyři stovky nejde. A mít kráček plný věcí dražších než čtyři stovky tak to je dost těžký, že jo. To se lidi podívaj, vy nic neprodáte, a pak už si řeknou, tam už nakupovat nepudu. Ale je dobrý mít nějaký drobnosti, prostě nějaký věci, který si třeba koupí i děti za dvacku, co chtěj pro rodiče k Vánocům a tak, si myslím. Takovej širší sortiment taky trošku. Jinak k regionu, zrovna tady k Šumpersku nevím. Je pravda, kdybych byla třeba někde v Krkonoších, tak něco (smích) s Krakonošem, nebo něco takovýho prostě, s nějakým místním znakem, nebo něco co je významný pro toto místo.“

• Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?

„Pohovořím o akci, na který jsem byla, větší. Jezdím teda každoročně do Hradce Králové, tam jsou vánoční trhy, ale je to... většinou jsou řemeslný, ale taky jsou to zamíchaný i jiný věci. Ale není to teda, že by tam se prodávalo vietnamské zboží a to, tak ne. Takže si myslím, že ty adventní trhy, který tam teďka jsou na dvou místech, že maj dobrou úroveň a že tam mezitím najdete i kvalitní řemeslný věci, určitě. Takže tam si myslím, že je to takový... že už s tím lidi počítaj, je to větší město, takže tam je to takový úspěšný, bych řekla, jak po stránce prodejní, tak že tam chodí hodně lidí a je to už to taková zajatá akce. Takže si myslím, že je spokojenost na obou stranách.

Ale byla jsem letos v září poprvý v Praze na Kampě. Byl tam vlastně první jarmark regionálních značek. A teda co jako bylo trošku horší, tak samozřejmě platilo se za to víc asi kvůli tomu místu. Oni vám poskytl velkej stánek a teda platilo se tam za ty dva dny šestnáct stovek, což bylo docela dost, jo. Ale si myslím, že zase na druhou stranu to bylo docela úspěšný tým, že je to ve velkým městě, tak je vidět, že ty lidi buďto už jsou líp informovaný, nebo určitě víc finančně zajištěný, že jsou ochotný přidat prostě nějakou tu korunu a koupit řemeslnou věc, na který je vidět, že je opravdu dělaná ručně a doma. A tam teda nemalou měrou určitě přispěli cizinci. Jo, a tam právě ... to navazuje na otázku“

• Co je, podle Vašeho názoru možné, z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?

„...tam jde právě o to, že v Praze určitě bylo atraktivní to, co bylo vidět, že je vyrobený u nás a co neslo takovej znak jako prostě, co se v cizině nevyrábí. Nebo možná vyrábí, ale prostě vypadá to zas jinak. Prostě to, co bylo vidět, jako že to je dělaný u nás. Takovým způsobem... já nevím, materiály, způsob šití, a tak prostě, že je to čistě český výrobek. Tak to si myslím, že hlavně ty cizinci tam přitahovalo. To je ale otázka velkého města.“

Já si myslím, že mě to hlavně tak jako podporuje v tom, zůstat u toho způsobu, kterým to vyrábím a potom využívat ty materiály z kterých vyrábím. Získala jsem tady vlastně kontakt na Sdružení Stránské, to je vlastně na druhý straně Jeseníků, oni tam mají různý akce pro veřejnost...já nejsem úplně přesně informovaná o tom, co tam všechno dělají, ale vím, že dělají různý kurzy, říkají tomu taky Nedělní škola a je to vlastně práce s přírodními materiály, hlavně s vlnou a já ji od nich odebírám jako surovou, kterou potom ještě čistím a z ní různě vyrábím. Takže zájem vlastně o ty výrobky plněný tou čistou ovčí vlnou mě tak nějak utvrdil v tom, že ... který byl v těch větších městech, mě utvrdil v tom, že chci v tom zůstat i na té místní úrovni, jo. A jsem ráda, že právě tady ten materiál vychází tady z toho regionu. A co se týče toho lnu, to jsem byla taky velmi potěšená jako, že se mi podařilo ještě sehnat poslední len, kterej tady byl u nás vyráběnej, ale bohužel po týhle stránce to skončilo. Vlněný látky už se tady nevyráběj. Že sice je to takový propojený vlastně tady s tím místem, protože to dřív byla lnářská oblast, že vlastně len máme i v Hanušovickým znaku. Na tu tradici můžu pokračovat v tom, že dále budu vyrábět ze lnu, ale bohužel už nemůžu říct, že je to náš len. Ale alespoň jsem ráda, že to zůstalo u té vlny a u toho chci zůstat. A to chci zachovat, ať budu prodávat ještě i jinde, třeba v té Praze, anebo i tady. Jinak co se týče druhu zboží, tak v tom žádný rozdíl nějak nevidím, co bych prodávala třeba tam a co tady.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

• Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?

„Tak konkrétně na lidové řemeslníky, nebo lidová řemesla tak to nevím. To jsem se tady ještě ani neptala. Ale určitě můžou přispět tím, že pomůžou propagovat, dejme tomu třeba i v hanušovických novinách, nebo prostě v těch místních tiscích. A pak, že podporují třeba ty jarmarky nebo trhy. Což teďka tady vlastně bylo, že to bylo i za podpory města. To si myslím, že jo. Ale já myslím, nevím jak, ale hanušovický město o to určitě stojí, aby se tady něco dělo.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

• vzdělání

„Vzdělání mám vysokoškolské, teda jsem vystudovaná botanička, ale nějak se mi to tady nepodařilo uplatnit.“

• věk

„Čtyřicet jedna“

• hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost

„Je to moje hlavní činnost. S tím, že před čtyřma rukama jsem skončila s poslední mateřskou a práci se mi sehnat nepodařilo, začala jsem učit v Yamaze, to je jenom práce na dohodu... Ale bohužel, ze začátku jsem měla skoro pětadvacet dětí a teď jich mám sedm, protože je to drahá výuka. Mrzí mě to, nic s tím nenadělám, ale protože vlastně ta Yamaha, kterou učím, tak je z Německa, tam se odvádí dost velké peníze... To nic to jen pro upřesnění. Snažila jsem se tady získat nějaký místo, ale prostě práce je čím dál méně. Vzhledem k tomu, že děti jsou všichni čtyři ještě na základní škole a manžel má dost vytížený zaměstnání, takže si nemůžu dovolit, abych jezdila na celý den třeba pracovat do Šumperka, i když jsem se koukala po nějaký práci a nějak v mimo oboru, nebo i v příbuzným nebo tak, stejně asi bych nic nesehnala, takže jsem se prostě do tohohle řemeslného vyrábění takhle vrhla. Je pravda, že zatím opravdu začínám a ty příjmy nejsou nějak valný. Stíhám zaplatit, co musím plus dejme tomu nějaký materiál, zatím teda ten finanční přínos není nějak moc velký. Je pravda, že bych řekla, že už jako jsem trošku známější, že se na mě třeba i občas někdo obrátí, nebo i že ta kupní síla v tom mém obchůdku třeba na tom Fleru na internetu začíná být trošku vyšší, tak doufám, že se mi to podaří nějak rozjet a že třeba z toho nebudu mít jenom radost, ale i třeba nějaký plat (smích). Nepředpokládám, že by to byly nějaký závratný peníze, ale samozřejmě, když člověk něco přinese do domácnosti, tak je to příjemný. Nevím, zatím nejsem ještě tak úplně rozhodnutá, jestli kdyby se mi naskytila nějaká jiná práce, jestli to prostě už nenechám jako koníčka. Samozřejmě ráda bych se tomu věnovala opravdu profesionálně. Teď to mám teda opravdu jako hlavní činnost.“

Respondent D

„Anonymitu nemusíme řešit, jmenuji se Romana Krestýnová.“

VZTAH K ŘEMESLU

• Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?

„Tak k lidovému řemeslu jsem se dostala tak nějak v podstatě nějakou inklinací. Od mala jsem hodně malovala a v podstatě, tím mě to pořád přitahalo k nějaké výtvarné činnosti a potom určitý vztah k přírodě, takže nevědomky jsem k tomu táhla, až potom později vědomě jsem to začala trochu rozvíjet.“

• Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?

„Tak, byl to hlavně ten vztah k přírodě. Vždycky jsem do přírody jezdila, jezdím. Takže mám kladný vztah k přírodě. V podstatě to už tak nějak koresponduje s tím tak nějak ruku v ruce. Vyplývalo to.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

• Jakým způsobem prezentujete své výrobky?

„No tak, svoje výrobky prezentuji na internetových stránkách, které jsou www.drevorezby.com. V další řadě na různých výstavách a setkáních řezbářů a v neposlední řadě taky na řemeslných jarmarcích.“

• Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

„No tak, řemeslo se pokouším předávat formou kurzů a různých workshopů ve spolupráci tady se šumperskou Vilou Doris. Takže jsou to děti nebo i dospělí, takže tímto způsobem.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

• Jakých akcí, se svými výrobky, se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?

„Tak v rámci regionu Šumpersko se účastním řemeslných jarmarků, různých prezentačních jarmarků, řezbářských sympozií a různých setkání řemeslníků.“

• Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?

„No asi je to Dřevosochání v Loučné nad Desnou, kde v podstatě je nabídnuto široké spektrum všeho možného od řemesla a od přírody. V podstatě je to možnost shlédnout výrobu velkých soch od začátku až

do konce. A v podstatě i různé historické vystoupení, ohňovou show a následně pak řemeslný jarmark, kde vlastně jsou všechny možné druhy řemesel.“

• Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?

„Tak za ne úplně zdařilý, řekněme, že by to mohly být dvě akce. To je jedna v podstatě letní akce Šumperské slavnosti, která je v parku v Šumperku, a v podstatě ne vlastně dvě, ale je jich víc, těchto akcí. Je tam spousta much, které by bylo potřeba vychytat. Takže tady ta letní slavnost, tam by bylo potřeba dosti změnit. Další akcí je například Vánoční jarmark v Šumperku, který v podstatě, myslím si, že není zdařilý, když se podíváte na všechny ostatní města, jak to tam probíhá a funguje, tak ten Šumperk jako okresní město je na tom dosti bídne. V podstatě nebýt muzea Šumperk, které organizuje tento jarmark jednodenní, který má určité gró, určitou úroveň. Tak v podstatě je to hodně slabé. Město se sice snaží, pokouší se, ale já si přesto myslím, že je to málo. Chybí mi tam například nějaké pódium, kde by vystupovaly eventuelně kapely, aby tam byl třeba živý betlém, nějaká živá zvířata, aby byly zaplněné stánky každý den, většinou tam najdete hluchá místa. Nedělá to dobrý dojem, je to takové slabší. A další vůbec, jako když by se tady člověk rozhlédl po okolí, v podstatě tady po tom regionu, po těch okolních vesnicích, tak je to pořád taková slabota. Jsou tam třeba mírné pokusy něco změnit, ale zase naráží člověk na určitou neochotu obecních úřadů. A když bych byla konkrétní, tak například obec Rejchartice, nádherná malebná vesnička, kde v podstatě už probíhal pokus. V podstatě více či méně zdařile. Tam dvakrát opakovaně proběhl krásný řemeslný jarmark, ale přesto co se týče nějaké komunikace s obcí, tak je to pořád na nějakém mrtvém bodě a je to hodně, hodně špatné.“

• Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?

„No tak určitě úroveň je dobré zvýšit tím, že se budou v regionu zviditelňovat především řemeslníci a výrobci ze Šumperska a potom taky určitou kvalitou, že jo. Ono to potom jde tak nějak ruku v ruce. Hlavně si myslím, že by tam měli být upřednostněni tito výrobci. Což nebývává zvykem.“

• Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?

„No tak, moc toho dělat nemohou. Jediné co dělat mohou, tak hlavně nemlčet a ozvat se. V podstatě potom to záleží na těch organizátorech, jak budou ochotni eventuelně naslouchat. Protože je dobré, pokud by nějaký řemeslník cítil, že by bylo dobré něco změnit, něco zlepšit, je dobré to říct, ozvat se. Druhá věc je to, že je to každý řemeslník má většinou milion jiných starostí, než někomu něco vykládat a v podstatě se stará o řemeslo. To znamená, že toho člověk tak moc nenadělá. Že v podstatě přímo třeba na konkrétním řemeslném jarmarku se ozvat, anebo v podstatě připadá mě dosti super třeba tento rozhovor, že nějakým způsobem umožňuje lidovým řemeslníkům se nějakým způsobem vyjádřit.“

• Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?

„Mimo region Šumperk jezdím hodně, řekla bych, že i více než v regionu Šumperk, v podstatě zkušenost mám hodně, spousta. Bývá různý přístup organizátorů akcí a bývají různé nápady. Asi nejvíc mě nadchl přístup Městského úřadu Vsetín, kde vlastně úřednice, které mají na starost řemeslný jarmark, si udělaly o víkendu volno a osobně si šly na hrad Hukvaldy vybrat lidové řemeslníky, které chtějí na svojí akci. To mi docela vyrazilo dech. Další zkušenosti jsou třeba takové zpestření těch jarmarků. Samozřejmě vždycky je dobré ten jarmark nějak obohatit. Takže jen třeba podotknu, že udělá hodně, když je doprovodný program. Může tam být různé divadlo, kapela, nějaké povídání, nebo něco, když se to váže k nějaké akci, může tam být třeba historický dokument, může se o tom povykládat, jak to vzniklo, proč to bylo, co to bylo. Když je to vázáno třeba k vánočním tradicím, tak zase povídáním o těch Vánocích, nebo něco takového. Opět třeba živé betlémy, živá zvířata a různé zpestření, těch nápadů může být spousta. Samozřejmě kostýmy, kostýmovaní lidé, jako třeba prodejci procházející se trhem. Těch nápadů je mraky a mraky.“

• Co je, podle Vašeho názoru, možné zakci pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?

„Na Šumpersku si myslím, že je hodně co dohánět, hodně co zlepšovat. Podle zkušeností, co člověk vidí jinde a tak dále. Zrovna jako v předchozí otázce, tak zpestření těch akcí, jakékoli zpestření.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

• Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?

„Obecní úřady mohou přispět velkou měrou v podpoře lidových řemeslníků. A jak? Myslím si, že zvýšením komunikace. Když bych měla být konkrétní, no tak například při řemeslném jarmarku, když by vztyčný důstojník obešel řemeslníky a v podstatě se jich zeptal na jejich názor, jak se jim líbí na jarmarku, co chtějí zlepšit, udělat třeba takovou anketu. V podstatě nechat ty řemeslníky promluvit a ptát se. Zeptat se přímo jich. Eventuelně i třeba si zajet na nějakou jinou akci, do jiného města. Takže přispět se dá různě, v podstatě si myslím, že to není nemožné a rozhodně by to zvýšilo úroveň a zlepšilo průběh a úroveň pořádaných akcí.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

• vzdělání

„Studovala jsem střední zemědělskou školu.“

• věk

„Je mi čtyřicet let.“

● **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

„Tahle činnost je moje hlavní.“

Respondent E – Jaroslav Beneš (přál si zveřejnit své jméno)

VZTAH K ŘEMESLU

● **Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?**

„Já už vlastně od dětství jsem vyrůstal tady v okolí Mohelnice a zajímalo mě hodně jako dřevo vůbec, jako takový, a když mě vozili naši na prázdniny do Štítů, kde byla naše přízeň, na Březno, kde náš praděd, naše přízeň vyráběla kartáče, tam byly hoblovky, bylo tam spousta dřeva. Tam jsem se hrozně rád, do té dílny, chodil k němu dívat. No a potom jsem vlastně začal tvořit, jak se říkalo lampičky, kočáry. Takže táta mi koupil překlíčku, to bylo tenkrát, to se dalo ve stavebninách, kdo ví kde, pořídít. No a já jsem se už tenkrát snažil namalovat vlastní návrhy a dělal jsem lustry, chaloupky na počasí, trpaslíky, co bylo v té době aktuální. Takže takhle jsem vyrůstal. Pořád jsem věděl, že to dřevo mne jako oslovuje. Takže potom jsem vlastně dospěl až k tomu, že jsem se v té době šel učit na stolaře do Šumperka, kde jsem se vyučil a pořád jsem ale dělal s tím dřevem. Ale jako stolař potom mezitím zas. To znamená osmnáct let minimálně potom, po vyučení, jsem dělal ve stolárně v MEZU. Kde se dělali, já nevím, různé dřevotřískové nábytky a z masivu, jak se říká z čistýho dřeva. A tam jsem prostě teda působil. Mezitím jsem samozřejmě byl na vojně. I na vojně mám zkušenosti, že jsem důstojníkům spravoval různé věci, pentlovky, že jsem měl i úlevy na vojně. Měl jsem z toho vlastně i takovej...že jsem tím profitoval, že jsem toho využil, zkrátka na vojně jsem nemusel být vždycky ve stráži. Ale věděli, že su teda od toho dřeva, tak mě třeba kolikrát dali práci i na té vojně. Takže jsem pořád tak nějak s tím dřevem celej život...měl jsem s tím štěstí zkrátka. No ale po té revoluci, sametové, teda jak se říká, tak mě všeci nadávali, že bych z té stolárny měl odejít. A začít se žít tím, co mě baví. A prostě potom jsem si říkal, mám jít, nemám jít. V té době jsem si říkal, no, uživí mě to? Jenomže, objevil se tady jeden člověk, který mi zadal spoustu práce, byl to v té době podnikatel a vlastně já jsem mu vybavoval spoustu věcí u něho doma. Tím pádem jsem začal jak Baťa, že jsem si vytvořil jako by nějaký malej kapitál, z kterého jsem začal. Nakoupil jsem fošny a začli se sem sjíždět lidi. Tak to začlo. Takže, už potřeboval ten dárek, ten dárek a už to prostě takhle šlo. Takže já vlastně už dneska pracuju nějakých dvacet let na živnostenskéj list. Že se to tak dobře, bych řekl, rozjelo, že mě i lidi vyhledávají z dalekejch krajin. No a ještě navíc tím betlémem teda, před kterým se dneska nalézáme, tak jsem přišel na myšlenku. Protože to je ještě další věc, že lidi mě měli celá léta za blázna, spoustu lidí. Protože už svým vystupováním a obkláním, že chodím v baretu...Řeknu Vám takovej příběh, třeba když jsem se nastěhoval do Loštic, tak ty babičky, vždycky mezi regálama v Jednotě, když jsem si přišel koupit rohlíky, tak říkaly si, šuškal, dívej se, to je ten blázen, co se sem přistěhoval. A já když už jsem tam šel po osmý, pořád jsem to poslouchal, tak jsem jednou vykoul za tím regálem (smích) a říkám té babičce: ‚babičko, ale uvědomujete si, že nebýt bláznů tak dodnes svítíme loučemi. Takže nebyl by Edison, nebyla by žárovka, nebylo by...‘ jenže jí tenkrát vypadla ta taška, jak se lekla. To jsem na ní hukl trochu víc a rozbila si mlíka. Takže potom jsem jí koupil ty mlíka. Je to krásnej příběh, kdy ona se pak tady na sklonku, na konci svého života, objevila podívat na můj betlém, vzniklo krásný přátelství, který je nepopsatelný, akorát že já už jsem jí dlouho nezažil. Ona chodila kolem mě dlouho takhle. Byl to hezkej zážitek. Tak to je tady toto.“

Autorka BP: „Z Vás vyzařuje to, že Vás to vlastně baví, že z toho máte radost.“

● **Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?**

„Tak mě to baví. Kdyby mě to nebavilo, tak se to ani snad nedá dělat. Víte co? Když se vám stane koníček povoláním, je to nejhezčí věc na světě. To se fakt spoustě lidem nepodaří. To, že se mně to podařilo, to byla trochu náhoda, trochu možná to, že mě lidi drží, ti zákazníci, že i rádi sem jedou třeba. Nebo mají i ke mně dobrou vztah. Takže já vlastně takhle tím žiju prostě spousta let.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● **Jakým způsobem prezentujete své výrobky, kromě toho, že tady máte vystavený betlém?**

„No tak já hlavně tady doma, protože já moc nejsem známý. Jak třeba někdo má napsaný: já jsem vystavoval v Rakousku, já jsem vystavoval... Já tady toto vám říct nemůžu. Já jsem nevystavoval dohromady nikde. Mně, už když chtěli výstavu, tak představte si, oni to na mě doslova ušili, že najednou my to už máme, plakáty... a to už jsem nemohl couvnout. Až takhle to šlo do takovejch extrémů, protože oni věděli, že by mě nedonutili dělat výstavu. Oni vědí, že já jsem ty lidi naučil jezdit ke mně. Takže se mi stalo třeba v Medlově, že pan starosta Bergl, co tam byl, tak najednou: ‚ne, to už je domluvený, to už se nedá couvnout, už jsou plakáty.‘ Já jsem opravdu musel vystavovat. Tak to pro mne bylo až takový lišácký, co na mě ty lidi tenkrát nahráli. Jináč ty výstavy samozřejmě jsou u mě jednou za rok, tady jak vidíte ten betlém. Já zde sdružuju vlastně svoje kamarády, kteří malujou s kterými jsou obklopenej, malíři jako Pavel Alexandr Ta'oun, Petr Hercig, kterej mi

vymaloval vlastně na můj popud pozadí toho betléma a s těmito lidmi já spolupracuju léta. No, teď třeba poslední mám takovej návrh, byla tady operní zpěvačka na jednom koncertě, jsem byl v rodné obci svého táty ve Vranové Lhotě, kde se objevila nějaká Marie Kateřina Korbelová, operní zpěvačka, která mně třeba teďka dala aj pro Petra návrh, že ona tady udělá koncert, že by hrozně ráda zpívala ve zdejší synagoze, ale jenom za podpory, že my uděláme za jejíma žádama výstavu. Že ona o nás bude mluvit. Což mě teda potěšilo, je to teda velký, jako že o to stojí, nebo že vůbec sem jela do mého domu, že ona vlastně nemusela vůbec se sem chodit dívat, takováhle osobnost, která dneska má konzervatoř. Já jí říkám, že vůbec se sem vážila cestu a víte, co mi řekla, že nejraději mluví s uklízečkama (smích). Tak to mně potěšilo, byla velice lidová a velice jsme si popovídali. Takže náš vztah se taky prohloubil. Takže co tím chcu říct. Že je spousta náhod mezi tady tím, o těch výstavách, že najednou se někde objevíte, někdo vás někde chce, třeba mně volaj z různých koutů republiky, abych přijel tam na jarmark. Jenomže já už s časovejch důvodů dneska nemůžu, já fakt si vyložené vybírám. Pojedu třeba na dva jarmarky za rok. Takže já prezentuju hlavně fakt ve svém domě ty věci a už to prezentuju tím, že po mně tady zůstanou ty hmotný věci mezi lidma. Třeba i v Lošticích. A ještě mě potěší několik takovejch věcí, že už i zdejších loštickéjch občanů touží mět něco ode mě. Z mého domu, nebo prostě z mejch výtvorů. Takže to se málokterýmu umělcovi podaří, aby za života byl uznanej i ve svém městě. A já si mylím, že tady k tomu to spěje.“

● **Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?**

„Se mnou je to těžký, já rodinu takhle nemám. Mně se život moc nevyvedl, to znamená, já jsem se jednou rozved. Teď žiju s paní, ta už má svou rodinu. Děcka mně už od jejích dětí říkají dědečku, takže já su takovej adoptovanej dědeček. Teď už ta jedna má takovej vztah, tak nevím, jak to dopadne, co se z toho vyvrbí, ale jako já nemám komu to předávat. A já třeba sám se učím a já říkám, že celej život se učíte. Ještě takhle, člověk je brzo starej a pozdě chytřej. To je takový heslo. A já se pořád učím a já říkám, koho já mám učit. Mne kdyby měl někdo učit, tak buď se rozčílím, protože ten člověk by nejel podle mejch kolejí. Totiž, já jsem začal zaučovat mou paní, s kterou žiju čtrnáct let, o které mluvím, ta Dana, která je vymalovaná i v podobě toho anděla tam v pozadí, a právě to je ten systém, že třeba toto jsou už její řezby. Tady ty květiny, dělá hodně vařečky, figurální tvorbu zatím neumí. Já když jsem ju začal učit, ta paličatost třeba u ní... když chcete dělat mistra, buď ten učeň poslouchá, nebo se na to vykašlu, jak se říká. Každěj musí trochu slevit. Já bych ani nemohl někoho učit.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● **Jakých akcí se svými výrobky zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?**

„Regionu? Tak třeba Loštickéjch slavností, už abych neporušil tradici tady v Lošticích, že su občan, tak samozřejmě starosta se mnou počítá vždycky na Loštický slavnosti. Ty jsou každěj rok vlastně a je to takový vlastně, jak bych řekl, je tady tvarůžkovéj král. Máme tady určitý obřady a já tam prostě teda su s těma svejma zvířátkama a řežu tam takový ty drobnosti na náměstí. A někdy tam mám i obřad. Třeba stalo se, že jsem pro Loštice zhotovil...protože tady máme šachisty, dost úspěšný, šachovej klub, tak jsem pro ně zhotovil na popud toho hlavního pána, pana Olivera, kterej to tady vede šachovnicu, jako putovní pohár, která se konkrétně předávala na těch Loštických slavnostech. Takže i pro město jsem udělal spoustu zajímavejch věcí, jako že třeba i prezident Klaus má ode mě, když jel po Moravě, vlastně, tak starosta ho chtěl dovízt ke mně do domu, jako pana prezidenta, ale bylo to zavrhnuto nějakou paní, která mu tu cestu navrhla. Takže on mohl maximálně do tvarůžkáren na dvůr no a do muzea. A on právě chtěl vynechat třeba muzeum, že by to byl pro něho zážitek, aby se přišel podívat na náš betlém. No a tak, že takto vzniká takový pnutí různý, kdy bylo tady několik takovejch osobností jako Vlček, předseda poslanecké sněmovny, nebo Jandák, ministr. Ale já si tady s těma lidma bohužel nemám o čem povídat. Oni sem přindou, sice se podívají, já to udělám kvůli městu, že to chce starosta a tím to skončilo. Teď jsem možná odbočil, někde že?“

Autorka BP: „Nevadí, ale já na to navází otázkou.“

● **Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?**

„Vy jste se ptala na to, v tom regionu, kde že reprezentuju. Tak to jsem řekl, to město hlavně reprezentuju a jinač tady v okrese...“

Autorka BP: „Z hlediska organizačního Vám to nejlépe vyhovovalo kde?“

„Měl jsem radost, když jsem to udělal třeba pro ty postižený děcka, tady v Mohelnici třeba, že jim to taky něco dalo, protože tam jsme třeba taky byli pozvaní. To je to Okýnko, kde jsou ty děcka postižený, tak tam oni udělali jakoby na jaře vždycky takový nějakěj jarmark. A my jsme tam byli účastní. Tam nešlo vyložené o žádněj výdělek, ale o to, abysme jim udělali nějakou radost v té škole. Takže z toho mám takovej dobrej pocit. To jsou tady takový akce okolo, Mohelnice, Loštice a jinač říkám, žádný výstavy okolo nedělám moc.“

● **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„Ne zdařilé? Aha. No, tak to jsou zas třeba konkrétně mě zvali do Zábřeha. Byl jsem tam jednou a pak jsem zjistil, že jsou tam Vietnamci, tak to se mi právě nelíbí, já bych chtěl, aby tam byla lidová řemesla. Já nejraději právě jezdím mezi šermíře, třeba někde, kde ukazují, jak se třeba ve čtrnáctém století bojovalo.“

Kdy si na sebe museli udělat ty drátěný košile z podložek, všechno si vytvořit rukama. Dneska se už nic takového nedá sehnat. Meče, to znamená dobrou kovář, dobrou zbrojír... Tam se setkáte totiž na těchhle akcích se spoustou řemesel. Platněři, zbrojír, já mám od spousty lidí dýky, které jsem koupil. No na těchhle akcích je nejvíce řemesel. Kde se šermuje, kde oni pozvou někoho a tam oni nedopustí, aby byli Vietnamci.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„Tak to jsem už tak nějak řekl.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?**

„Co mohou udělat? To musí udělat ti organizátoři. Nedovolit právě tady přístupu jiných. No aby to bylo fakt jenom řemeslo. Aby tam byl fakt třeba kolář. Koláři už úplně vymřeli, to jsem snad neviděl široko daleko. Košíkáři, taky pěkný řemeslo. Takže, aby tam zvali tady tyhle lidi. Ti organizátoři. My jako to nemůžeme ovlivnit, my co to vyrábíme. My jsme vlastně někde za kamnami, když to řeknu. Když nás někdo pozve, tak jdeme.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území regionu Šumpersko?**

„Tak třeba na Bouzově jsem byl taky jednou, to bylo v parku. Pak v Rosicích u Brna, to je taková akce, kde mě pořád zvou už osmý rok a furt chodí pozvánky. Nemám čas. Letos už se tam chystám do Rosic. To jsou ty šermířský turnaje. Třeba turnaje, jak byly turnaje na dřevce s koněma a tak dál. Ty Rosice třeba, Bouzov, Úsov taky byla dobrá akce.“

● **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?**

„Co mám na toto říct? My jsme furt jako nástroj. To znamená, mě někde pozvou, já si tam dělám na místě. Ti organizátoři, když to organizují, tak musí nad tím přemýšlet. Musí nad tím přemýšlet víc. Musí se zamyslet nad tím, co tam udělat, aby to lidi přitáhlo. Třeba už to, že děláme na místě, že předvádíme lidem. Vyřezávám třeba. To je důležitý. Ne, že jenom přijdou a vidí vyřezaného ptáčka. Já tady taky u toho betléma řežu pro děcka, proto oni mě to berou pod rukama. To je asi to hlavní.“

Třeba Vladislavské jarmark v Mohelnici, to jsem taky ještě zapomněl zmínit. A ty jezdím už kolik let, na vladislavský jarmarky. Ty začala pořádat paní Jirásková, vedoucí kulturního střediska, nakonec jste tam byla, takže to je taky jedna z pěkných akcí. Na tu jsem třeba nevzpomněl. Kde vlastně jsme v tym kulturáku a každé předvádí to své řemeslo. Nakonec víte, že tam byl i ten tkalcovské stav. Bylo tam kdovíco, že? To jsou dobré akce. Takhle by to mělo vypadat. To byly fakt všechno řemesla čistě.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

● **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

„Aby nás nebraly jak nějaký velký podnikatele, aby nás tak nebraly. Aby nás braly, že my to musíme vytvořit rukama a že já to vytvářím potom moc, moc hodin na tom mám. A pak někdo přijde a řekne, že to nemáte natřeno nějakou hygienickou barvou, nebo jste použili nějaké lepidlo...a oni jsou schopni mě takhle zničit na nějakých takových věcech. Vždyť to je ubohost těch úřadů, ubohost. Protože ať si každé zkusí ten špalek nebo cokoli vzít do ruk a dělat rukama a pak poznaj.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● **vzdělání**

„Vzdělání jako stolař, vyučenej. Vyučenej jako stolař, takže dokážu si to dřevo dát dohromady. Nejsu uměleckej. Já si myslím, že to není ani o škole. Je to spíš o těch nápadech, o rukách.“

● **věk**

„Věk mám padesát dva let.“

● **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

„Dneska už to provozuju jako hlavní činnost.“

Respondent F

VZTAH K ŘEMESLU

● **Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?**

„Lidovému řemeslu se věnuji asi deset let. Již od dětství se mi hrozně líbilo sklářství. Je to možná tím, že jsem bydlel s rodičema kousek od skláren. Tam jsme se občas zašli podívat, když byl Den otevřených dveří, nebo jsme tam byli také párkrát se školou. Asi před deseti lety mi hrozilo ve firmě, kde pracuji, propuštění. Hledal jsem tedy nějakou alternativu, co bych mohl dělat a co by mne bavilo. Když jsem řekl manželce, že budu asi něco vyrábět ze skla, tak mi řekla, že jsem se asi zbláznil. Od té doby jsem absolvoval různé sklářské kurzy a navázal spoustu zajímavých kontaktů, které mi pomáhají se v tomto směru rozvíjet.“

● **Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?**

„Baví mne to a taky to jsou pro mne ta zadní vrátka. Kdybych přišel o práci, tak se tím zkusím živit.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● **Jakým způsobem prezentujete své výrobky?**

„Své výrobky prezentuji a prodávám většinou na řemeslných jarmarcích a různých folklorních akcích po celé republice. Občas se také zúčastním nějaké poutě, nebo obchodní akce. Ale tam je většinou drahý nájem, protože organizátoři na těchto akcích moc nezohledňují lidová řemesla. Občas také něco dodám do nějakého obchodu, ale tam to většinou chtějí pouze do komise, také jejich marže se mi zdají neúměrné, občas jsou také problémy se zaplacením za výrobky, a proto tento způsob prodeje moc nevyhledávám. Prezentace na internetu, i když je asi dobrá, tak poté co jsem zjistil, že mi mé výrobky byly zkopírovány, tak jsem od toho také upustil. Takže hlavně jezdím na ty řemeslné jarmarky.“

● **Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?**

„Zatím to nikomu nepředávám, stále se sám učím. Možná jednou. Asi dětem, nebo vnoučatům, jestli o to budou mít zájem.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● **Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?**

„Slavností města Šumperka, Mezinárodního folklorního festivalu v Šumperku, vánočního jarmarku v Šumperku, řemeslného jarmarku v Zábřehu a Rejcharticích, folklorního festivalu v Mohelnici, byl jsem také na řemeslné výstavě v Polici, občas se zúčastním i nějaké pouti tady v regionu. Ovšem nejsem na každé akci každý rok, vždy nějakou vynechám, podle toho, jak mi to čas dovolí.“

● **Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?**

„Každá akce, z těch co jsem vyjmenoval, je úplně jiná. Nejkrásnější řemeslné akce jsem zažil v Polici a v Rejcharticích. To jsou snad jedny z nejmenších vesniček v regionu - úžasná atmosféra, žádný nájem, zajištěné občerstvení a lidí přišlo daleko víc, než ty vesnice mají obyvatel.“

● **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„Myslím si, že vánoční trhy pro lidová řemesla by neměly být venku, ale třeba v kulturáku. U letních akcí mi chybí hlavně kvalitní doprovodný program. Také mi vadí, že některé akce nemají dostatečnou propagaci a spousta lidí se o nich ani nedoví. Kolikrát se o nich nedoví ani lidová řemeslníci, že taková akce existuje. Také mi na některých akcích chybí lepší zázemí pro stánkaře, aby člověk přijel a nemusel složitě nic zajišťovat. Dlouho hledat organizátora, shánět připojení na elektřinu, WC, kontejnery na odpad a podobné věci. Kolikrát člověk dlouho čeká, než se doví, kde si má postavit stánek a vy potřebujete rychle postavit stánek, vyskládat výrobky a někde zaparkovat, protože parkování také nemáte většinou zajištěné. No, našlo by se toho ještě víc.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„Myslím si, že by hodně pomohlo, pokud by organizátoři nevyžadovali od lidových řemeslníků žádný nájem a těm, co předvádí své řemeslo, ještě přispívali nějakou finanční částkou. Mimo region jsem se s tím párkrát setkal a zvýšilo to úroveň. Přibýlo lidových řemeslníků a ubylo překupníků.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidová řemeslníci?**

„Lidová řemeslníci? Podle mne, ti toho mohou udělat hodně. V první řadě provozování lidového řemesla nezačíná a nekončí pouze rozbalením a složením stánku a vybalením svých výrobků na pult svého stánku. Je to smutné, ale takhle vidím, že to občas funguje. Myslím si, že lidový řemeslník by měl být tak trochu i ‚divadelníkem‘. Nabídnout zákazníkovi nejenom ten svůj výrobek, ale i kus atmosféry, která v minulosti prodej lidových výrobků provázela. Tím myslím, mít pěkný stánek s dřevěnou konstrukcí a plachtou, historické oblečení, pokud možno veškeré doplňky sladěné do historického stylu. Nelíbí se mi třeba kolem stánku různé banánové krabice a plastové přepravy. Velkým přínosem pro zatraktivnění lidového řemesla jsou i praktické ukázky výroby. Pěkné je taky mít na stánku jeden, nebo více výrobků, které přilákají pozornost. Já třeba vozím některé výrobky, hodně pracné, o nichž vím, že se jen tak běžně neprodají, ale návštěvník si je rád prohlédne a taky na nich vynikne krása řemesla. Samozřejmě na stánku mám i rukodělné drobnosti, které jsou finančně dostupné i pro děti. A to si myslím, že je také důležité. Lidé se pokochají tím velkým a nakonec koupí to malé.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?**

„Těch akcí, kde se mi líbilo, je víc. Třeba folklorní festival v Klatovech. Kromě dobré organizace a kvalitního zázemí se mi líbilo, že stánky byly umístěny kousek od pódia, kde probíhal celodenní program. Návštěvníci tak mohli poslouchat program a při tom si prohlížet stánky. V Mělníku, nebo v Českém Krumlově si mi líbil přístup organizátorů, kteří dbali na to, aby lidová řemeslníci byli historicky oblečeni a předváděli řemeslo. Jsou tam jenom čistá řemesla.“

● **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?**

„To co jsem již říkal. Také si myslím, že by se mělo konat víc akcí v neděli, protože soboty se hodně překrývají a v neděli pak není kam vyjet.“

PODPORA OBECNÍCH ÚRADŮ

● **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

„Myslím si, že každá obec by alespoň jednou do roka mohla pořádat kvalitní akci za účasti lidových řemeslníků a to nemyslím Velikonoce a Vánoce. Na tuhle akci by měla lidové řemeslníky pozvat s dostatečným předstihem, ne dva týdny před akcí, protože některé akce si zajišťujeme půl roku dopředu. Organizaci téhle akce by obec neměla svěřovat komerční agentuře, ale měla by si jí organizovat sama, měla by ji dát na internet a to i s programem. V regionu je přes sedmdesát obcí, kdyby se domluvily a každá to měla v jiném termínu tak ani z regionu nemusím vyjždět. Opak je pravdou. Obce by přes informační centra neměly podporovat a propagovat jenom ty, co jsou regionálním produktem, ale také ty ostatní lidové řemeslníky. Měly by mít veřejnou databázi všech lidových řemeslníků, co jsou v regionu. U nich uvedené řemeslo, kde mají provozovnu apod. Také by bylo dobré, pokud by obec na lidová řemesla občas pustila nějakou tu korunu, nebo zařídila dotaci.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● **vzdělání**

„mám střední školu.“

● **věk**

„Čtyřicet šest let.“

● **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

„vedlejší činnost.“

Respondent G

VZTAH K ŘEMESLU

● **Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?**

„Tak já jsem se k tomu dostala vlastně přes moji babičku, protože vyrůstala jsem v Brně a moje babička bydlí na vesnici u Znojma. Ona vždycky byla strašně šikovná, háčkovala, pletla, vyšívala. A mě to strašně bavilo, a protože moje maminka mě to tohle to nenaučila nikdy. Nebo ona šila spíš doma, ale měla hodně práce s domácností, tak jsme si se sestrou spíš hráli s panenkami. Ale vždycky, když jsem přijela k babičce, tak jsme něco vyráběly a babička, protože pracovala ve školce, tak taky to uměla s dětma dobře, takže jsem se prostě naučila háčkovat, plést, vyšívat a vyrábět různé dárky. A prostě všechny možné materiály i přírodní materiály jsem vždycky s kamarádkou nasbírala kolem, slámu a všechno možné a vyráběly jsme, co se dalo. Dalo by se říct, že tu lásku k tomu vyrábění mi předala ona. To byl opravdu ten první impuls a potom druhý takový asi větší impuls, nebo větší spíš v tom směru, co třeba teďka dělám já, protože už moc nepletu, neháčkuju, ale spíš vyrábím ještě jiné věci, tak to mi dala potom jedna paní v družině, družinářka, s kterou jsem pracovala jeden rok, když jsme se s manželem přestěhovali. Tak první rok práce byl pomáhat tady té paní v družině, která vyráběla taky spoustu věcí, právě s těma dětma. A bylo to už víc o takovém používání různých jiných materiálů, než jsem byla zvyklá s babičkou. A hlavně to bylo hodně o takovém rozvoji fantazie. Což bylo pro mě zase něco nového. Protože já jsem nikdy nějak moc nemalovala, moje sestra malovala hrozně pěkně, vždycky koně malovala, nebo nějaké prostě konkrétní postavy, ale já jsem nikdy nebyla perfekcionista a pro mě prostě něco krásně vystříhnout, nebo vymalovat, pro mě to bylo většinou trauma. A tady ta paní, tím že vyráběla s dětma, tak s dětma na tom přeci jenom, aby to bylo perfektní, tam se na to tolik nehlédlo. A bylo důležité, aby s toho byl krásný, prostě nějaký umělecký výsledek. A to mě začalo moc bavit. Uvědomila jsem si, že můžu zapojit svoji fantazii, a proto jsem vymýšlela takový nějaký nový nápady, nové projekty, kdy jsme prostě s dětma mohly vytvářet z různých zase materiálů jiných, s kterými jsem nepřišla do kontaktu dřív s babičkou. Protože už to bylo jakoby novější zase, zase jiné věci. A to byl vlastně takovej druhý impuls, kterej nastartoval to, že mě to doteďka pořád baví a víc a víc vymýšlím různé věci a je to pro mě takový obohacení.“

● **Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?**

„No, tak teď těch důvodů začíná narůstat víc a víc, ale ještě než jsem měla děti, tak to bylo to, že mě strašně bavilo něco vytvořit, vidět, že se to jen tak někde v obchodě nekoupí a že tím můžu obdarovat druhého člověka. Hrozně ráda dávám dárky, vyrábím dárky, a protože si myslím, že když jsem něco začala vyrábět, tak jsem přemýšlela o tom člověku, jaký má rád barvy, jaký druh dárku ho potěší. A právě proto, že jsem tohle to nenašla v obchodech, tak jsem to vymýšlela sama a to je vlastně důvod, proč já jakoby vyrábím dál, nebo to prostě začalo zase tou touhou obdarovávat. Ale teďka to bylo takové období, kdy jsem byla hodně unavená, protože teď mám dvě malé děti, je to s nima hodně práce a oni mě moc nenechají tvořit, tak jako že si vytáhnou na stůl v kuchyni spoustu věcí a začnu si tam něco vytvářet, to by děti začaly se mnou, takže takové ty věci, které jsou jakoby náročnější. Nebo ty materiály nejsou úplně takové, že bych chtěla, aby mi je rozcupovaly, tak většinou začínám tvořit večer, když už jdou děti spát a můžu vyrábět různé věci, které jsou pro mě obrovským odpočinkem. Že je pro mě důležité, aby když už začnu něco dělat, tak abych si mohla

odpočinout, abych mohla vypnout, abych si mohla pustit nějakou hudbu u toho, abych mohla prostě mít radost i z té výroby. Nejenom prostě z toho výsledku. Ale i z toho vyrábění, protože si myslím, že to je obrovská terapie, když člověk může vyrábět a je to radostí. A teď ještě další důvod v tom je, že když teďka vyrábím i víc věcí na prodej, tak potom ta radost z těch lidí, protože, teď jsem se zaměřila na bižuterii a vidím tu ženu, která si vezme ty naušnice a úplně ji to rozzáří, je to radost vidět jí. A někdy mě to přijde jako větší odměna, než ta finanční (smích). Vidět prostě ten výsledek, že jí to opravdu sluší. Nebo mojí dceři, když jí udělám novou čelenku, nebo novou sponku do vlasů a ona je úplně nadšená, chodí s tím a moc jí to sluší a já jsem ráda, že tady ty věci mohou sloužit i tady k tomu. K té radosti druhých lidí.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

Autorka BP: „Z toho vyplývá, že prezentujete své výrobky. Mohu se zeptat:“

• Jakým způsobem ještě prezentujete své výrobky?

„Kromě toho, že moje dcera chodí v mých věcech, chodí do školky, a paní učitelky se ptají: ‚a kdo ti to vyráběl? Zase maminka? A kde to maminka prodává?‘, tak mám rozpracovaný webový stránky, protože už bylo hodně lidí, kteří se mě právě ptali, kde by mohli sehnat tady ty výrobky ještě mimo těch míst, kde to prodávám. Takže tady to jsou ty způsoby. Je víc těch lidí, který jsem třeba obdarovala, a zase se jich ptají jejich kolegyně v práci, kde je ta možnost, takže takové chodící reklamy. Těch je asi nejvíce.“

• Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

„Takže mým? Jak bych to řekla. Pokrevním pokračovatelem nejvíce je asi moje dcera, kterou učím vyrábět různé věci a je v tom moc šikovná a já jsem moc ráda. Ale měla jsem možnost mít i nějaké workshopy, kde jsem mohla učit ženy tady těm věcem, vyrábět některé z těch věcí, které já vlastně vyrábím na prodej. A myslím si, že to je hrozně fajn právě spojit tady tu práci s opravdu takovým relaxem, pro ty ženy zvlášť, které třeba jsme maminkama, nebo tak, že je to pro nás obrovská terapie. A potom uvítaná radost z toho výsledku, když to jsou věci, který třeba vypadají složitě a přitom nejsou tak složitý, a ten výsledek je moc hezký. Tak to potom jsou opravdu překvapení a o to víc je to potěší, když jim pak někdo řekne, že oni normálně nevyrábí, a když jim někdo řekne, jako nevěří jim, že to udělaly ony, tak to je potom hrozně fajn. A tak vlastně učím děti, menší děti, vyrábět různé věci, které jsou samozřejmě přizpůsobené k tomu, aby to mohly zvládat ty dětský ručičky, aby zvládaly s nůžkami, ale je to zase jiný, domýšlet, aby se nestříhly, nespálily, ...Je to jakoby větší práce, ale děcka jsou taky moc šikovný a mají hlavně velkou fantazii, takže to je krásný vidět je.“

Autorka BP: „Myslím si, že v dnešní uspěchané době je hodně důležité si odpočinout a odreagovat se.“

„Ano, je to moc fajn vidět potom opravdu ty výsledky u těch lidí, kdy člověk ví, že se věnují úplně jiným věcem, opravdu, že jsou v práci, kde přemýšlí a najednou prostě musí dělat rukama něco a zapojit zase přemýšlení v jiné stránce a je to moc fajn“.

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

• Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?

„Takže vzhledem k tomu, že jsem právě byla delší dobu na mateřské, tak před mateřskou jsem se zúčastnila předvánočních trhů, které tenkrát ještě dřív byly tady v Šumperku v muzeu, což bylo strašně fajn, protože tam opravdu byla atmosféra taková hrozně příjemná a i to místo bylo strašně fajn. Bylo to tam opravdu vždycky naplněné lidmi a i ta komunikace mezi těma prodávajícíma byla strašně fajn. Teď se to přemístilo do Pavlinina dvoru, což je taky moc krásné místo, ale vzhledem k tomu, že je to venku, tak je tam velká zima a není už to tak příjemné i pro ten pobyt celkově. I pro komunikaci s těma dalšíma prodejce. A je pravda, že jsem si ani moc nevěšimla, nemohla jsem obejít ani ty ‚konkurenční‘ stánky, abych se podívala, co tam třeba mají, protože jsem to třeba opravdu nestíhala. Měla jsem možnost mít i svoje věci na předvánočních trzích tady v Šumperku, co byly i na jiných místech. A ještě vlastně mám umístěné některé věci v obchodech s bižuterií tady, což už vlastně není v rámci těch trhů, nebo jarmarků, ale je to v rámci obchodů. Ale teďka právě mám už zřízený živnostenský list a chtěla bych se víc zapojit do různých jiných jarmarků a farmářských trhů pokud to bude možný a mít nějakou větší možnost prodeje těch věcí. Protože už se mi to kupí víc a více.“

• Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?

„Vzhledem k tomu, že jsem se teďka jich moc nezúčastnila ještě, takže ty předvánoční trhy byly moc fajn, ale třeba, jak jsem právě zmínila, že bych chtěla nějakým způsobem se dostat mezi farmářské trhy, kdy vlastně si myslím, že tohle je strašně dobrá příležitost pro lidi, kteří mají rukodělné výrobky a zúčastnit se těch prodejů, protože právě je to tam všechno takové farmářské, lidové a opravdu tam moc není možnost vniknout takové té průmyslové výroby. Což je strašně fajn a myslím si, že víc a víc lidí navštěvuje právě tady ty trhy, protože vidí, když je něco opravdu, jak bych řekla, vyrobené rukama, prostě handmade, tak to má určitou kvalitu a má to takový punc jedinečnosti. A myslím si, že víc a víc lidí to v dnešní době začíná mít v oblíbenosti. Kolikrát je to na úkor toho, že ví, když by to sehnali z nějaké továrny, tak to třeba bude levnější, ale je v tom takové určité kouzlo. A myslím si, že stejně tak je to i s bio ovocem a zeleninou, že opravdu na těch trzích jsou ty produkty sýrů a masa a všeho možného tím, že je to prostě s domácích zdrojů, tak je to zase o něčem jiným“

a víc a víc lidí v tom získává oblibu. A je ta navštěvovanost větší. Takže si myslím, že tohle je moc fajn tahle ta příležitost.“

• **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„Vzhledem k tomu, že jsem se opravdu nezúčastnila ještě moc těch akcí, tak jak jsem se již zmínila o těch vánočních trzích, tak nebylo úplně dobré, že to bylo venku. Že když to srovnám opravdu s tím muzeem, tak to bylo naprosto úplně o jiné atmosféře a neřku-li, že tam byla strašná zima venku. Ale já jsem třeba byla vybavená, oblečená jsem byla hodně, ale i právě přišlo, bylo to takový nepříznivý a z hlediska i těch návštěvníků. Že to bylo takový, že oni tam opravdu, přestože tam byly stany postavené, tak oni tam chodili v takovém blátě a nebylo to příjemný nejenom z hlediska prodávajícího, ale právě sama nevím, jestli bych se takových trhů zúčastnila. Třeba táhnou sebou dvě děti a vědět, že tam někde bude pršet a prostě zmokneme a bude to takový nepříjemný. To mě mrzelo a myslím si, že jsem nebyla asi jediná. A taky jsem právě hodně slyšela od lidí, že vlastně nebyla reklama tady k tomu nějaká velká. Že možná bylo někde v nějakém šumperském magazínu vydáno, že budou tady tyhle trhy v Pavlinině dvoře, ale vlastně spoustu lidí to nevědělo. Nebyly nikde žádné plakáty, co se týkalo tady té reklamy, si myslím, že to nebylo úplně zdařilý po téhle stránce.“

• **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„Vzhledem k tomu, že se právě pídím po takových informacích, kde bych mohla udat ty své výrobky, kde bych mohla se zúčastnit toho prodeje. Asi mě napadá zpřístupnit možnost informační i fyzicky zpřístupnit. Třeba bych se chtěla zúčastnit farmářských trhů, a tak doteďka nevím, jestli je to pro mě možné, ale určitě bych chtěla zjistit o tom víc, ale opravdu ani nevím jak. Myslím si, že ty informace kolikrát chybí, pokud někdo opravdu nemá někde známé, kteří mu nabídnou i možnost prodeje tam nebo tam, tak si nejsem vědoma toho, že jako začínající prodejce více méně nejsem opravdu informovaná dobře. Možná je to mojí chybou, nevím, kde se třeba dostatečně informovat. Ale i to málo, co jsem se informovala, nevím... Zvýšení úrovně řemeslných akcí by možná pomohla právě ta větší informovanost i veřejnosti.“

• **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?**

„Já právě v poslední době zjišťuju, že je opravdu strašně moc šikovných lidí a myslím si, že to vážně v tom, jít do toho. Jako opravdu si říct ano, mám na to, jdu do toho. A možná, že to je i takovou českou povahou, že jsme takový, že se třeba nepovzbuzujem tolik navzájem, že třeba nemáme dostatečně velký sebevědomí k tomu prostě vylézt s tím produktem na trh a říci, to by mohl někdo koupit a to by mohlo být dobrý. A myslím si, že to kolikrát vážně v samotných lidech. Že potom tím pádem prostě, když člověk do toho sám nejde, neudělá třeba ten první krok, tak jako...věřím, že třeba i ta informovanost se o více možnostech je taky o tom. Já sama na sobě vidím, že já hrozně ráda vyrábím tyhle ty věci, je to pro mne úžasným relaxem a radostí, ale nejsem obchodník velké. A potom to vážně tady po té stránce, protože třeba nejsem z těch, který by hnedka řekli, moje věci jsou nejlepší, kupte si to, ale asi se to prostě budu muset učit nějakým způsobem. Ale vyjít prostě opravdu a jít do toho.“

• **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?**

„Já jsem právě teďka, v této pauze po pěti letech, ještě nestihla vyjet. Ale právě když jsem před těma pěti rokama měla možnost, byla jsem na jedněch slavnostech v Chrudimi, tak tam jsem byla překvapená hodně. Tam opravdu bylo to zázemí pro stánkaře, obrovská reklama, obrovská návštěvnost. Tam to bylo naprosto užasné tady po téhle stránce, tam je to opravdu pravidelně, myslím, že to tam bývá vícekrát do roku, že ten prostor tam pro to je, který je obrovský, hraje tam i živá hudba a přijíždí tam, myslím si, Francouzi se sýrama, kteří jsou tím známí a lidi opravdu tím, že jsou na to zvyklí...Tak jak to třeba tady už začíná s těma farmářskými trhami, že prostě se vědělo, že je to první pátek v měsíci a už prostě to lidi tak nějak trochu získávali, dostávali do podvědomí. Tak tady ty slavnosti byly opravdu strašně moc navštívený a takový radostný. Bylo to tam vidět, že je to něco, na co se tam lidi opravdu těší a co je tam takovým povyražením pro to město a zároveň hrozně příjemný i pro tu atmosféru mezi těma prodávajícíma. Bylo to moc fajn.“

• **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumperku?**

„No, přemýšlím. Zvětšit prostor (smích)? Možná právě, když třeba jsou určité akce skloubený s těma možnostma být v tom Pavlinině dvoře, tak to nějakým způsobem propojit. Protože tam třeba bývají nějaké akce pro děti, třeba na Den dětí různé aktivity jako skákací hrad, různé akce a když už jsou potom nějaké stánky, které jsou v parku, tak není to moc propojené. Není tam taková určitá propojenost mezi tím, což si myslím, že je škoda. Nebo nějakým způsobem i tady na náměstí to propojit, udělat nějakou větší akci, kde tam třeba nebudou jenom kolotoče a nebude to třeba jenom o těch vietnamských stáncích, ale otevřít to právě tady těm rukodělným věcem a možná uzavřít to tady těm ‚továrním‘ produktům, protože si myslím, že potom to je taková zvláštní konkurence.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

• **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

„Tak znovu se vrátím k té informovanosti. Prostě nějakým způsobem nabízet, že je možnost, že budou tady ty akce, je možnost se tady toho zúčastnit a třeba mít i tu možnost neplatit velké nájemné. A aby se toho mohli zúčastnit i lidé, kteří to mají jako vedlejší činnost a nemají to jako hlavní zisk. Takže si myslím, že obecní úřad může určitě být víc vstřícný pro tady ty lidové řemeslníky.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

• vzdělání

„Moje vzdělání, jsem diplomovaný specialista v oboru sociální a teologické činnosti, takže tady ta lidová řemesla jsou pro mne opravdu jako koníček, ale důležitý.“

• věk

„Je mi třicet jedna let.“

• hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost

„Mám tady tuhle činnost jako vedlejší živnost.“

Respondenti H

VZTAH K ŘEMESLU

• Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?

Hž: „Jako z nouze cnost. Onemocněla jsem a byla jsem odkázána na lůžko a tím pádem jako co dělat celý den. Tak jsem se naučila drátovat, první to bylo vlastně pro kamarády, pro známé a pak to přerostlo v to, že už toho bylo tolik, že se to začalo prodávat. Takže vlastně jenom ze zdravotních důvodů.“

Hm: „Já jsem se k tomu dostal jako slepý k houslím, protože jsem musel řídit ženě vždycky na jarmarky. Tak jsem začal dělat svíčky. Taky mě to bavilo, že jo. Jelikož to není moje hlavní práce, tak ještě dělám úplně něco jiného.“

• Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?

Hž: „Že nás to baví, že něco člověk tvoří sám za sebe.“

Hm: „Je to tvořivá práce.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

• Jakým způsobem prezentujete své výrobky?

Hž: „Jednak díky jesenickému produktu, že nás prezentují přes informační centra v Hanušovicích. A vyjždíme a máme vlastně zboží v jednom obchodě v Šumperku.“

• Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?

Hž: „Při jarmarcích, třeba jezíme se spolkem ručních řemesel a tam přímo, že se předvádí. Takže při jarmarcích nebo takhle čistě předvádíme a případně, když někdo chce, tak učíme přímo na tom trhu a manžel třeba...“

Hm: „... byl jsem ve škole, to bylo jenom jednou, mě pozvali na Bouzov. Tam jsem předváděl přímo výrobu svíček. Takže vlastně celá bouzovská škola, je to i zdokumentováno, vyfoceno a domlouvali jsme se, že to zopakujem, ale zatím to nějak nevyšlo.“

Hž: „Ale třeba ty svíčky, když se předvádí přímo na trzích, takže ten člověk si může přímo udělat tu svíčku. Lidé jsou nadšení, že si ji odnesou. Ale taky vám někdo řekne: ‚to si udělám doma‘.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

• Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpesko?

Hž: „Na folklorním festivalu v Šumperku, Farmářské trhy a pak třeba ve Starém Městě, když bývají jarmarky, tak nás třeba pozvou.“

Hm: „Uničov, Štěpánov, Olomouc...“

Hž: „...to není už Šumperk, ale jako tady vlastně v Hanušovicích jsme byli, Velké Losiny býváme, ty jsou dvakrát do roka.“

Hm: „Maršíkov a Žárová jsme byli. Obě dvě obce měly teď výročí založení kostela.“

• Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?

Hž: „Asi ta Žárová a Maršíkov. Ty malinké vesničky, ty lidi to ocení, že jim tam někdo přijde s něčím jiným a že to nejsou Vietnamci, takový to zboží. Ty malé vesničky, než město Šumperk. Radši malá vesnička po celé republice, ne jenom tady to Šumpersko.“

• Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?

Hž: „Asi, že bysme nezdařilou akci jako... když je to ta řemeslná to jsme nezažili. Pokud to třeba není pouť, když tam stojíme mezi kolotočema. To nebývá moc většinou. Ale pokud je to řemeslný jarmark, tak jako my jsme zatím neměli žádný...“

Hm: „Měli jsme jednou akci, to bylo, že změnili místo konání a změnili vlastně i celou propagaci a dali to úplně jinde. Kde lidi byli zvyklí, že to bylo na náměstí.“

Hž: „Deset, patnáct let na jednom místě a pak to dala paní úplně jinde, k nádraží, úplně mimo dění.“

Hm: „Tak to byla jediná akce, která opravdu jako, to bylo o ničem. Tam ani lidi nepřišli, tam jsme byli taková výstava.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

Hž: „Asi možná jediné něčím, třeba propagací. Takže jsme třeba zažili, že jeden den byl plakát a druhý den, akce se ještě nekonala, a už byl přelepený. Většinou s organizátory je takhle dobrá domluva. Nebyl s nimi nikdy problém. Jedině možná v té propagaci.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidové řemeslníci?**

Hž: „Možná, že opravdu to předvádění. Když prodáváme, předvádíme. Ty lidi to přitáhne. Asi v tom Šumperku to ne. Ty lidi jsou tady šikovní a jsou tady naučení, že tady dobře pracuje Vila Doris a Dům dětí, že oni opravdu mají různé ty kurzy a tím pádem to už je pokrytý. Ale ty další vesnice, už ty Hanušovice, nebo Staré Město, opravdu když se předvádí tak je to o hodně lepší. Takže i ti organizátoři chtěli přímo, aby se předvádělo.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území regionu Šumpersko?**

Hm: „My máme hodně dobré zkušenosti se Spolkem ručních řemesel ze Štěpánova, protože tam máme vždycky všechno zajištěné, organizace, všechno.“

Hž: „Máme vlastně stánky, místo nemusíme zaklouvat, nemusíme se o nic starat. A ještě nám zaplatí za to, že přijedeme a předvádíme. Což je prostě takový super. Ale to opravdu, že se o to starají organizačně a dokážou se i s radnicema domluvit, všechno. A že my opravdu se nemusíme o nic starat, oni nám jenom napíší, kdy a kam máme přijít a my přijedeme a máme všechno zajištěné. Úplně od toho zázemí i jako... takový ty blbosti, kam si zajít na záchod, čaj, to jsou třeba základní věci tady toto. A to máme tady s nima vždycky všechno zařízeno a postarají se o nás. A ještě teda opravdu ten bonus, že prostě i když nic nevyděláme tak prostě máme aspoň ten základ, jako máme vždycky pokrytý. Což je si myslím pro ty řemeslníky...já si myslím, že ty obce, ty radnice a tady toto by měly trošku ty řemeslníky vyzdvihnout a zohlednit. Kolik si tam může člověk vydělat kolik si tak člověk může vydělat téma rukama.“

● **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?**

„No, to je znova ono, to je takový...“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

● **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

Hž: „To nás překvapilo, my jsme se sem přestěhovali a pan starosta hned někde objevil, že máme ten Jesenický produkt a okamžitě napsal a hned nás zviditelnil a dal nás na obecní stránky. To si myslím, že je taky určitě fajn. Je to určitá reklama jednak i si myslím obce, ale i nás, vlastně, že tady tohle děláme. A potom i v Hanušovicích tady to informační středisko, oni se starají o ten Jesenický produkt. Tady k nám dokonce někdo přijel s tím, že ho z Hanušovic poslali, že si chtějí něco koupit. Ale už je to zase další propagace, jo. Že jim stálo za to, to prostě říkat, to si můžete tam a tam koupit a tak. Tak si myslím, že i na té obci by mohlo být něco o těch lidových řemeslnících, kdyby tam někde měli, třeba i základní výrobky a kde si to můžete koupit...a v té obci už není problém, aby si ti místní prostě zajeli. Anebo třeba pozvat, když je nějaká akce, dát si tu práci a najít si ty řemeslníky a oslovit je přímo a dopředu až půl roku a ne, že zavolají týden dopředu. To jim řeknu: ,to my už něco máme.‘ Prostě počítat s tím dopředu a včas pozvat ty lidové řemeslníky. A zviditelní se jednak obec i ti lidové řemeslníci v té obci.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNĚ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● **vzdělání**

Hm: „Střední, jsem vyučen truhlář.“

● **věk**

Hm: „Čtyřicet devět.“

● **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

Hm: „Je to vedlejší činnost, spíš zájmová činnost, protože hlavní mám truhlářinu. Je to spíš koníček než vedlejší pracovní činnost si myslíme. Protože jsme hyperaktivní (smích).“

Respondent I

VZTAH K ŘEMESLU

● **Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?**

„No tak k lidovému řemeslu, tedy ke keramice, jsem se dostala již při studiu na pedagogické fakultě v Olomouci. Měla jsem kombinaci s výtvarnou výchovou. Pak jsem vyučovala na základní škole výtvarnou výchovu dvacet šest roků na druhém stupni a to v šestnácti třídách. Ve škole jsme měli keramickou pec, takže jsme se žáky dělali keramiku nejen ve vyučování, ale také v zájmovém kroužku.“

● **Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?**

„No, tak keramika se mi vždy líbila. Ráda ji dělám, je to můj koníček. Uplatňuji ji hlavně v drobných předmětech, jako jsou brože, přívěsky, korálky, obrázky, ale také i kožené brože, spony, přívěsky, kam vlastně tu keramiku zasazují.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● **Jakým způsobem prezentujete své výrobky?**

„No, tak to bude krátká odpověď. Většinou při těch řemeslných trzích. Když je nějaká taková menší výstavka, byla v Zábřeze, nebo ve škole.“

● **Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?**

„Tak ráda, já dále pracuji s dětmi, se svými vnoučaty, dále vedu keramický kroužek při základní škole, no a také výtvarný kroužek seniorů, kde keramiku děláme také.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● **Jakých akcí, se svými výrobky, se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?**

„Tak zúčastňuji se řemeslných jarmarků, například je to Pout' v Pekařově, v Papírně ve Velkých Losinách, v Loučném při Dřevotesání, nebo v Šumperku, když jsou trhy v muzeu.“

● **Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?**

„Tak vlastně si, že nejlepší akce je tak v Loučném při tom Dřevotesání. Anebo vánoce v papírně, pro to, jak jsou vlastně provozovány. Jak jsou připraveny, jaká je tam atmosféra.“

● **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„No, myslím si, že jsou to v současné době vánoční trhy v muzeu. Dříve byly uvnitř muzea a nyní probíhají v Pavlinině dvoře. Je to tedy venku, no a myslím si, že to je pro některá řemesla nepřijatelné. Konkrétně pro tu mojí kamarádku, která prodává hedvábní. Anebo i slyšela jsem, že řemeslník, který vyrábí dřevěné hračky, tak odmítl prodej, protože řekl, že dřevěné hračky se prodávat venku nedají.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„No, možná, že by mohly probíhat nějaké výstavy těch řemeslníků, no a tím by vlastně i široká veřejnost se s nimi seznámila.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci?**

„No, myslím si, že zapojit se právě do těch výstav.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území region Šumpersko?**

„No, tak pro mě je nejzajímavější asi Chrudimská beseda, která během roku pořádá mnoho řemeslných akcí, například je to Vánoční jarmark, Loutkářský jarmark, Zahradnický jarmark pro ženy, Kateřinské posvícení, Folklorní festival a další.“

● **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumpersku?**

„Nevím, možná nechat se inspirovat právě tou Chrudimskou besedou. Mám tady celý seznam, co všechno v té Chrudimi probíhá a jak jsem to počítala, tak je tam dvanáct akcí za celý rok.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

● **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

„No, neumím to posoudit, možná by se měly o řemeslníky více zajímat.“

DOPLŇJÍCÍ OBECNĚ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

● **vzdělání**

„Mám vysokoškolské studium, pedagogickou fakultu.“

● **věk**

„Je mi šedesát čtyři let.“

● **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

„A je to zájmová činnost.“

Respondent J

VZTAH K ŘEMESLU

● **Jak jste se dostal/a k lidovému řemeslu?**

„No, tak já pocházím z jižní Moravy, takže to už je tak trošičku tím dané, do jisté míry a ještě navíc už su leitiá, takže já jsem to lidové řemeslo tam zažila v padesátých letech, kdy ještě fungovalo funkčně, ne teda vložené jenom parádně, takže jsem v tom vyrůstala víceméně. No a postupem času se to tak trošku třibilo a sice jsem teda měla spíš svoje zaměření na grafiku, ale protože jsem se pak dala na pedagogickou dráhu a takhle. A ještě za studia vlastně na pedagogické fakultě jsem šáhla po tématu na diplomku Využití textilních materiálů ve výtvarné výchově. Takže tím jsem se dostala podstatě do ‚hader‘. Manžel byl tkadlec, takže přes něho jsem se dostala ke tkaní a tady k těmhle těm věcem, postupem času teda k dalším, ke krajkám a tak

dál. Ovšem teda tak jak je to ve školství, od každého trošku, takže já říkám od každého trochu a nic pořádně.“

● **Jaké jsou důvody toho, že se věnujete lidovému řemeslu?**

„No, jednak z toho důvodu, že se mi to líbí, to je normální, jako tím musí člověk začít. Ale potom ještě další věc, protože teda mám jakési výtvarné vzdělání a pocházím z té jižní Moravy, tak mě hrozně provokuje, že se za lidové řemeslo občas teda prezentují i věci, které jsou dosti hrůzné. Takže jsem se snažila prostě dělat s dětma tu klasiku, aby prostě zůstalo to čisté řemeslo naživu.“

PREZENTACE VÝROBKŮ

● **Jakým způsobem prezentujete své výrobky?**

„No, já osobně teda neprodávám, i když mám živnostenský list v podstatě tady na tohle, říkála jsem si, budu v důchodě a už jsu v důchodě a nemám na to čas. Ale za celou dobu teda co jsem působila tady v Domě dětí, tak jsme jezdili na takové předváděcí i řemeslné akce, kdy v podstatě jsme prezentovali ne ty výrobky jako takové, ale hlavně šlo o to ukázat, jak se to dělá a nalákat na to děti, případně teda i rodiče, abysme je pro to chytili.“

● **Jak předáváte své řemeslné dovednosti a znalosti svým pokračovatelům?**

„No tak to je tady tohle to, že jsme potom měli nějaké kroužky, kde se občas teda přihlásily nějaké děti a dost často teda i s rodičema, takže to nakonec dopadlo takhle, že rodiče potom do toho zatáhli další děti a ty děti potom už si zase přivedly svoje děti, takže to už je taková trošičku tradice. No a ty základy...takhle, těm s kterýma jsem pracovala, jsem se snažila dát základy a zbytek, už jsem je pak vypouštěla do světa, protože každý si chytil to svoje, pokud to u něho zůstalo jako zájem. No a takhle se trošičku rozdělili. Takže někdo paličkoval, někdo já nevím, ‚rejpál‘ do dřeva.“

ÚČAST NA ŘEMESLNÝCH AKCÍCH

● **Jakých akcí se svými výrobky se zúčastňujete v rámci regionu Šumpersko?**

„Takže já to zase vrátím k tomu, že vyloženě teda neprodávám, takže ne se svými výrobky, jako komerčně. Ale teda na těch předváděčkách chodíváme tady na Šumperské dny. Tak tam býváme pravidelně, předváděčky ještě do dneška pořád, tedy i když důchodce, tak ještě chodím s holkama. Jezdíváme pravidelně do Pekařova, ten Pekařov mám tedy velice ráda, to takový řemeslně poměrně čistý, do Loučné na Dřevosochání, párkrát jsme byli v Losínách, tam byly ty Svatojánské slavnosti a potom to nějak utichlo.“

● **Které z těchto akcí (a proč) považujete za nejlepší?**

„Mám ráda ten Pekařov. Ten je takový komorní a řekla bych čistý. Tam si to dost hlídaj, aby se tam nedostávaly příliš takové ty, z mého pohledu, hrůzičky. Poměrně slušně jsou udělané i Šumperské slavnosti, prostě, dá se tam taky něco takovýho trošičku najít čistýho, i když už je to tam trošičku promíchané s ledasčím, ale není to špatné.“

● **Které z těchto akcí považujete (z hlediska organizačního) za ne úplně zdařilé. A z jakého důvodu?**

„Tyhle ty mně nevdají, trošičku mě mrzí muzeum, protože tam to jeden čas vypadalo velmi dobře, tam byly trhy vlastně vevnitř. Bylo možné tam tyhle ty věci předvádět, bylo možné si tam koupit i velice pěkné věci, čisté. Bohužel, tím jak se to dostalo ven, tak předváděčka není možná, jako koukat se na nějaké řemeslníky... to by jim tam asi zmrzly ruce. No a pochopitelně i ta nabídka těch řemesel je pak taková podstatně omezená. A zřejmě to sklouzne do té kýčařiny takové. Bohužel, u muzea bych čekala něco jiného.“

● **Jak je podle Vás možné zvýšit úroveň řemeslných akcí v regionu Šumpersko?**

„No, já mám takovou ideální představu, ale to je možná blbost, že by se prostě někde, na nějakém místě udělalo dejme tomu Den řemesel, nebo Den řemeslníků, aby to bylo jenom tohle to. Přitáhlo by to ty lidi, které to zajímá, možná by to navnadilo ty, které by eventuelně se do toho pustili. No a vlastně řemeslníci by se předvedli, prodali a poznali navzájem. To je dost důležité. Je to takové totiž...něco podobného třeba dělá Rožnov. Ovšem tam ve skanzenu mají absolutně jiné podmínky. Ale je to prostě, že se tam přijede na určitou akci, kde vím, že třeba budou ten den dřevaři, nebo tkalci, nebo někdo. No a to je to významné, protože člověk ví, co tam jde hledat.“

● **Co mohou pro zatraktivnění lidového řemesla v regionu Šumpersko udělat sami lidoví řemeslníci?**

„Já myslím, že to předvádění je hodně důležité, protože když je pouze na stánku a prodává něco, no tak k tomu přijde člověk, kterej to nezná, řekne jo, je to pěkné, ehmm, je a to je tak drahé? A to je základní problém, protože ten člověk nevidí, co to dá práce, že to dá nějaké přemýšlení a že prostě tady tohle souvisí s tou cenou. To je jedna věc, a potom možná pokud se jim to podaří, tak hodit si na stránky nějaký věci. Nějakou svoji prezentací, aby se o nich vědělo, dá se najít na internetu spousta věcí, ale toho čistého tam je hodně málo.“

● **Jaké jsou Vaše nejlepší zkušenosti z řemeslných akcí konaných mimo území regionu Šumpersko?**

„Má ráda teda ten Rožnov, Velkou nad Veličkou, poměrně se mi líbí i akce Veselého Kopce, to je zhruba všecko. Víám teda, že něco je v Krkonoších, ale tam jsem nebyla. O tom jsem jenom slyšela.“

• **Co je, podle Vašeho názoru, možné z akcí pořádaných mimo region Šumpersko uplatnit na Šumperku?**

„Já si myslím, že to je to, o čem jsme se bavily. Prostě udělat takové nějaké soustředění, nebo prostě něco, kde by se dali dohromady ti řemeslníci, a vědělo se, že tehdy a tehdy budou ti a ti tam, nebo ty a ty řemesla tam, aby lidé prostě mohli přijít přímo tady na tohleto. Protože tenhle kraj je pro mne takový trošku smutný v tom, že tu svojí tradici téměř nemá. Tím, že byli odsunuti Němci a vlastně tím ty původní řemesla zmizly, i když je pravda, že třeba i možná ti Němci, nebo i potomci těch bývalých řemeslníků v tom už taky nedělají a nedělali by to, kdyby byli tady, kdyby tady zůstali. Ale každopádně v tomto kraji prostě je to poměrně mrtvé a to křísení je takové trošičku problematičtější.“

PODPORA OBECNÍCH ÚŘADŮ

• **Jak si myslíte, že mohou přispět obecní úřady k větší podpoře lidových řemeslníků?**

„No, možná by bylo dobré, kdyby případně na stránkách obecních úřadů byli i tihle ti lidé prezentováni. Udělat jim reklamu, kde mají dílničku, co tam vyrábějí, nechat je takhle nakouknout, protože na internetu brouzdá spousta lidí a je fakt, že když někam pojedou na nějaký výlet, nebo takhle, takže si projedu ten kraj a budu hledat, co by mne tam zajímalo.“

DOPLŇUJÍCÍ OBECNÉ IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

• **vzdělání**

„Vzdělání mám pedagogickou fakultu výtvarnou výchovu, takže tam jsem si to trošku zaměřila na ta řemesla. No a pak jsem dělala spoustu všelijakých kurzů, když jsem měla šanci se k něčemu dostat. Taky jsem dělala nějaký krajkářský kurzy v Bratislavě, v Kostelci nad Černými lesy, tam to dělala Praha ÚBOK, no a potom, jak to trošičku bylo možné, tak jsme se napíchlí na Spolek uměleckých řemesel v Praze, takže tam jsem s nimi spolupracovala, oni dělají občas také nějaké kurzy. Ne všechny jsou řemeslné, některé jsou takové ty krásné lůbivé, nicméně teda něčím jsme tam prošli.“

• **věk**

„Jsem tři roky v důchodě.“

• **hlavní, vedlejší nebo zájmová činnost**

„Byla to taková profesionálně vedlejší činnost, protože jsem to vlastně dělala i ve školství. Teď jsem trošičku mimo, teď je to taková výpomoc mým nástupkyním.“

PŘÍLOHA č. 2: Fotodokumentace

Obr. č. 1: Historický stánek a dobové oblečení

Zdroj: respondent B.

Obr. č. 2: Pantoflíčky z medového perníku

Zdroj: respondent B.

Obr. č. 3: Medvídek z vlny

Zdroj: respondent C.

Obr. č. 5: Muž s pilou

Zdroj: respondent D – Romana Krestýnová.

Obr. č. 4: Ovečka Bea ze lnu

Zdroj: respondent C.

Obr. č. 6: Anděl

Zdroj: respondent D – Romana Krestýnová.

Obr. č. 7: Jaroslav Beneš a jeho výrobky

Zdroj: respondent D – Jaroslav Beneš.

Obr. č. 8: Loštický betlém

Zdroj: respondent D – Jaroslav Beneš.

Obr. č. 9: Nevadnoucí květina

Zdroj: respondent G.

Obr. č. 10: Originální naušnice

Zdroj: respondent G.

Obr. č. 11: Svíčky z parafínu

Zdroj: respondent Hm.

Obr. č. 12: Drátované výrobky

Zdroj: respondent HŽ.

Obr. č. 13: Slunečnice z keramiky

Zdroj: respondent I.

Obr. č. 14: Kožené brože dekorované keramikou

Zdroj: respondent I.

Obr. č. 15: Modrotisková halena

Zdroj: respondent J.

Obr. č. 16 a 17: Detaily tkaných kabátů

Zdroj: respondent J.

Obr. č. 18: region Šumperko

Zdroj: http://www.trasovnik.cz/k_olom/sumperk/sumperk.asp